– KRIMINALINIS ROMANAS –

ANDREA CAMILLERI

smuiko balsas

baltos lankos

Smuiko balsas

ANDREA
CAMILLERI

Smuiko balsas

Iš italų kalbos vertė
Laura Vilkaitė

KRIMINALINIS ROMANAS

baltos lankos

UDK821.131.1-312 4
Ca-131

Versta iš:
Andrea Camilleri, *La voce del violino*,
Sellerio Editore Palermo, 1997

Redaktorė
Dovilė Janušauskaitė

Dailininkas
Zigmantas Butautis

Maketavo
Sigrida Juozapaitytė

ISSN 2029-2597
ISBN 978-9955-23-459-3

Vienas

Kad diena nebus visiškai įprasta, komisaras Salvas Montalbanas įsitikino iškart, vos tik atitraukė miegamojo žaliuzes. Buvo dar naktis, iki aušros – mažiausiai valanda, bet tamsa jau sklaidėsi, leido įžiūrėti tirštais lietaus debesimis aptrauktą dangų ir jūrą, virš šviesaus paplūdimio ruožo atrodančią kaip Pekino veislės šuo. Nuo tos dienos, kai kaspinais išpuoštas miniatiūrinis šios veislės šunytis įnirtingai pačiaudėjo – tai, matyt, turėjo būti lojimas – ir skaudžiai griebė komisarui dantimis už blauzdos, Montalbanas taip vadindavo jūrą, kai ši būdavo nerami nuo staigių šaltų vėjo šuorų, kurie keldavo daugybę bangelių, apvainikuotų juokingais putų kuokštais. Komisaro nuotaika subjuro, nes rytas nebuvo iš maloniausių: reikėjo vykti į laidotuves.

Iš vakaro radęs šaldytuve šviežutėlių ančiuvių ir išprašęs iš namų šeimininkės Adelinos, prisikimšo jų su salotomis, pagardintomis citrinų sultimis,

alyvuogių aliejumi ir juodaisiais ką tik sumaltais pipirais. Nieko nestigo, bet viską sugadino vienintelis skambutis.

– Alio, komisarai? Komisarai, ar čia jūs pats asmeniškai kalbate?

– Aš pats asmeniškai, Katarela. Kalbėk ramiai.

Katarelą komisariate pasodino atsakinėti į telefono skambučius, klaidingai manydami, kad ten jis pridarys mažiau žalos nei kur kitur. Po kelių mažų nesusikalbėjimų Montalbanas suprato, kad vienintelis būdas bendrauti su Katarela, neperžengiant dar pakenčiamų kliedesių ribų, – tai prisitaikyti prie jo kalbėsenos.

– Prašau atleisti ir suprasti mane gerai, komisarai...

Aha. Prašė atleisti ir suprasti. Montalbanas įtempė ausis – jei Katarelos italų kalba tapdavo ceremoninga ir pompastiška, vadinasi, klausimas nebus paprastas.

– Kalbėk nedvejodamas, Katarela.

– Prieš tris dienas būtent jūsų ieškojo, komisarai, jūsų nebuvo, o aš užmiršau jums referuoti.

– Iš kur skambino?

– Iš Floridos, komisarai.

Montalbanas ne juokais išsigando. Akimirką įsivaizdavo save bėgiojantį kartu su drąsiais atletiškais amerikiečių agentais iš narkotikų skyriaus, drauge su juo atliekančiais sudėtingą prekybos narkotikais tyrimą.

– Numalšink mano smalsumą, kaip jūs susišnekėjote?

– O kaip turėjome šnekėti? Itališkai.

– Pasakė, ko norėjo?

– Aišku, visiškai viską man pasakė. Sakė, kad mirė vicekomisaro Tamburano pati.

Montalbanas negalėjo susilaikyti lengviau neatsiduses. Ne iš Floridos skambino, o iš netoli Sirakūzų esančios Floridijos komisariato. Katerina Tamburano jau senokai sunkiai sirgo, taigi, naujiena nebuvo netikėta.

– Komisarai, vis dar jūs asmeniškai?

– Vis dar aš, Katarela, kas gi kitas?

– Dar, be to, sakė, kad laidotuvių ceremonija bus ketvirtadienį devintą.

– Ketvirtadienį? Tai yra rytoj rytą?

– Taip, taip, komisarai.

Komisaras buvo per daug artimas Mikelės Tamburano draugas, kad nevažiuotų į laidotuves, o dar turint galvoje, kad jau senokai nebuvo rodęsis ar skambinęs. Iš Vigatos nuvykti į Floridiją mažiausiai trys su puse valandos kelio mašina.

– Klausyk, Katarela, mano automobilis pas meistrą. Man reikia tarnybinės mašinos rytojaus rytą, lygiai penktą valandą pas mane Marineloje. Perspėk Audželą, kad manęs nebus ir sugrįšiu šiek tiek po pietų. Viską supratai?

Kai Montalbanas išėjo iš dušo, jo oda buvo raudona kaip vėžio: komisaras kiek persistengė su

karštu vandeniu, kad atsikratytų šalčio pojūčio, apėmusio jį vien nuo jūros vaizdo. Pradėjo skustis barzdą ir išgirdo atvažiuojant tarnybinį automobilį. Tiesą sakant, vargu, ar kas jo neišgirdo bent dešimties kilometrų spinduliu. Mašina įlėkė viršgarsiniu greičiu, šaižiai sucypė stabdžiai, į visas puses pažiro žvyro akmenėliai, paskui beviltiškai suriaumojo visu pajėgumu dirbantis variklis, sugergždė perjungiama pavara, sucypė padangos, pakilo dar vienas žvyro debesis. Vairuotojas atliko manevrą ir pastatė mašiną taip, kad būtų patogu išvažiuoti.

Kai komisaras išėjo pasiruošęs kelionei, prie automobilio patenkintas savimi stovėjo Galas – etatinis komisariato vairuotojas.

–Tik pažiūrėkit, komisare! Tik pažiūrėkit, kokios žymės! Koks manevras! Priverčiau mašiną apsisukti aplinkui.

– Sveikinu, – niūriai metė Montalbanas.

– Įjungti sireną? – paklausė Galas jiems išvažiuojant.

– Susikišk tą sireną į užpakalį, – piktai atrėžė Montalbanas. Jis užsimerkė – neturėjo jokio noro kalbėti.

Vos pamatęs, kad viršininkas nebežiūri, Indianapolio* karštinės kankinamas Galas pradėjo

* Indianapolis – labai garsios 500 mylių lenktynės, organizuojamos kasmet Jungtinėse Amerikos Valstijose. (Čia ir toliau – vert. past.)

didinti greitį, kad pasiektų tiek kilometrų per valandą, kiek derėtų tokio lygio vairuotojui, kokiu Galas save laikė. Užteko vos ketvirčio valandos nuo kelionės pradžios, kad mašina į ką nors atsitrenktų. Nuo stabdžių cypimo Montalbanas pramerkė akis, bet visiškai nieko nepamatė. Iš pradžių smūgis metė jo galvą į priekį, paskui saugos diržai bloškė ją atgal. Pasigirdo siaubingas garsas susidūrus dviem skardoms, o paskui vėl įsivyravo tyla kaip pasakoje: giedojo paukščiai ir lojo šunys.

– Susižeidei? – paklausė komisaras Galo, besimasažuojančio petį.

– Ne, o jūs?

– Nieko. Kas gi nutiko?

– Vištukė perėjo kelią.

– Niekada važiuodamas mašina nemačiau vištos ant kelio. Pažiūrėkime, kokia žala padaryta.

Jie išlipo. Aplinkui nesimatė nė gyvos dvasios. Ilgos stabdymo žymės buvo įsirėžusios į asfaltą, o jų pradžioje matėsi tamsus gniužulas. Galas priėjo ir triumfuodamas kreipėsi į komisarą:

– O ką aš sakiau? Višta buvo!

Akivaizdi savižudybė. Mašina, į kurią jie atsidaužė suknežindami visą jos galą, greičiausiai buvo pagal taisykles pastatyta kelkraštyje, bet smūgis ją pakreipė skersai. Tai buvo tamsiai žalias „Renault Twingo", kuris stovėjo užtverdamas negrįstą takelį, vedantį į dviaukštę vilą uždarytais langais ir durimis už kokių trisdešimties metrų.

Tarnybinio automobilio žibintas buvo išdaužtas, o dešinysis sparnas sulankstytas.

– Ką dabar darysim? – nusiminė Galas.

– Važiuosim toliau. Kaip manai, mašina veikia?

– Pabandysiu.

Tarnybinis automobilis atbuliniu bėgiu ryžtingai atsiplėšė nuo anos mašinos. Net ir dabar niekas nepažvelgė pro langus. Matyt, buvo giliai įmigę, nes „Twingo“ tikrai turėjo priklausyti kažkam iš tos vilos – kaimynystėje daugiau nebuvo jokių gyvenamųjų namų. Kol Galas rankomis bandė atkelti sparną, kuris rėmėsi į padangą, Montalbanas ant popieriaus lapelio užrašė komisariato telefono numerį ir užkišo jį už anos mašinos valytuvo.

Kai jau diena neįprasta, tai neįprasta. Po pusvalandžio Galas vėl pradėjo masažuotis kaklą ir jo veidą retkarčiais perkreipdavo skausmo grimasos.

– Vairuosiu aš, – metė komisaras ir Galas neprieštaravo.

Kai atvyko iki Felos, Montalbanas, užuot toliau važiavęs greitkeliu, nusuko į miestelio centrą. Galas to nė nepastebėjo – buvo užsimerkęs ir atsirėmęs galva į langą.

– Kur mes? – paklausė vos išgirdęs stabdant ir atsimerkęs.

– Atvežiau tave į Felos ligoninę. Lipk.

– Bet, komisare, nieko nenutiko.

– Lipk, noriu, kad į tave akį užmestų gydytojai.

– Tai palikite mane čia ir važiuokite. Pasiimsite grįždamas.

– Nešnekėk nesąmonių. Eik.

Tas *užmesti akį* į Galą reiškė auskultaciją, triskart pamatuotą spaudimą, radiografiją, dar balažin ką ir užtruko daugiau nei dvi valandas. Galiausiai nuosprendis buvo toks: Galas nieko nesusilaužė, skausmą sukėlė stiprus smūgis į vairą, o dėl silpnumo reikėjo kaltinti patirtą išgąstį.

– Ką dabar darysime? – paklausė jau nurimęs Galas.

– O ką nori daryti? Važiuojam toliau. Bet vairuosiu aš.

Floridijoje komisaras jau buvo lankęsis du ar tris kartus ir žinojo, kur gyvena Tamburanas, todėl iškart leidosi Gailestingosios Dievo Motinos bažnyčios, kuri buvo beveik prilipusi prie kolegos namo, link. Atvažiavęs į aikštę žvilgtelėjo į gedulingai papuoštus maldos namus ir vidun skubančius žmones. Pamaldos turbūt prasidėjo pavėluotai – vėluoti pasitaikydavo ne tik Montalbanui.

– Aš važiuoju į komisariato garažą, kad apžiūrėtų mašiną, – pasakė Galas, – paskui grįšiu jūsų paimti.

Montalbanas įėjo į perpildytą bažnyčią, ceremonija buvo ką tik prasidėjusi. Jis pasisukiojo, bet neatpažino nė vieno žmogaus. Tamburanas greičiausiai stovėjo pirmoje eilėje prie karsto, priešais didįjį altorių. Komisaras nusprendė pasilikti, kur

stovi, atsirėmęs į duris, ir paspausti Tamburanui ranką, kai procesija eis iš bažnyčios. Po pirmų kunigo žodžių, jau praėjus kiek laiko nuo mišių pradžios, Montalbanas krūptelėjo. Buvo įsitikinęs, kad išgirdo gerai.

Kunigas pradėjo tardamas:

– Mūsų mielas Nikola paliko šią ašarų pakalnę...

Sukaupęs drąsą, komisaras palietė kažkokiai senutei petį:

– Atsiprašau, ponia, sakykite, kieno šitos laidotuvės?

– Vargšo buhalterio Pekoraro. O ką?

– Maniau, kad ponios Tamburano.

– A, tos laidotuvės vyksta šventos Anos bažnyčioje.

Nusigauti iki Šventos Anos bažnyčios pėsčiomis kone bėgte užtruko ketvirtį valandos. Uždusęs ir suplukęs Montalbanas rado kleboną tuščioje bažnyčioje.

– Atleiskite, o ponios Tamburano laidotuvės?

– Pasibaigė beveik prieš dvi valandas, – griežtai jį nužvelgdamas pasakė klebonas.

– Gal žinote, ar ją laidos čia? – paklausė Montalbanas vengdamas kunigo žvilgsnio.

– O, ne, pasibaigus mišioms, ją išvežė į Vibo Valentiją. Laidos ten, šeimos kape. Našlys jos vyras norėjo važiuoti iš paskos savo mašina.

Taigi, viskas veltui. Gailestingosios Dievo Motinos aikštėje komisaras buvo pastebėjęs kavinę su

staliukais lauke. Kai Galas atvažiavo sutaisęs mašiną, buvo jau beveik dvi. Montalbanas jam papasakojo, kas nutiko.

– O ką dabar darysime? – trečiąkart tą rytą paklausė nusiminęs Galas.

– Suvalgyk bandelę ir vaisinių ledų – čia jie itin geri – ir grįšime. Padedami Dievo iki šešių vakaro būsim Vigatoje.

Malda buvo išklausyta ir jie sėkmingai parlėkė.

– Mašina vis dar ten, – pasakė Galas, kai Vigata jau buvo matyti.

„Twingo" stovėjo, kaip jį buvo palikę iš ryto, kiek pakreiptas negrįsto takelio pradžioje.

– Bus jau paskambinę į komisariatą, – ištarė Montalbanas.

Pasakė nesąmonę, nes ir mašinos vaizdas, ir uždaryti vilos langai vertė tuo abejoti.

– Grįžk atgal, – staiga liepė Galui.

Galas pavojingai apsisuko šimto aštuoniasdešimties laipsnių kampu, keldamas pypsėjimų audrą, sugrįžo iki „Twingo", vėl apsisuko, šį kartą dar pavojingiau, ir sustojo už sudaužytos mašinos.

Montalbanas greitai išlipo. Dar važiuodamas galiniame veidrodėlyje jis jau buvo pastebėjęs, kad lapelis su telefono numeriu tebeguli už valytuvo, niekas jo nė nepalietė.

– Čia kažkas ne taip, – pasakė komisaras priėjus Galui ir pasileido takeliu. Vila turėjo būti neseniai pastatyta – žolė priešais įėjimą vis dar buvo

nudeginta kalkių. Naujos čerpės gulėjo sukrautos kiemo kampe. Komisaras atidžiai apžiūrėjo langus, pro juos nesklido šviesa.

Jis priėjo prie durų, paskambino, kiek palaukė, vėl paskambino į duris.

– Ar žinai, kam priklauso vila? – paklausė Galo.

– Ne, komisare.

Ką turėjo daryti? Jau vakarėjo, jautė, kad yra pavargęs, pečius slėgė nenaudinga ir varginanti diena.

– Važiuojam, – pasakė Montalbanas ir nesėkmingai mėgindamas pats save tuo įtikinti dar pridėjo, – jau tikrai bus paskambinę.

Galas pažvelgė į jį su dvejone akyse, bet nepravėrė burnos.

Komisaras nė nebeliepė Galui grįžti į nuovadą, iškart išsiuntė jį namo. Pavaduotojo Mimi Audželo nerado, šis buvo iškviestas atsiskaityti Lukai Bonečiui-Alderidžiui, Montelūzos kvestoriui, jaunam ir smarkiam bergamiečiui, kuris per mėnesį sugebėjo visiems sukelti mirtiną neapykantą.

– Kvestorius susinervino, kad nerado jūsų Vigatoje, – informavo Facijus, pareigūnas, kuriuo Montalbanas pasitikėjo labiausiai. – Todėl turėjo važiuoti Audželas.

– Turėjo? – paklausė komisaras. – Jis tik pasinaudojo puikia galimybe pasirodyti!

Montalbanas papasakojo Facijui apie rytinį nutikimą ir paklausė, ar jis žino, kas yra vilos

savininkai. Šis nežinojo, bet patikino viršininką, kad jau kitą rytą nueis į savivaldybę išsiaiškinti.

– A, ir dar, jūsų mašina stovi mūsų garaže.

Prieš grįždamas namo komisaras dar išklausinėjo Katarelą:

– Klausyk, pasistenk prisiminti, ar kas nors skambino dėl automobilio, į kurį atsidaužėme.

Niekas nebuvo paskambinęs.

– Paaiškink man, – pakeltu balsu pasakė Livija, skambindama iš Bokadasės, Genujos.

– Bet čia nėra ką aiškinti, Livija. Jau sakiau ir pakartosiu dar kartą, Fransua įvaikinimo dokumentai dar neparuošti, iškilo nenumatytų sunkumų, o senojo kvestoriaus, kuris buvo mano užnugaris, visuomet pasiruošęs užglaistyti problemas, nebėra. Reikia turėti kantrybės.

– Aš kalbėjau ne apie įvaikinimą, – šaltai atrėžė Livija.

– O apie ką?

– Kalbėjau apie mūsų santuoką. Galime susituokti ir kol sprendžiamos įvaikinimo problemos. Šie dalykai nepriklauso vienas nuo kito.

– Aišku, kad nepriklauso, – pasakė Montalbanas, jausdamasis sugautas ir įspraustas į kampą.

– Noriu, kad man aiškiai atsakytum į klausimą, kurį dabar tau užduosiu, – negailestingai toliau kalbėjo Livija. – Įsivaizduok, kad įsivaikinti negalima. Ką mes, tavo galva, darome? Vis tiek tuokiamės ar ne?

Netikėtas smarkus griaustinis pakišo Montalbanui mintį.

– Kas tai buvo? – paklausė Livija.

– Griaustinis. Čia baisi aud...

Jis padėjo ragelį ir ištraukė laidą.

Montalbano neėmė miegas. Jis vis vartėsi lovoje painiodamasis paklodėje. Apie antrą nakties suprato, kad nebeverta bandyti užmigti. Atsikėlė, apsirengė, pasiėmė odinį maišelį, kurį jam seniai buvo padovanojęs vienas namų vagis, vėliau tapęs draugu, įsėdo į mašiną ir išvažiavo. Audra buvo dar smarkesnė ir žaibai nušviesdavo viską lyg dieną. Privažiavęs iki „Twingo", paslėpė savo mašiną po medžiais ir išjungė šviesas. Iš daiktinės išsiėmė pistoletą, porą pirštinių ir žibintuvėlį. Palaukė, kol lietus aprimo, staigiai perėjo per kelią, pakilo takeliu ir prisiplojo prie durų. Ilgai spaudė skambutį, bet niekas neatsakė. Apsimovė pirštines ir iš odinio maišelio išsitraukė didelę žiedo formos raktinę, ant kurios kabėjo apie dešimt skirtingų formų geležiukų. Iš trečio karto durys atsidarė, buvo užrakintos tik automatine spyna, raktas nė nepasuktas. Patraukė ir uždarė duris sau už nugaros. Tamsoje pasilenkė ir nusiavė šlapius batus, liko tik su kojinėmis. Įjungė žibintuvėlį laikydamas jį nukreiptą į grindis. Stovėjo erdviame valgomajame, sujungtame su salonu. Baldai kvepėjo laku, viskas buvo nauja, švaru ir tvarkinga. Vienos durys vėrėsi į virtuvę, kuri spindėjo taip, lyg

būtų iš reklamos, kitos durys vedė į vonią, taip išblizgintą, kad atrodė, jog niekas niekada ten nėra net įėjęs. Komisaras pakilo laiptais į antrą aukštą. Ten buvo trejos uždarytos durys. Pirmos, kurias atidarė, slėpė švarutėlį svečių kambariuką, antros vedė į vonią, didesnę nei pirmame aukšte, bet čia, kitaip nei apačioje, karaliavo netvarka. Rožinis frotinis chalatas buvo numestas ant žemės, lyg kažkas, kas jį vilkėjo, būtų paskubom nusirengęs. Trečias kambarys buvo šeimininkų miegamasis. Jaunos blondinės, kuriai akivaizdžiai priklausė namas, kūnas beveik klūpėjo, pilvu remdamasis į lovos kraštą. Jos rankos buvo išskėstos, veidas įsikniaubęs į paklodę, nagais suplėšytą į skutelius, nes auka jos buvo įsitvėrusi bandydama palengvinti mirties traukulius. Montalbanas priėjo prie lavono ir nusimovęs pirštinę atsargiai jį palietė. Kūnas buvo šaltas ir standus. Moteris veikiausiai buvo labai graži. Komisaras nusileido laiptais, vėl apsiavė batus, nosine nušluostė ant grindų batų paliktą šlapią dėmę, išėjo iš vilos, uždarė duris, perėjo kelią, įsėdo į mašiną ir išvažiavo. Grįždamas į Marinelą įtemptai galvojo. Ką padaryti, kad nusikaltimas būtų pastebėtas? Suprantama, negalėjo nueiti pas teisėją ir pasakyti, ką matęs. Teisėjas, pakeitęs Lo Bjanką, kuris išėjo į pensiją, kad galėtų atsidėti nesibaigiančioms dviejų savo tariamų protėvių biografijų paieškoms, buvo venecijietis vardu Nikolas Tomazėjus, kuris kiekvieną akimirką kalbėdavo apie *būtinas prerogatyvas*.

Jo veidelis buvo kaip džiova sergančio vaiko, bet jį slėpė po Belfiorės kankinio* barzda ir ūsais.

Atidarydamas savo namų duris Montalbanas pagaliau rado problemos sprendimo būdą. Taigi, galėjo saldžiai užsnūsti.

* Belfiorės kankiniai – asmenys, dalyvavę Italijos nepriklausomybės kovose Belfiorės slėnyje XIX a. 6-ajame dešimtmetyje, kurių metu daug žmonių buvo pasmerkti pakarti.

Du

Montalbanas atėjo į darbą pusę devynių pailsėjęs ir pasipuošęs. Vos tik jį pamatęs Mimi Audželas pirmiausiai pasakė:

– Ar žinai, kad kvestorius yra aristokratas?

– Turi omeny jo moralę ar kilmę?

– Kilmę.

– Tai jau supratau iš brūkšnelio tarp dviejų pavardžių. Ir kaipgi tu elgeisi, Mimi? Vadinai jį grafu, baronu, markizu? Tinkamai paglostei jam savimeilę?

– Baik, Salvai, nesikabinėk!

– Ar aš? Facijus man sakė, kad kalbėdamas telefonu su kvestoriumi tik ir vizginai uodegą, o paskui kaip raketa išlėkei pas jį.

– Klausyk, kvestorius pažodžiui man pasakė taip: „Jei komisaras Montalbanas nepasiekiamas, tuojau pat atvykite pats." Ką turėjau daryti? Atsakyti, kad negaliu, nes kitaip mano viršininkas mane užės?

– Ko norėjo?

– Aš buvau ne vienas. Susirinko pusė provincijos policininkų. Mums pranešė, kad planuojamos reformos. Sakė, kad tie, kurie nesugebės prisitaikyti prie naujovių, bus atiduoti į metalo laužą. Būtent taip ir pasakė – metalo laužą. Ir visiems buvo aišku, kad turi omenyje tave ir Sandrą Turį iš Kalašibetos.

– Paaiškink tiksliau, iš ko jūs tai supratote?

– Kai sakė *metalo laužas*, nužvelgė pirmiausia Turį, o paskui mane.

– Ir nemanai, kad turėjo galvoje būtent tave?

– Baik jau, Salvai, visi žino, kad jis tavęs nemėgsta.

– Ir ko norėjo ponas princas?

– Pasakyti, kad už kelių dienų bus atvežti naujutėlaičiai kompiuteriai ir jais aprūpinti visi komisariatai. Norėjo, kad kiekvienas iš mūsų pateiktų informatikai gabaus darbuotojo pavardę. Aš taip ir padariau.

– Išprotėjai? Niekas nė velnio neišmano šitų dalykų. Kieno pavardę jiems pasakei?

– Katarelos, – ramiai ir rimtai atsakė Mimi Audželas.

Apsigimusio sabotuotojo veiksmas. Staiga Montalbanas atsistojo ir puolė apkabinti savo pavaduotojo.

– Žinau viską, kas jus domina apie tą vilą, – tarė Facijus sėsdamasis priešais komisaro rašomąjį stalą. – Šnekėjau su savivaldybės sekretoriumi,

kuris apie kiekvieną Vigatos gyventoją žino viską iki smulkmenų.

– Pasakok.

– Taigi, sklypas, kuriame statomas namas, priklausė daktarui Rozarijui Likaldziui.

– Kokios srities daktarui?

– Tikram daktarui, medikui. Jis mirė prieš kokius penkiolika metų ir paliko sklypą suaugusiam sūnui Emanueliui, kuris taip pat yra gydytojas.

– Jis gyvena Vigatoje?

– Ne, gyvena ir dirba Bolonijoje. Prieš dvejus metus šitas Emanuelis vedė merginą iš to krašto. Jiedu atvažiavo į Siciliją povestuvinėn kelionėn. Mergina pamatė sklypą ir nuo tos akimirkos įsikalė į galvą, kad nori čia pasistatyti vilą. Tai tiek.

– Ar žinai, kur tie Likaldziai šiuo metu?

– Vyras Bolonijoje, o ją dar prieš tris dienas matė čia važinėjant ir tvarkant vilos remonto reikalus. Turi tamsiai žalią „Twingo".

– Tą, į kurį atsidaužė Galas.

– Aha. Sekretorius sakė, kad moteris tiesiog negali likti nepastebėta. Regis, ji labai graži.

– Nesuprantu, kodėl ponia dar nepaskambino, – tarė Montalbanas, kuris prireikus sugebėdavo būti puikus aktorius.

– Turiu vieną versiją... – prasitarė Facijus. – Sekretorius minėjo, kad ponia yra, kaip čia pasakius, draugiška, tai yra turi daug draugų.

– Moterų?

– Ir vyrų, – reikšmingai pabrėžė Facijus. – Gali būti, kad ponia svečiuojasi pas kokią nors šeimą, galbūt jie atvažiavo jos pasiimti savo mašina. Tik grįžusi ji galės pamatyti, kas nutiko.

– Gali būti ir taip, – užbaigė Montalbanas, tęsdamas savo spektaklį.

Vos tik Facijus išėjo, komisaras paskambino poniai Klementinai Vasilei Koco.

– Miela ponia, kaip laikotės?

– Komisare! Koks malonus netikėtumas! Dėkui Dievui, pamažu judu į priekį.

– Galėčiau užsukti pasisveikinti?

– Jūs visada laukiamas.

Ponia Klementina Vasilė Koco buvo sena paralyžiuota moteris, kažkada mokytojavusi, apdovanota protu ir neapsimestinai santūriu orumu. Komisaras su ja susipažino prieš tris mėnesius vykdydamas sudėtingą tyrimą ir liko prie jos prisirišęs. Montalbanas gal ir nebūtų atvirai to prisipažinęs, bet būtent tokios motinos būtų norėjęs, jei būtų galėjęs rinktis, nes savąją prarado dar labai mažas ir tegalėjo atsiminti kažkokį auksinį švytėjimą.

– A mama buva šviesiaplauke? – kartą paklausė tėvo, norėdamas išsiaiškinti, kodėl galvodamas apie motiną atsimena tik šviesų rūką.

– Anas plaukai buva kap javai pa sauli, – trumpai atsakė tėvas.

Montalbanas įprato aplankyti ponią Klementiną bent kartą per savaitę, jis jai papasakodavo

apie kokį nors savo tyrimą, o moteris, atsidėkodama, kad šis praskaidrina jai monotoniškas dienas, pakviesdavo kartu pavalgyti. Ponios kambarinė Pina buvo šiurkštus žmogus ir, negana to, Montalbanas jai nepatiko, tačiau ji mokėjo gaminti paprastus, bet nuginkluojamai dieviškus patiekalus.

Ponia Klementina komisarą sutiko salone labai elegantiškai apsirengusi ir su indišku šaliu ant pečių.

– Šiandien koncertas, – sušnabždėjo, – bet jau tuoj baigsis.

Prieš ketverius metus ponia Klementina iš kambarinės Pinos sužinojo (ji pati buvo apie tai išgirdusi iš Jolandos, maestro Kataldo Barberos namų šeimininkės), kad virš jų gyvenantis garsus smuikininkas turi rimtų problemų su mokesčiais. Apie tai ji pasikalbėjo su Montelūzos mokesčių departamente dirbančiu sūnumi, ir problema, kilusi dėl nesusipratimo, buvo išspręsta. Po dešimties dienų kambarinė Jolanda jai atnešė raštelį: „Miela ponia, norėdamas bent iš dalies atsilyginti, kiekvieną penktadienio rytą nuo pusės dešimtos iki pusės vienuolikos grosiu Jums. Nuoširdžiai Jūsų, Kataldas Barbera."

Taigi, kiekvieną penktadienio rytą ponia gražiai pasipuošdavo norėdama pamaloninti maestro ir eidavo į nedidelę svetainę, kur geriausiai girdėdavosi muzika. Lygiai pusę dešimtos viršutiniame aukšte maestro pradėdavo griežti smuiku.

Vigatoje visi žinojo, kad egzistuoja toks maestro Kataldas Barbera, bet labai mažai kas jį buvo matęs. Geležinkelininko sūnus, būsimasis maestro, dienos šviesą išvydo Vigatoje prieš šešiasdešimt penkerius metus, bet išsikraustė iš miestelio, nes tėvas buvo perkeltas į Kataniją. Apie Barberos karjerą vigatiečiai sužinodavo iš laikraščių: išmokęs groti smuiku, labai greitai Kataldas Barbera tapo tarptautinio pripažinimo sulaukusiu muzikantu. Tačiau nežinia kodėl būdamas savo šlovės viršūnėje vėl grįžo į Vigatą, čia susirado butą ir jame gyveno savo noru užsidaręs nuo pasaulio.

– Ką groja? – paklausė Montalbanas.

Ponia Klementina jam ištiesė languoto popierius lapelį. Maestro visuomet dieną prieš koncertą perduodavo poniai pieštuku surašytą programą. Tos dienos kūriniai buvo Sarasato „Ispanų šokis“ ir Vienevskio „Scherzo-Tarantella op. 16“. Kai koncertas baigėsi, ponia Vasilė Koco įjungė telefoną, surinko numerį, atrėmė ragelį į lentyną ir pradėjo ploti. Montalbanas nuoširdžiai prisidėjo. Jis nieko nesuprato apie muziką, bet vieną dalyką jautė – Kataldas Barbera buvo didis artistas.

– Ponia, – tarė komisaras, – atvažiavau su reikalu. Norėčiau, kad padarytumėte man paslaugą.

Montalbanas jai papasakojo apie viską, kas nutiko vakar: apie avariją, supainiotas laidotuves, slaptą naktinį vizitą į vilą ir atrastą lavoną. Baigdamas pasakoti, komisaras kiek padvejojo, nežinodamas, kaip suformuluoti savo prašymą.

Ponia Klementina, kuri klausydamasi tai nusišypsodavo, tai susijaudindavo, jį padrąsino:

– Nagi, komisare, nesivaržykite. Ko norėjote iš manęs?

– Norėčiau, kad jūs anonimiškai paskambintumėte į nuovadą, – neatsikvėpdamas išbėrė Montalbanas.

Komisaras buvo grįžęs į darbą vos dešimt minučių, kai Katarela jį sujungė su kvestoriaus kabineto vadovu Saldusu.

– Mielas Montalbanai, kaip sekasi? Kaip sekasi?

– Gerai, – sausai atkirto Montalbanas.

– Džiaugiuosi girdėdamas, kad jūs laikotės gerai, – suokė kabineto vadovas, tik patvirtindamas savo pravardę Saldus Gardus, kurią kažkas jam prilipdė, nes jis kalbėdavo kokčiai apsimestinai saldžiai.

– Jūsų paslaugoms, – paragino Montalbanas.

– Taigi, mažiau nei prieš ketvirtį valandos viena moteris paskambino kvestūros operatoriui ir paprašė asmeniškai pasikalbėti su kvestoriumi. Ji reikalavo to primygtinai, bet kvestorius buvo užsiėmęs ir liepė atsakyti man. Ponia buvo apimta isterijos, šaukė, kad Trijų Fontanų rajono viloje buvo įvykdytas nusikaltimas. Paskui padėjo ragelį. Kvestorius jūsų prašo dėl viso pikto nuvykti tenai ir vėliau jį informuoti. Dar ponia pasakė, kad vilą lengva rasti, nes priešais pastatytas tamsiai žalias „Twingo“.

– O Dieve! – sušuko Montalbanas, pradėdamas vaidinti savo sceną, nes ponia Klementina Vasilė Koco savąją suvaidino kuo puikiausiai.

– Kas yra? – susidomėjęs paklausė Saldusas.

– Neįtikėtinas sutapimas! – pasakė Montalbanas su nuostaba balse. – Vėliau jums papasakosiu.

– Alio! Čia komisaras Montalbanas. Kalbu su teisėju Tomazėjumi?

– Taip, laba diena. Kalbėkite.

– Tomazėjau, kvestoriaus kabineto vadovas mane ką tik informavo, kad gautas anoniminis pranešimas apie nusikaltimą vienoje Vigatos viloje. Man liepta nuvykti ten pasižvalgyti. Aš važiuoju.

– Ar tai negali būti žemo lygio pokštas?

– Visko gali būti. Tiesiog norėjau jus įspėti, nes gerbiu jums priklausančias prerogatyvas.

– Žinoma, – pasakė pamalonintas teisėjas Tomazėjus.

– Ar leidžiate vykti?

– Suprantama. Ir jei ten tikrai įvykdytas nusikaltimas, kuo skubiau praneškite man ir palaukite, kol atvažiuosiu.

Montalbanas paskambino Facijui, Galui ir Galucui ir liepė vykti su juo į Trijų Fontanų rajoną patikrinti, ar ten nebuvo įvykdyta žmogžudystė.

– Tai toji pati vila, apie kurią manęs klausėte? – nustebo Facijus.

– Ten pat, kur sudaužėme „Twingo"? – pridūrė Galas su nuostaba žvelgdamas į viršininką.

– Taip, – abiem atsakė komisaras, nutaisydamas nuolankią miną.

– Na ir uoslę jūs turite! – sušuko sužavėtas Facijus.

Jie dar tik pajudėjo, o Montalbaną jau viskas nervino: nervino tas farsas, kurį žinojo turėsiąs suvaidinti, apsimesdamas nustebęs, kai pamatys lavoną, nervino laikas, kurį sugaiš teisėjas, teismo medikas, ekspertai, kol atvyks į vietą. Jis nusprendė viską pagreitinti.

– Paduok man mobilųjį, – pasakė priešais sėdinčiam Galucui. Prie vairo, žinoma, buvo Galas.

Montalbanas surinko teisėjo Tomazėjaus numerį.

– Čia Montalbanas. Pone teisėjau, tas anoniminis skambutis nebuvo pokštas. Deja, viloje radome moters lavoną.

Sėdintieji mašinoje reagavo skirtingai. Galas sutriko, įvažiavo į priešingos krypties eismo juostą, stuktelėjo į metalo strypų prikrautą sunkvežimį, nusikeikė ir grįžo į savo juostą. Galucas pašoko, išplėtė akis, persisvėrė per sėdynės atkaltę ir net prasižiojęs pažvelgė į viršininką. Facijus akivaizdžiai suakmenėjo ir spoksojo priešais save be jokios išraiškos.

– Tuojau pat atvykstu – pasakė teisėjas. – Pasakykite man, kur tiksliai ta vila.

Dar labiau susinervinęs, Montalbanas perdavė ragelį Galui.

– Paaiškink, paskui įspėk gydytoją Paskvaną ir teismo ekspertus.

Facijus pravėrė burną tik automobiliui sustojus už tamsiai žalio „Twingo“.

– Buvote su pirštinėmis?

– Taip, – pasakė Montalbanas.

– Bet kuriuo atveju, dėl visa ko, dabar, kai įeisime, lieskite viską plikomis rankomis ir palikite kuo daugiau pirštų atspaudų.

– Ir aš apie tai pagalvojau, – tarė komisaras.

Iš lapelio, užkišto už valytuvo, po vakarykštės audros beveik nieko nebuvo likę, telefono numerį nuplovė vanduo. Montalbanas jo nenuėmė.

– Judu apsižvalgykite čia apačioje, – pasakė komisaras Galui ir Galucui.

O jis pats su Facijum užlipo į antrą aukštą. Šviesoje mirusiosios kūnas jam padarė mažesnį įspūdį nei naktį prieš tai, kai pamatė jį menkai apšviestą žibintuvėlio. Dabar jis atrodė ne toks tikroviškas, nors ir realus. Dėl blyškaus mėlio ir kietumo lavonas priminė išsiveržimo Pompėjuose aukų gipso kopijas. Moteris gulėjo veidu žemyn, taigi, negalėjai įžiūrėti išraiškos, bet ji turėjo priešintis įnirtingai, nes šviesūs plaukai buvo išsidraikę ant suplėšytos paklodės, o ant pečių ir žemiau sprando matėsi mėlynių žymių. Žudikas turėjo iš visų jėgų spausti jos veidą žemyn, kol taip įrė-

mė į čiužinį, kad į plaučius nebegalėjo patekti nė gurkšnio oro.

Iš pirmo aukšto užlipo Galas ir Galucas.

– Apačioje viskas atrodo tvarkingai, – pasakė Galas.

Na, gal ji ir atrodė kaip lipdinys, bet tai buvo nužudyta moteris, nuoga, gulinti tokia poza, kuri staiga komisarui pasirodė nepakeliamai vulgari. Intymumas buvo pažeistas ir išniekintas aštuonių policininkų akių. Lyg norėdamas grąžinti moteriai bent kiek asmeniškumo ir orumo Montalbanas paklausė Facijaus:

– Tau sakė, kuo ji vardu?

– Taip. Jei čia ponia Likaldzi, jos vardas Mikela.

Komisaras nuėjo į vonią, paėmė nuo žemės rožinį chalatą, atnešė jį į miegamąjį ir uždengė kūną. Tada nusileido į pirmą aukštą. Jei Mikela Likaldzi būtų gyva, jai tektų paplušėti, kad sutvarkytų vilą.

Salone atremti į kampą gulėjo du suvynioti kilimai, sofa ir foteliai tebebuvo įvilkti į fabrikinį celofaną, staliukas gulėjo kojomis aukštyn ant didelės neišpakuotos dėžės. Vienintelis daiktas, kuris atrodė tvarkingai, buvo spintelė stiklinėmis durimis su gražiai sudėliotais įprastais suvenyrais: dviem senomis vėduoklėmis, keliomis keraminėmis statulėlėmis, uždarytu smuiko dėklu ir keletu labai gražių kolekcinių kriauklių.

Pirmi atvyko teismo ekspertai. Jakomucį, senąjį komandos vadovą, pakeitė kvestorius Bonetis-Alderidžis ir jaunasis Arkva, perkeltas iš Florencijos.

Jakomucis, dar prieš tapdamas teismo ekspertų vadovu, nepataisomai mėgo rodytis visuomenei, visuomet būdavo pirmas priešais fotoaparatus, operatorius ar žurnalistus. Montalbanas, šaipydamasis – taip elgdavosi nuolat – jį vadindavo Pipu Baudu*. Giliai širdyje Montalbanas ne itin tikėjo ekspertizės išvadų nauda tyrimui. Manė, kad intuicija ir protas anksčiau ar vėliau ras sprendimą ir be mikroskopų ar analizių. Erezija tai laikė ir Bonetis-Alderidis, kuris greit jų atsikratė. Vanis Arkva buvo tokio pat sukirpimo kaip Haroldas Loidas**: visuomet vaikščiodavo susivėlęs, rengdavosi kaip pamišę mokslininkai iš ketvirtojo dešimtmečio filmų ir dievino mokslą. Montalbanas jo nemėgo, o Arkva savo ruožtu jam jautė tokią pat nuoširdžią antipatiją. Teismo ekspertai atvyko dideliu būriu, dviem mašinomis, kurios atvažiavo su įjungtomis sirenomis lyg veiksmas vyktų Teksase. Ekspertų buvo aštuoni, visi civiliais drabužiais, ir pirmiausia jie iš bagažinių išsitraukė dėžes ir lagaminėlius lyg būtų ruošiamasi filmuoti. Kai Arkva įėjo į saloną, Montalbanas nė nepasisveikinęs smiliumi parodė, kad tai, kas juos domina, yra antrame aukšte.

* Pipo Baudo – vienas iš žymiausių ir svarbiausių Italijos televizijos veidų 1966 metais.

** Harold Lloyd (1893–1971) – amerikiečių aktorius ir prodiuseris, garsus nebyliojo kino aktorius.

Dar ne visi buvo spėję užlipti, kai Montalbanas išgirdo Arkvos balsą:

– Komisare, galite minutėlei pakilti?

Komisaras neskubėjo. Įėjęs į miegamąjį pasijuto pervertas teismo ekspertų vadovo žvilgsnio.

– Kai radote lavoną, jis taip ir atrodė?

– Ne, – žvaliai atsakė Montalbanas, – lavonas buvo nuogas.

– O iš kur paėmėte tą chalatą?

– Iš vonios.

– Dėl Dievo, sudėkite viską, kaip buvo prieš tai! Pakeitėte bendrą vaizdą! Tai baisu!

Montalbanas tylėdamas priėjo prie lavono, paėmė chalatą ir persimetė per ranką.

– Nors užmušk, koks užpakaliukas, vaikinai, – prašneko ekspertų fotografas, vulgarus paparacas iš kelnių išsipešusiais marškiniais.

– Pirmyn, jei tik nori, – ramiai pasakė komisaras, – jos poza jau tinkama.

Facijus, kuris žinojo, kokį pavojų dažniausiai slepia tramdoma Montalbano ramybė, žengė žingsnį jo link. Komisaras pažvelgė Arkvai į akis:

– Dabar supranti, kodėl taip padariau, šūdžiau?

Ir išėjo iš kambario. Vonioje greitai nusiprausė veidą, numetė ant žemės chalatą maždaug ten, kur jis gulėjo prieš tai, ir grįžo į kambarį.

– Būsiu priverstas pranešti kvestoriui, – šaltai pasakė Arkva.

Montalbano balsas tapo dar šaltesnis:

– Judu puikiausiai sutarsite.

– Komisare, aš, Galas ir Galucas einam į lauką parūkyti. Tiems ekspertams tik trukdome.

Montalbanas neatsakė – buvo paskendęs savo mintyse. Iš salono vėl užlipo į antrą aukštą, patikrino svečių kambarį ir vonią.

Pirmą aukštą jau buvo apžiūrėjęs ir nerado nieko, kas jį domintų. Susirūpinęs akimirkai užėjo į pilną ekspertų sujauktą miegamąjį patikrinti to, ką, rodės, buvo pastebėjęs anksčiau.

Lauke ir jis prisidegė cigaretę. Facijus buvo ką tik baigęs kalbėtis mobiliuoju.

– Sužinojau jos vyro telefono numerį ir adresą Bolonijoje, – paaiškino.

– Komisare, – pridūrė Galucas, – mes trise kalbėjomės apie keistą dalyką...

– Miegamojo spinta dar supakuota. Net po lova žiūrėjau, – toliau kalbėjo Galas.

– O aš žiūrėjau kituose trijuose kambariuose, bet...

Facijus jau rengėsi baigti mintį, bet jį sustabdė viršininko gestas.

– Bet niekur nėra ponios drabužių, – pats užbaigė Montalbanas.

Trys

Atvyko greitoji pagalba, o iš paskos – teismo medicinos eksperto Paskvano automobilis.

– Nueik pažiūrėti, ar teismo ekspertai jau baigė apžiūrą miegamajame, – liepė Montalbanas Galucui.

– Ačiū, – pasakė gydytojas Paskvanas. Jo moto buvo „arba aš, arba jie", ir *jie* čia reiškė teismo ekspertus. Paskvanas nepakentė Jakomucio ir jo gaujos žioplių, todėl sunku net įsivaizduoti, kad būtų galėjęs taikstytis su Arkva ir itin stropiais jo pagalbininkais.

– Turite daug darbo? – paklausė komisaras.

– Prasti reikalai. Penki lavonai per savaitę. Kur tai matyta? Sunkus metas.

Grįžo Galucas ir pranešė, kad ekspertai persikėlė į vonią ir svečių kambarėlį – kelias buvo laisvas.

– Palydėk gydytoją ir sugrįžk, – pasakė Montalbanas Galui. Paskvanas metė dėkingą žvilgsnį. Jis labai mėgo dirbti vienas.

Po gero pusvalandžio pasirodė aplamdytas teisėjo automobilis, kurį jis ėmė stabdyti tik tuomet, kai rėžėsi į vieną iš ekspertų mašinų.

Nikolas Tomazėjus išlipo visas raudonas, o jo pakaruokliškas kaklas atrodė kaip gaidžio.

– Šitas kelias siaubingas! Patekau į dvi avarijas, – paskelbė teisėjas miestui ir pasauliui.

Visi žinojo, kad jis vairuoja kaip apkvaišęs šuo.

Montalbanas surado priežastį neleisti jam iškart imti trukdyti Paskvanui.

– Pone teisėjau, norėčiau jums papasakoti įdomią istoriją.

Ir papasakojo jam dalį to, kas buvo nutikę prieš dieną, parodė smūgio žymes ant „Twingo“, tai, kas buvo likę iš už valytuvo užkišto lapuko, užsiminė, kaip ėmė kažką įtarti ir kad anoniminis skambutis į Montelūzos kvestūrą buvo tik paskutinis lašas.

– Koks įdomus sutapimas, – per daug nesistebėdamas pasakė teisėjas Tomazėjus.

Vos tik pamatęs nuogą nužudytosios kūną teisėjas sustingo. Komisaras taip pat staiga sustojo. Medicinos ekspertas Paskvanas kažkaip sugebėjo atsukti nužudytosios galvą ir dabar galėjai matyti iki tol pasislėpusį veidą. Akys buvo atmerktos neįtikėtinai plačiai, jos rodė nepakeliamą skausmą ir siaubą, iš burnos nutekėjusi kraujo srovelė – matyt, dusdama nuo traukulių auka įsikando liežuvį.

Medicinos ekspertas Paskvanas nė nelaukė nemėgstamo klausimo:

– Esu tikras, kad ji mirė naktį iš trečiadienio į ketvirtadienį, tiksliau galėsiu pasakyti po autopsijos.

– Kaip mirė? – paklausė Tomazėjus.

– Argi nematote? Žudikas ją veidu spaudė į čiužinį tol, kol ji uždusо.

– Jis turėjo būti labai stiprus.

– Nebūtinai.

– Kaip jums atrodo, jie santykiavo prieš tai ar po to?

– Negaliu atsakyti.

Kažkas teisėjo balse privertė komisarą pakelti į jį akis. Teisėjas buvo visas suplukęs.

– Ar jie galėjo turėti analinių santykių? – neatlyžo Tomazėjus, jo akys žibėjo.

Kaip perkūnas iš giedro dangaus. Teisėjas kiekvieną kartą įžvelgdavo tą patį. Montalbanui į galvą atėjo kažkur skaityta Mandzonio frazė apie kitą, garsesnį, Nikolą Tomazėjų*: „Tas Tomazėjus viena koja zakristijoje, kita – viešnamyje."

Turbūt tai buvo visos giminės yda.

– Informuosiu. Geros dienos, – pasakė gydytojas Paskvanas greitai atsisveikindamas, kad išvengtų kitų klausimų.

– Mano galva, tai padarė maniakas, kuris užklupo ponią einančią miegoti, – tvirtai pasakė Tomazėjus neatplėšdamas akių nuo mirusiosios.

* Niccolò Tommaseo (1802–1874) – žymus italų kalbininkas, rašytojas ir patriotas.

– Matote, ponas teisėjau, nėra įsilaužimo žymių. Kiek neįprasta, kad nuoga moteris eitų atidaryti durų maniakui ir priimtų jį miegamajame.

– Kokia įžvalga! Ji galėjo suprasti, kad tai maniakas, tiktai tada, kai... Suprantate?

– Aš būčiau linkęs manyti, kad tai nusikaltimas iš aistros, – pasakė Montalbanas, kuris jau pradėjo linksmintis iš teisėjo išvadų.

– Kodėl gi ne? Kodėl ne? – nusitvėrė šios idėjos Tomazėjus kasydamasis barzdą. – Turėkime omenyje, kad anonimiškai skambino moteris. Gal išduotoji žmona? Beje, ar žinote, kaip susisiekti su aukos vyru?

– Taip. Pareigūnas Facijus turi telefono numerį, – atsakė komisaras, jausdamas, kaip maudžia širdį. Jis labai nemėgo pranešti blogų žinių artimiesiems.

– Duokite jį man. Pasirūpinsiu, – tarė teisėjas.

Ponas Tomazėjus turėjo įvairių savybių. Mėgavosi kitų skausmu.

– Galime išsivežti kūną? – paklausė greitosios pagalbos medikai įeidami į kambarį.

Praėjo dar valanda, kol teismo ekspertai baigė ir išvyko.

– O ką dabar darysime? – vėl paklausė Galas.

– Uždaryk duris ir grįžtame į Vigatą. Aš alkanas kaip vilkas, – pasakė komisaras.

Šeimininkė Adelina jam buvo palikusi tikrą skanėstą – koralinį spagečių padažą, pagamintą

iš langustų kiaušinėlių ir jūros ežių. Montalbanas užkaitė vandens ant viryklės ir laukdamas, kol užvirs, paskambino savo draugui Nikolui Dzitui, „Reteliberos“ – vienos iš dviejų privačių Montelūzos televizijų – savininkui. Kitas kanalas, „Televigata“, kurio naujienų tarnybai vadovavo Galuco svainis, buvo palankus vyriausybei, kad ir kokių pažiūrų ji būtų. Kadangi „Retelibera“ visuomet laikėsi labiau kairiųjų pažiūrų, o šiuo metu tokia buvo vyriausybė, tai, jei ne Nikolo Dzito blaivus protas, raudoni plaukai ir idėjos, du vietos transliuotojai būtų nuobodžiai supanašėję.

– Nikolai? Čia Montalbanas. Buvo įvykdyta žmogžudystė, bet...

– ...neturiu išsiduoti, kad man tai pasakei tu.

– Anoniminis skambutis. Kažkokia moteris šįryt paskambino į Montelūzos kvestūrą ir pranešė, kad Trijų Fontanų rajono viloje buvo įvykdyta žmogžudystė. Tai pasitvirtino. Rasta nuoga jauna graži moteris.

– Velnias!

– Ji vardu Mikela Likaldzi.

– Turi nuotrauką?

– Ne. Žudikas išsinešė rankinę ir drabužius.

– Kodėl?

– Nežinau.

– Tai iš kur žinote, kad tai Mikela Likadzi? Ją kas nors atpažino?

– Ne. Ieškome Bolonijoje gyvenančio jos vyro.

Montalbanas atsakė Dzitui į dar kelis klausimus apie nusikaltimo detales.

Vanduo užvirė ir jis sudėjo makaronus. Suskambo telefonas. Montalbanas akimirką padvejojo, ar kelti ragelį. Bijojo, kad pokalbis bus ilgas ir nepabaigiamas, tada rizikuotų pražiopsoti, kada makaronai bus tinkamai išvirę. Būtų tikra katastrofa sugadinti koralinį padažą pervirusiais makaronais. Nusprendė nekelti ragelio, o kad išvengtų skambučių, trukdančių iki galo ramiai mėgautis padažu, ištraukė telefono laidą.

Po valandos patenkintas savimi ir pasirengęs atlaikyti pasaulio puolimą komisaras vėl įjungė telefoną. Tuoj pat turėjo pakelti ragelį.

– Klausau.

– Alio, komisarai? Tai jūs asmeniškai?

– Asmeniškai, Katarela, kas yra?

– Yra, kad skambijo teisėjas Tolomėjus.

– Tomazėjus, Katarela, bet nesvarbu. Ko norėjo?

– Kalbėtis su jumis asmeniškai. Skambijo mažų mažiausiai keturis kartus. Sakė, kad paskambytumėte jam asmeniškai.

– Gerai.

– Ai, komisarai, turėjau jums komunikuoti kai ką itin svarbaus. Man skambijo iš Montilūzos kvistūros komisaras vardu Tontona.

– Tortona.

– Kaip jau vadinasi, taip tesivadina. Šitas. Jis sako, kad aš turiu lankytis informatikos konkurse. Ką jūs apie tai manote?

– Aš patenkintas, Katarela. Lankyk šituos kursus ir mokykis. Tu gabus informatikai.

– Ačiū, komisarai.

– Alio! Teisėjau? Čia Montalbanas.

– Komisare, ilgai jūsų ieškojau.

– Atsiprašau, buvau labai užimtas. Atsimenate tą tyrimą dėl kūno, rasto prieš savaitę vandenyje? Man atrodo, viską jums pranešiau.

– Yra naujienų?

– Jokių.

Įsivyravusi tyla Montalbaną trikdė, ką tik pasibaigęs pokalbis nebuvo įprastas. Kaip ir nujautė, teisėjas dar nebaigė.

– Norėjau pasakyti, kad Bolonijoje radau našlį Likaldzį ir, kaip pridera, jam pranešiau liūdnas žinias.

– Kaip jis reagavo?

– Na, ką aš galiu pasakyti – keistai. Nė nepaklausė, kaip mirė žmona, o juk ji buvo labai jauna. Turėtų būti šaltų nervų žmogus, beveik nesusijaudino.

Likaldzis tiesiog atėmė pramogą iš Tomazėjaus: teisėjas buvo akivaizdžiai nusivylęs, kad negalėjo bent jau telefonu pasimėgauti įspūdinga šauksmų ir verksmų scena.

– Bet kuriuo atveju pasakė, kad šiandien niekaip negali išeiti iš ligoninės. Turi suplanuotų operacijų, o jo pavaduotojas serga. Rytoj penkios po šešių sės į lėktuvą, skrendantį į Palermą. Taigi,

spėju, kad apie vidurdienį bus jūsų kabinete. Tik norėjau tai jums pranešti.

– Dėkoju jums, teisėjau.

Tarnybiniu automobiliu veždamas Montalbaną į darbą, Galas pranešė, kad Facijaus lieptas Džermanas nutempė sudaužytą „Twingo" į komisariato garažą.

– Gerai padarė.

Pirmas žmogus, kurį Montalbanas sutiko savo kabinete, buvo Mimi Audželas.

– Atėjau pasikalbėti ne apie darbą. Poryt, tai yra sekmadienį, anksti ryte važiuoju aplankyti sesers. Gal ir tu nori? Aplankytum Fransua. Vakare grįžtume.

– Tikiuosi, kad pavyks.

– Pasistenk. Sesuo leido suprasti, kad norėtų su tavimi pasikalbėti.

– Apie Fransua?

– Taip.

Montalbanas susirūpino: jei Audželo sesuo su vyru pasakytų, kad nebegali prižiūrėti jų mažylio, kiltų didelė problema.

– Padarysiu viską, kas įmanoma, Mimi.

– Alio, komisare Montalbanai? Čia Klementina Vasilė Koco.

– Malonu jus girdėti, ponia.

– Atsakykite tik „taip" arba „ne". Buvau puiki aktorė?

– Taip, pati puikiausia.

– Vėl atsakykite tik „taip“ arba „ne“. Šįvakar apie devintą ateisite pas mane vakarienės?

– Taip.

Facijus triumfuodamas įžengė į komisariatą.

– Žinote ką, komisare? Man kilo vienas klausimas. Viskas viloje rodo, kad ji tik retkarčiais gyvenama, tuomet kur ponia Likaldzi nakvodavo, kai iš Bolonijos atvykdavo į Vigatą? Paskambinau už viešbučius atsakingam kolegai iš Montelūzos kvestūros ir gavau atsakymą. Ponia Mikela Likaldzi kaskart apsigyvendavo „Jolly“ viešbutyje Montelūzoje. Atrodo, kad ten ji užsiregistravo prieš septynias dienas.

Facijus rado Montalbaną panirusį į savo mintis. Buvo prisižadėjęs paskambinti į Boloniją ponui Likaldziui, vos tik bus biure, bet Mimi Audželo pastaba apie Fransua jį labai sujaudino.

– Dabar važiuosime į viešbutį? – paklausė Facijus.

– Palauk.

Jam į galvą šovė nepagrįsta mintis ir paliko sieros, kuria paprastai dvokia velnias, kvapą. Liepė Facijui padiktuoti Likaldzio telefono numerį, užsirašė ant lapelio, įsidėjo į krepšį, tada surinko numerį.

– Alio! Centrinė ligoninė? Čia komisaras Montalbanas iš Vigatos. Norėčiau kalbėti su profesoriumi Emanueliu Likaldziu.

– Prašau palaukti.

Montalbanas kantriai ir ramiai laukė. Kai kantrybė buvo beišsenkanti, vėl išgirdo operatorės balsą:

– Profesorius Likaldzis operacinėje. Pabandykite paskambinti už pusvalandžio.

– Paskambinsiu važiuodamas, – pasakė Facijui. – Pasiimk mobilųjį telefoną.

Montalbanas susisiekė su teisėju Tomazėjumi ir jam papasakojo apie Facijaus atradimą.

– A, pamiršau jums pasakyti, – metė teisėjas, – prašiau pono Likaldzio pasakyti mums žmonos adresą ir telefoną Sicilijoje. Teigė nežinantis, nes visuomet skambindavo ji.

Komisaras paprašė paruošti kratos orderį, planavo iškart nusiųsti Galą jo atsiimti.

– Facijau, ar tau pasakė, kokia yra Likaldzio specializacija?

– Taip, komisare. Traumatologas.

Pusiaukelėje iš Vigatos į Montelūzą komisaras vėl paskambino į centrinę Bolonijos ligoninę. Netrukus išgirdo savimi pasitikintį, bet mandagų balsą:

– Čia Likaldzis, kas kalba?

– Atsiprašau, kad trukdau, profesoriau. Čia komisaras Montalbanas iš Vigatos. Tiriu nusikaltimą. Iš pradžių reiškiu nuoširdžią užuojautą.

– Ačiū.

Nė žodžio daugiau. Komisaras suprato, kad vėl eilė kalbėti jam.

– Tai štai, šiandien sakėte teisėjui, kad nežinote, kur gyvendavo ponia, kai atvykdavo čia.

– Taip ir yra.

– Nerandame, kur ji gyveno.

– Na, juk nėra tūkstančio viešbučių tarp Montelūzos ir Vigatos.

Profesorius Likaldzis tikrai atrodė pasiruošęs bendradarbiauti.

– Atsiprašau, jei atrodau įkyrus, bet nejaugi ypatingos svarbos atveju nebuvote numatę...

– Nemaniau, kad pasitaikys tokių ypatingos svarbos atvejų. Na, Vigatoje gyvena tolimas mano giminaitis, su kuriuo vargšė Mikela galėjo bendrauti.

– Galėtumėte pasakyti...

– Jo vardas Aurelijus Di Blazis. Dabar atleiskite, turiu grįžti į operacinę. Rytoj apie vidurdienį būsiu komisariate.

– Paskutinis klausimas. Ar jūs informavote tą giminaitį apie įvykį?

– Ne. O ką, turėčiau?

Keturi

– Tokia rafinuota, elegantiška, graži ponia, – šnekėjo Klaudijus Picota – mandagus kokių šešiasdešimties metų Montelūzos viešbučio „Jolly“ direktorius. – Ar jai kas nors nutiko?

– Iš tiesų to dar nežinome. Sulaukėme sunerimusio vyro skambučio iš Bolonijos.

– Ak, taip. Ponia Likaldzi, man regis, išėjo iš viešbučio trečiadienio vakarą ir nuo tada daugiau jos nematėme.

– Ir jums tai nepasirodė keista? Regis, šiandien jau penktadienis.

– Na, taip.

– Jums pranešė, kad ji negrįžo?

– Ne. Bet matote, komisare, ponia pas mus vis apsistoja jau mažiausiai dvejus metus. Taigi, turėjome pakankamai laiko perprasti jos gyvenimo ritmą. O jis, kaip čia pasakius, nėra įprastas. Ponia Mikela yra moteris, kurios neįmanoma nepastebėti, suprantate? Aš visuomet dėl jos nerimaudavau.

– Tikrai? Kodėl?

– Na, ponia turi labai daug vertingų papuošalų. Vėrinių, apyrankių, auskarų, žiedų... Aš daug kartų jos prašiau palikti papuošalus mūsų seifuose, bet visuomet atsisakydavo. Ji nenešioja rankinių, tad laikydavo juos tokiame krepšyje. Kaskart man liepdavo nusiraminti, sakydama, kad nepalieka papuošalų kambaryje, visada juos išsineša. Aš bijojau kokio nors apiplėšimo, bet ji tik šypsodavosi ir nesileisdavo perkalbama.

– Jūs minėjote ypatingą ponios gyvenimo ritmą. Galėtumėte paaiškinti plačiau?

– Žinoma. Ponia mėgsta naktinėti. Dažnai grįžta su aušra.

– Viena?

– Visuomet.

– Išgėrusi? Apgirtusi?

– Niekada. Bent jau taip man sakė naktinis durininkas.

– O galite pasakyti, kodėl apkalbinėjote ponią su naktiniu durininku?

Klaudijus Picota išraudo. Buvo matyti, kad ponia Mikela jam kėlė nuodėmingų minčių.

– Komisare, jūs suprantate... Tokia graži vieniša moteris... Na, savaime darosi smalsu.

– Tęskite. Papasakokite man apie tą jos gyvenimo ritmą.

– Ponia nuolat miega iki vidurdienio ir nė už ką nenori būti trukdoma. Kai atsikelia, užsisako pusryčius į kambarį, o tada pradeda skambinti ir atsakinėti į skambučius.

– Ar jai daug kas skambina?

– Žiūrėkit, turiu be galo ilgą sąrašą.

– Ar žinote, kam ji skambindavo?

– Būtų galima sužinoti, bet tai ilgai užtruks. Pakanka kambaryje surinkti nulį ir gali skambinti nors ir į Naująją Zelandiją.

– O skambučiai jai?

– Ką aš galiu jums pasakyti, sulaukusi skambučio operatorė iškart nukreipia jį į kambarį. Yra tik viena galimybė sužinoti, kas skambino.

– Nagi?

– Jeigu kas nors paskambina, kai ponios nėra viešbutyje, ir prisistato. Tuomet durininkui duodamas specialus lapas, kurį jis įdeda prie raktų.

– Ponia pietauja viešbutyje?

– Retai. Suprantate, kai ji taip vėlai sočiai papusryčiauja... Yra buvę kelis kartus. O vyriausiasis padavėjas man sakė, kad ji pietaudama elgiasi labai santūriai.

– Atsiprašau, nesupratau.

– Viešbutis labai lankomas. Verslininkai, politikai. Ir visi, gerai tai ar blogai, bando flirtuoti. Žvilgsniai, šypsenos, aiškūs ir dviprasmiai kvietimai. Gražiausia tai, kad, kaip man sakė vyriausiasis padavėjas, ponia nesideda įsižeidusi ir atsako į žvilgsnius ar šypsenas... Bet nieko daugiau. Visi lieka nieko nepešę.

– Kada paprastai ji išeina vakarais?

– Apie keturias. O grįžta vėlai naktį.

– Greičiausiai Montelūzoje ir Vigatoje turi daug draugų?

– Manyčiau, kad taip.

– Ar yra nutikę, kad negrįžtų kelias naktis?

– Vargu, durininkas man būtų pranešęs.

Atvyko Galas ir Galucas, mojuodami kratos orderiu.

– Kuris ponios Likaldzi kambarys?

– 118.

– Turiu kratos orderį.

Direktorius Picota nutaisė įžeisto žmogaus miną.

– Bet komisare! Nebuvo reikalo imtis šitų formalumų, būtų užtekę paprašyti ir aš... palydėsiu jus.

– Ačiū, nereikia, – sausai metė Montalbanas.

Direktoriaus Picotos veidas iš įžeisto virto mirtinai įžeistu.

– Einu paimti raktų, – pasakė oficialiu tonu.

Netrukus grįžo su raktais ir pluoštu lapų – pranešimais apie praleistus skambučius.

– Štai, – nežinia kodėl padavė raktus Facijui, o lapus – Galui. Tada staigiai linktelėjo Montalbanui ir nuėjo beveik nesulenkdamas kojų kaip medinė lėlė.

118 kambarys kvepėjo amžinaisiais „Chanel n°5“, o ant bagažo spintelės gulėjo du lagaminai ir krepšys – visi su „Vuitton“ etiketėmis. Montalbanas atidarė spintą: penkios prabangios suknelės,

trys poros meniškai nutrintų džinsų, batų skyriuje penkios poros „Magli“ labai aukštais kulnais ir trys poros sportinių batelių. Palaidinės, visos labai brangios, sudėtos itin tvarkingai, atskirame stalčiuje apatiniai (tik kelnaitės), suskirstyti spalvomis.

– Viduje nieko nėra, – pasakė Facijus, tuo metu apžiūrėjęs lagaminus ir krepšį.

Galas ir Galucas, kurie buvo aukštyn kojom apvertę lovą ir čiužinį, papurtė galvas ir pradėjo dėlioti viską į vietas, kaip tai vertė daryti kambaryje viešpataujanti tvarka.

Ant rašomojo stalo gulėjo laiškai, užrašai, darbo kalendorius ir krūvelė pranešimų apie skambučius – gerokai didesnė už tą, kurią direktorius davė Galui.

– Šituos pasiimsime, – pasakė komisaras Facijui. Pažiūrėk stalčiuose ir surink visus popierius, kokius tik rasi.

Facijus išsiėmė iš krepšio nailoninį dėklą, kurį visuomet nešiodavosi, ir pradėjo į jį dėti dokumentus.

Montalbanas įėjo į vonią. Viskas žibėjo, buvo tobulai tvarkinga. Ant lentynėlės gulėjo „Idole“ lūpdažis, „Shiseido“ makiažo pagrindas, didelis buteliukas „Chanel n°5“ ir panašūs daiktai. Rožinis chalatas, daug švelnesnis ir brangesnis už tą iš vilos, buvo tvarkingai pakabintas.

Komisaras grįžo į miegamąjį ir paskambino, kad ateitų už aukštą atsakingas darbuotojas. Po kiek laiko kažkam pasibeldus, Montalbanas liepė

užeiti. Atsidarė durys, pasirodė be galo liesa keturiasdešimtmetė, kuri, vos išvydusi keturis vyrus, suakmenėjo, išbalo ir pašnibždomis paklausė:

– Jūs farai?

Komisarui tai sukėlė juoką. Kiek amžių policininkai turėjo piktnaudžiauti savo tarnyba, kad Sicilijos moteris išsiugdytų gebėjimą taip staigiai atpažinti farą?

– Taip, – atsakė šypsodamasis.

Kambarinė išraudo ir nuleido akis.

– Atsiprašau.

– Pažįstate ponią Likaldzi?

– Kodėl klausiate? Kas jai nutiko?

– Kelias dienas apie ją nėra jokių žinių. Mes jos ieškome.

– Ir kad rastumėte, išsinešate jos dokumentus?

Nereikėjo nuvertinti šios moters. Montalbanas nusprendė atskleisti jai kelis faktus.

– Bijome, kad jai galėjo kas nors nutikti.

– Aš jai visuomet sakiau saugotis, – tarė kambarinė. – Ji dažnai vaikščiodavo su puse milijardo krepšyje!

– Ji turėdavo tiek pinigų? – nustebęs paklausė Montalbanas.

– Kalbu ne apie pinigus, apie jos brangenybes. O dar kai ponios toks gyvenimo būdas! Grįžta vėlai, keliasi vėlai...

– Šitai žinome. Ar jūs gerai ją pažįstate?

– Žinoma. Nuo pirmo karto, kai atvyko čia su vyru.

– Galite apibūdinti jos charakterį?

– Žinokit, ji visai nebuvo nuobodi. Turėjo tik vieną maniją: tvarką. Kai tvarkydavau jos kambarį, stebėdavo, kad kiekvieną daiktą padėčiau į vietą. Rytinės pamainos kambarinės melsdavosi prieš pradėdamos darbą 118 kambaryje.

– Ir paskutinis klausimas: jūsų kolegės iš rytinės pamainos kada nors minėjo, kad ponia būtų priėmusi vyrą savo kambaryje naktį?

– Niekada. O mes tokius dalykus pastebime.

Visą kelią jiems grįžtant į Vigatą komisarą Montalbaną kamavo vienas klausimas: jei ponia buvo tokia tvarkos maniakė, kodėl vilos Trijuose Fontanuose vonia palikta tokia netvarkinga, net rožinis chalatas bet kaip numestas ant žemės?

Per vakarienę (skrandžiui pamaloninti buvo patiektos šviežutėlės, garuojančios menkės, pagardintos lauro lapeliais, druska, pipirais ir Pantelerijos aliejumi, su švelniais cukinijų žiedais) komisaras papasakojo poniai Vasilei Koco dienos įvykius.

– Kaip suprantu, – pasakė ponia Klementina, – pagrindinis klausimas – kodėl žudikas su savimi išsinešė vargšelės drabužius, apatinius, batus ir krepšį?

– Būtent, – trumpai ištarė Montalbanas. Jis nenorėjo nutraukti ponios smegenų darbo, juk ji vos pravėrusi burną jau suformulavo pagrindinę problemą.

– Aš apie tokius dalykus nusimanau tik tiek, – toliau kalbėjo senoji ponia, – kiek matau per televiziją.

– Neskaitote detektyvų?

– Retai. Be to, ką reiškia detektyvas? Ką reiškia kriminalinis romanas?

– Na, tai literatūra, kuri...

– Taip, taip, bet man nepatinka etiketės. Norit, kad papasakočiau gražią detektyvinę istoriją? Štai vienas toks žmogus po daugybės nuotykių tampa miesto valdovu. Tačiau pamažu jo pavaldiniai ima kristi nuo tamsių blogio jėgų lyg nuo maro. Todėl šis valdovas pradeda tyrimą norėdamas atrasti blogio priežastį ir suvokia, kad blogio šaknys yra jis, o tada save nubaudžia.

– Edipas, – tyliai murmtelėjo Montalbanas.

– Argi tai ne puiki detektyvinė istorija? Grįžkime prie mūsų pokalbio. Kodėl žudikas išsineša aukos drabužius? Pirmas atsakymas galėtų būti toks: kad jos neatpažintų.

– Šiuo atveju netinka, – paprieštaravo komisaras.

– Teisingai. Tačiau man atrodo, kad taip manydami mes renkamės būtent tą kelią, kuriuo mus nori nukreipti žudikas.

– Nesuprantu.

– Paaiškinsiu. Tas, kuris išsinešė daiktus, nori priversti mus manyti, kad jie visi yra vienodai svarbūs. Mes priverčiami tuo patikėti. Bet taip nėra.

– Taigi, – paragino Montalbanas vis labiau žavėdamasis pašnekove ir vis labiau bijodamas kokia nors pastaba nutraukti jos minties siūlą.

– Jau vien krepšys su jame esančiomis brangenybėmis vertas pusės milijardo. Na, paprastam vagiui tas krepšys būtų dienos grobis, tiesa?

– Tiesa.

– Tačiau koks paprastas vagis išsineš drabužius? Nė vienas. Taigi, jei išsinešti drabužiai, apatiniai ir batai, mes pradedame manyti, kad tai nėra paprastas vagis. O gal paprastas vagis taip elgdamasis nori mus įtikinti, kad jis nėra tik vagis, kad čia slypi kažkas daugiau. Kodėl? Galbūt taip jis siekia sumaišyti kortas – norėjo pavogti tik krepšį, kuris buvo vertas tiek, kiek buvo vertas, bet įvykdė žmogžudystę, todėl bando nuslėpti savo tikrąjį tikslą.

– Teisingai, – pritarė Montalbanas.

– Eikime toliau. Gal vagis iš vilos išsinešė ir kitų vertingų daiktų, apie kuriuos nežinome.

– Galiu paskambinti? – komisarą pagavo netikėta mintis.

Susisiekė su Montelūzos „Jolly" viešbučiu ir paprašė pasikalbėti su direktoriumi Klaudijumi Picota.

– O, komisare, koks baisus dalykas! Siaubinga! Ką tik iš „Reteliberos" sužinojome, kad ponia Likaldzi...

Nikolas Dzitas pranešė žinią, o komisaras pamiršo paklausyti, kaip žurnalistas pakomentavo istoriją.

– „Televigata“ taip pat pranešė, – lyg patenkintas, lyg apsimestinai sielvartaudamas pridūrė direktorius Picota.

Galucas atliko savo pareigą svainiui.

– Ką man daryti, komisare? – sunerimęs paklausė direktorius.

– Nesuprantu?

– Su tais žurnalistais. Mane apgulę, visi nori interviu. Jie sužinojo, kad vargšė ponia gyveno pas mus...

Iš ko dar, jei ne iš direktoriaus, jie galėjo apie tai sužinoti? Komisaras įsivaizdavo Picotą skambinantį žurnalistams ir kviečiantį susirinkti, aiškinantį, kokių įdomių dalykų jis gali atskleisti apie jauną, gražią nužudytąją, negana to, dar ir rastą nuogą.

– Po velnių, darykite, ką tik norite. Klausykite, ar ponia Mikela nuolat nešiodavo kurį nors iš savo papuošalų? Turėjo laikrodį?

– Žinoma, nešiodavo, bet saikingai. Kam gi kitaip būtų vežusis juos iš Bolonijos į Vigatą? O dėl laikrodžio – ji nuolat ant riešo segėjo nuostabų „Piaget“, plonytį kaip popieriaus lapelis.

Komisaras padėkojo, padėjo ragelį ir papasakojo poniai Klementinai viską, ką sužinojo. Ponia kiek pamąstė:

– Reikia apsispręsti: netikėtai tapęs žudiku vagis ar apsimetęs vagimi žudikas.

– Intuicija liepia netikėti vagies istorija.

– Blogai remtis nuojauta.

– Bet, ponia Klementina, Mikela Likaldzi buvo nuoga, ką tik nusipraususi po dušu. Vagis būtų išgirdęs triukšmą ir palaukęs prieš įeidamas į namą.

– O kas sakė, kad vagis nebuvo name dar prieš poniai atvažiuojant? Ji įeina, o vagis pasislepia. Kai ponia maudosi duše, vagis mano, kad tinkamas metas veikti. Jis išlenda iš slėptuvės, susirenka viską, ką nori pavogti, bet jį pastebi ponia. Kaip reaguoja vagis, jau žinome. Gal jis nė neketino žudyti.

– Bet kaip vagis įėjo?

– O kaip įėjote jūs, komisare?

Prigautas ir susimąstęs Montalbanas nieko neatsakė.

– Grįžkime prie drabužių, – toliau kalbėjo ponia Klementina. Viena, jei juos išsinešė tik dėl spektaklio. Bet visai kas kita, jei žudikui reikėjo juos pradanginti. Kas ten buvo tokio svarbaus?

– Kažkas, kas galėjo įstumti žudiką į pavojų, jį išduoti, – svarstė komisaras.

– Taip, teisingai. Bet, atrodo, drabužiai nekėlė jokio pavojaus, kol ponia juos dėvėjo. Pavojingi jie turėjo tapti vėliau. Kaip?

– Gal išsitepė, – sudvejojo Montalbanas. – Gal žudiko krauju. Tačiau...

– Tačiau?

– Tačiau miegamajame ant paklodės buvo tik truputis kraujo iš ponios Mikelos burnos, daugiau jokių jo žymių. Bet ant drabužių galėjo būti kitokių dėmių. Kad ir vėmimo, pavyzdžiui.

– Arba spermos. Tai tik dar vienas pavyzdys, – nuraudo ponia Vasilė Koco.

– Buvo dar anksti važiuoti namo į Marinelą, tad Montalbanas nusprendė nukakti į komisariatą ir patikrinti, ar yra naujienų.

– Ai, komisarai, komisarai! – vos jį pamatęs sušuko Katarela. – Jūs čia? Bent jau dešimtis žmonių skambijo. Visi asmeniškai jūsų ieškojo. Aš nežinodamas, kad jūs atvykstate, liepiau visiems skambyti rytoj rytą. Kaip padariau, gerai ar blogai, komisarai?

– Gerai padarei, Katarela, nesijaudink. Ar žinai, ko jie norėjo?

– Tai vis asmenys, kurie sakėsi esantys nužudytosios ponios pažįstami.

Savo kabinete ant stalo Facijus buvo palikęs nailoninį dėklą su visais popieriais, paimtais iš 118 kambario. Šalia gulėjo pranešimai apie skambučius, kuriuos direktorius Picota buvo davęs Galui. Komisaras prisėdo, iš aplanko pirmiausia išsitraukė Mikelos Likaldzi darbo kalendorių, pavartė. Jis buvo tvarkingas kaip ir viešbučio kambarys: precižiškai ir aiškiai surašyti susitikimai, žmonės, kuriems ji ketino paskambinti, vietos, kur planavo eiti.

Gydytojas Paskvanas sakė, kad ponia buvo nužudyta naktį iš trečiadienio į ketvirtadienį ir Montalbanas su tuo sutiko. Todėl iškart atsivertė paskutinės Mikelos Likaldzi gyvenimo dienos,

trečiadienio, puslapį. 16 val. paskambinti baldų pardavėjui Rotondui. 16.30 paskambinti Emanuelei. 17 val. „Tedaro“ augalai ir sodai. 18 val. Ana. 20 val. vakarienė su Vasalais.

Ponia turėjo planų ir ketvirtadieniui, penktadieniui, šeštadieniui, nežinodama, kad kažkas jai sutrukdys juos įgyvendinti. Ketvirtadienį, kaip visada popiet, būtų susitikusi su Ana ir ėjusi pas Lokontę (skliausteliuose: užuolaidos), o paskui baigusi vakarą vakarieniaudama su kažkokiu Mauricijumi. Penktadienį turėjo susitikti su elektriku Rigučio, vėl su Ana ir vakarieniauti pas ponus Kandželozius. Šeštadienio puslapyje buvo užrašytas tiktai „16.30 skrydis iš Punta Raisio į Boloniją“.

Darbo kalendorius buvo didelis, telefonų knygelės dalyje kiekvienai abėcėlės raidei buvo skirta po tris puslapius, tačiau numerių buvo tiek daug, kad kartais ponia turėdavo toje pačioje eilutėje rašytis po du žmones.

Montalbanas padėjo į šalį darbo kalendorių ir išsitraukė iš aplanko kitus lapus. Nieko įdomaus – tik sąskaitos ir čekiai: kiekvienas vilos statyboms ir remontui išleistas grašis kruopščiai užrašytas. Languoto popieriaus sąsiuvinyje ponia Mikela stulpeliu buvo surašiusi visas išlaidas, atrodė, lyg būtų pasiruošusi apsilankyti mokesčių inspekcijoje. Kartu gulėjo Bolonijos „Popolare“ banko čekių knygelė, iš kurios buvo likusios tik šaknelės. Montalbanas rado ir trijų dienų senumo skrydžio

Bolonija–Roma–Palermas įlaipinimo kortelę ir atgalinį bilietą Palermas–Roma–Bolonija šeštadienį 16.30. Neaptikęs nė pėdsako jokio asmeninio laiško ar žinutės, komisaras nusprendė toliau dirbti namuose.

Penki

Montalbanui buvo likę tik peržiūrėti pranešimus apie skambučius. Komisaras pradėjo nuo tų, kuriuos Mikela laikė ant rašomojo staliuko savo viešbučio kambaryje. Kai sudėliojo visus (jų buvo apie keturiasdešimt) į krūveles pagal skambinusiųjų vardus, trys pluošteliai pasirodė didžiausi. Kažkokia moteris, vardu Ana, skambindavo prieš pietus ir dažniausiai prisakydavo Mikelai susisiekti, kai atsibus arba kai pareis. Vyras, vardu Mauricijus, du ar tris kartus skambino iš ryto, bet dažniau tai darydavo vėlai naktį ir prašydavo, kad jam perskambintų. Trečiasis taip pat buvo vyras, vardu Gvidas, ir skambindavo iš Bolonijos, irgi naktimis, bet, kitaip nei Mauricijus, nieko neperduodavo.

Lapukų, kuriuos direktorius Picota davė Galui, buvo dvidešimt: skambučiai nuo tada, kai Mikela trečiadienį popiet išėjo iš viešbučio, iki pat pranešimo apie jos mirtį. Trečiadienį iš ryto, apie pusę vienuolikos, tai yra tuo metu, kai ponia Likaldzi

dar miegodavo, jos ieškojo tas pats Mauricijus, o kiek vėliau ir Ana. Apie devintą vakaro Mikelai skambino ponia Vasalo, kuri vėliau perskambino po valandos. Ana vėl bandė susisiekti kiek prieš vidurnaktį. Ketvirtadienį trečią ryto Mikelos ieškojo Gvidas iš Bolonijos. Pusę vienuolikos – Ana, kuri aiškiai nežinojo, kad Mikela tą naktį negrįžo į viešbutį, vienuoliktą tasai Lokontė patvirtino popietinį susitikimą. Vidurdienį, vis dar ketvirtadienį, skambino ponas Aurelijus Di Blazis, kuris vėliau bandė rasti Mikelą beveik kas tris valandas iki penktadienio šeštos valandos vakaro. Ana ėmė nerimti nuo ketvirtadienio ryto ir liovėsi skambinusi tik penktadienį vakare, penkios minutės prieš „Reteliberai" pranešant apie rastą lavoną.

Montalbanui nesuėjo galai, bet jis niekaip negalėjo suprasti, kas jį erzina. Atsidusęs išėjo į verandą, iš kurios vėrėsi vaizdas tiesiai į paplūdimį, nusiavė batus ir leidosi smėliu iki jūros. Atsiraitojęs klešnes jis ėjo palei vandenį, vis užliejantį jam pėdas. Liūliuojantis bangų ošimas padėdavo susidėlioti mintis. Staiga suprato, kas jam nedavė ramybės. Grįžo namo, pasiėmė Mikelos darbo kalendorių ir vėl atsivertė trečiadienio puslapį. Ji buvo užsirašiusi, kad eis vakarieniauti pas Vasalus dvidešimtą valandą. Kodėl tuomet ponia Vasalo jos ieškojo viešbutyje devintą ir dešimtą vakaro? Ar Mikela taip ir nenuėjo į susitikimą? O gal skambinusioji ponia Vasalo neturi nieko bendro su vakarienės kvietusiais Vasalais?

Montalbanas pažvelgė į laikrodį. Buvo jau po vidurnakčio. Nusprendė nepaisyti etiketo, nes reikalas per daug svarbus. Telefonų knygoje Vasalų buvo trys. Surinko pirmą numerį ir pataikė:

– Atleiskite. Čia komisaras Montalbanas.

– Komisare! Aš Ernestas Vasalas. Rytoj rytą pats būčiau pas jus atėjęs. Mano žmona sukrėsta, turėjau kviesti medikus. Ar yra naujienų?

– Jokių. Turiu jums vieną klausimą.

– Jūsų paslaugoms, komisare. Dėl vargšės Mikelos...

Montalbanas žvilgtelėjo į knygelę:

– Jos darbo kalendoriuje skaičiau, kad trečiadienį vakare ponia Likaldzi turėjo vakarieniauti...

Šį kartą Ernestas Vasalas jį nutraukė:

– Ji neatėjo, komisare! Ilgai jos laukėme. Ir nieko! Nė nepaskambino, o juk ji tokia tvarkinga! Mes susinervinome, bijojome, kad ji blogai jaučiasi, kelis kartus bandėme skambinti į viešbutį, paskui jos draugei Anai Tropeano, bet ta sakė nieko nežinanti. Buvo mačiusi Mikelą apie šešias, jos kartu praleido kokį pusvalandį, o paskui Mikela ją paliko, sakydama, kad važiuoja į viešbutį persirengti ir pas mus.

– Klausykite, aš jums labai dėkingas. Neikite į komisariatą rytoj iš ryto, jau turiu daug susitikimų, ateikite popiet, kada tik norite. Labanaktis.

Kad jau tiek padarė, tai nusprendė nesustoti. Telefonų knygoje suradęs Aurelijų Di Blazį surin-

ko jo numerį. Dar nenutilus pirmam signalui pašnekovas pakėlė ragelį.

– Klausau? Klausau? Čia tu? Tu?

Tai buvo pervargęs ir susirūpinęs pusamžio vyro balsas.

– Čia komisaras Montalbanas.

– Aa.

Montalbanas jautė, kad vyras baisiai nusivylė. Kieno gi skambučio jis laukė taip nekantraudamas?

– Pone Di Blazi, jūs, žinoma, būsite girdėjęs apie vargšę...

– Žinau, žinau, girdėjau per televizorių.

Jo nusivylimą pakeitė akivaizdus susierzinimas.

– Tai štai, norėjau sužinoti, dėl ko jūs nuo ketvirtadienio vidurdienio iki penktadienio vakaro taip primygtinai viešbutyje ieškojote ponios Likaldzi.

– O kas čia tokio neįprasto? Esu tolimas jos vyro giminaitis. Kai atvykdavo čia dėl vilos, ji į mane kreipdavosi patarimo ar pagalbos. Esu statybų inžinierius. Ketvirtadienį paskambinau norėdamas pakviesti ją pas mus vakarienės, bet durininkas, kuris mane pažįsta ir manimi pasitiki, pasakė, kad ponia negrįžusi. Todėl pradėjau nervintis. Jums tai atrodo neįprasta?

Dabar inžinierius Di Blazis tapo ironiškas ir agresyvus. Komisarui susidarė įspūdis, kad jo nervai pertempti.

– Ne, – atsakė ir padėjo ragelį. Skambinti Anai Tropeano nė nereikėjo, nes jau žinojo, kad ji papasakotų tik tai, ką girdėjo iš pono Vasalo. Pasikvies ją į komisariatą. Šiuo metu buvo aišku viena: niekas nebežino, kur nuo septintos valandos vakaro trečiadienį dingo Mikela Likaldzi. Į viešbutį ji taip ir negrįžo, nors draugei ir sakė ketinanti.

Miegas Montalbano neėmė, todėl jis atsigulė su mėgstamo argentiniečių rašytojo Denevi romanu.

Akims apsunkus, Montalbanas užvertė knygą ir išjungė šviesą. Kaip įprasta, prieš užmigdamas pagalvojo apie Liviją. Staiga išsibudinęs pašoko lovoje. Dieve mano, Livija! Taip su ja ir nepasikalbėjo nuo tos audringos nakties, kai apsimetė, kad nutrūko ryšys. Livija, žinoma, tuo nepatikėjo, o jis taip ir nepaskambino. Reikėjo kuo greičiau tai ištaisyti.

– Klausau. Kas skambina? – paklausė apsimiegojusi Livija.

– Čia Salvas, mieloji.

– Netrukdyk man miegot!

Pypt. Montalbanas tebelaikė rankoje ragelį.

Buvo pusė devynių, kai nešdamasis Mikelos popierius komisaras įėjo į komisariatą. Livijai nepanorėjus kalbėtis, jis susinervino ir nebegalėjo sumerkti akių. Nereikėjo nė kviesti Anos Tropeano, Facijus iškart pasakė, kad moteris jo laukia jau nuo aštuonių.

– Klausyk, noriu žinoti viską apie Vigatos statybų inžinierių, vardu Aurelijus Di Blazis.

– Viską viską? – paklausė Facijus.

– Viską viską.

– „Viską viską“ man reiškia ir gandus, paskalas.

– Man taip pat.

– Kiek turiu laiko?

– Facijau, nori biurokratijos? Dvi valandas ir nė minutės daugiau.

Facijus perliejo komisarą paniekinamu žvilgsniu ir išėjo nė neatsisveikinęs.

Įprastomis aplinkybėmis Ana Tropeano būtų buvusi graži, aukšta ir tvirta trisdešimtmetė: juodi plaukai, tamsi oda, didelės žibančios akys. Tačiau dabar buvo sulinkusi, akys užtinusios ir paraudusios, o oda papilkėjusi.

– Galiu rūkyti? – paklausė vos atsisėdusi.

– Žinoma.

Prisidegant cigaretę jos rankos drebėjo. Nesėkmingai pabandė nusišypsoti.

– Buvau metusi prieš savaitę. Tačiau nuo vakar vakaro jau surūkiau mažiausiai tris pakelius.

– Noriu jums padėkoti, kad pati atėjote. Turiu jums daug klausimų.

– Na, aš čia.

Komisaras su palengvėjimu atsiduso. Ana atrodė stipri moteris: neraudos ir nealps. Be to, vos jai pasirodžius duryse Montalbanui užkaito kraujas.

– Net jei mano klausimai jums atrodytų keisti, prašau vis tiek į juos atsakyti.

– Žinoma.

– Ištekėjusi?

– Kas?

– Jūs.

– Ne, netekėjusi. Nesu nei išsiskyrusi, nei susižadėjusi, jei jus tai domina. Gyvenu viena.

– Kodėl?

Nors Montalbanas buvo įspėjęs dėl keistų klausimų, Ana minutėlę sudvejojo, ar atsakinėti apie tokius asmeniškus dalykus.

– Manau, kad neturėjau laiko pagalvoti apie save, komisare. Likus metams iki man apsiginant diplomą, mirė tėvas. Infarktas, nors buvo dar labai jaunas. Praėjus metams po baigimo, netekau motinos. Turėjau rūpintis savo sesute Marija, kuriai dabar dvidešimt devyneri – ji turi šeimą Milane, ir broliu Džuzepe, jam dvidešimt septyneri – dirba banke Romoje. Man trisdešimt vieni. Be to, manau, kad dar nesutikau tinkamo žmogaus.

Ana visai nesupyko, greičiau atrodė kiek aprimusi. Tai, kad komisaras nėjo tiesiai prie reikalo, jai leido atsikvėpti. Montalbanas nusprendė, kad bus geriau pradėti kalbą iš toli.

– Čia, Vigatoje, gyvenate tėvų name?

– Taip, tėvas jį nupirko. Tai tas namas pačioje Marinelos pradžioje. Dabar jis man pasidarė per didelis.

– Tas namas dešinėje iškart už tilto?

– Taip.

– Jį pravažiuoju mažiausiai du kartus per dieną. Aš taip pat gyvenu Marineloje.

Ana Tropeano žiūrėjo į jį sutrikusi. Koks keistas mentas!

– Dirbate?

– Mokau tiksliųjų mokslų licėjuje Montelūzoje.

– Ko mokote?

– Fizikos.

Montalbanas pažvelgė į ją sužavėtas. Mokykloje per fiziką negaudavo patenkinamų pažymių, bet jei tada būtų turėjęs tokią mokytoją, galbūt būtų prilygęs Einšteinui.

– Ar žinote, kas ją nužudė?

Ana Tropeano krūptelėjusi pažvelgė į komisarą maldaujamu žvilgsniu: buvo taip gerai, kodėl nori apsimesti medžiokliniu šunimi?

Atrodė, kad ji klausia: „Niekuomet nepaleidi grobio?“

Montalbanas suprato klausiamą moters žvilgsnį, nusišypsojo, nuolankiai skėstelėjo rankomis tarsi sakydamas: „Toks mano darbas.“

– Ne, – ramiai ir užtikrintai atsakė Ana.

– Nieko neįtariate?

– Ne.

– Ponia Likaldzi paprastai grįždavo į viešbutį anksti iš ryto. Norėčiau paklausti...

– Ji būdavo pas mane. Mano namuose. Beveik kasdien vakarieniaudavome kartu. Jei ji būdavo pakviesta kitur, ateidavo vėliau.

– Ką veikdavote?

– O ką veikia dvi draugės? Kalbėdavomės, žiūrėdavome televizorių, klausydavomės muzikos. Arba nieko neveikdavome, mums patikdavo būti kartu.

– Ji turėjo draugų vyrų? .

– Taip, kelis. Bet viskas buvo ne taip, kaip gali atrodyti. Mikela buvo labai rimta. Matydami ją tokią savimi pasitikinčią ir laisvą vyrai suklysdavo. Ir visuomet likdavo nusivylę.

– Buvo koks nors itin įkyrus?

– Taip.

– Kuo vardu?

– Nesakysiu. Lengvai tai išsiaiškinsite.

– Žodžiu, ponia Likaldzi buvo visiškai ištikima vyrui?

– Šito nesakiau.

– Ką tai turėtų reikšti?

– Tą ir reiškia.

– Ar seniai buvote pažįstamos?

– Ne.

Montalbanas pažvelgė į ją, atsiduso, priėjo prie lango. Ana beveik piktai prisidegė ketvirtą cigaretę.

– Man nepatinka šios mūsų pokalbio dalies tonas, – nusisukęs pasakė komisaras.

– Man taip pat.

– Taika?

– Taika.

Montalbanas atsisuko ir jai nusišypsojo. Ana atsakė tuo pačiu. Bet po minutės norėdama kažko paklausti kaip mokinė pakėlė ranką.

– Jei ne paslaptis, galite pasakyti, kaip ji buvo nužudyta?

– O televizija nepranešė?

– Ne. Nei „Retelibera“, nei „Televigata“. Pranešė apie rastą lavoną, ir tiek.

– Neturėčiau to sakyti, bet jums padarysiu išimtį. Ją uždusino.

– Pagalve?

– Ne, prispaudę jos veidą prie čiužinio.

Ana pradėjo virpėti, kaip kad virpa medžių viršūnės, blaškomos vėjo. Komisaras išėjo ir po kiek laiko grįžo nešinas buteliu vandens ir stikline. Ana gėrė, lyg būtų ką tik grįžusi iš dykumos.

– Dieve mano, bet ką ji ketino daryti viloje? – ištarė tarytum sau.

– Jūs kada nors esate ten buvusi?

– Žinoma. Beveik kasdien. Su Mikela.

– Ponia ten nakvodavo?

– Kiek žinau, ne.

– Bet vonioje buvo chalatas, rankšluosčių, kremų.

– Žinau. Mikela specialiai tuo pasirūpino. Kai tvarkydavo vilą, neišvengiamai išsitepdavo dulkėmis, cementu. Taigi, prieš išvažiuodama, nueidavo į dušą.

Montalbanas įsitikino, kad atėjo laikas smūgiui žemiau juostos, bet nenorėjo stipriai užgauti Anos.

– Ji rasta visiškai nuoga.

Ana atrodė lyg nutrenkta aukštos įtampos srovės: išsprogdino akis, bandė kažką sakyti, bet nepajėgė. Montalbanas pripildė jos stiklinę.

– Ar ji... ar ji buvo išprievartauta?

– Nežinau. Teismo medicinos ekspertas man dar neskambino.

– Bet kodėl, užuot važiavusi į viešbutį, atsidūrė toje prakeiktoje viloje? – desperatiškai vėl savęs paklausė Ana.

– Žudikas išsinešė jos drabužius, net kelnaites, batus.

Ana žiūrėjo į jį netikėdama, lyg komisaras bandytų ją apgauti.

– Ir ką tai galėtų reikšti?

Montalbanas nieko neatsakė ir kalbėjo toliau:

– Žudikas išsinešė ir Mikelos krepšį su visu jo turiniu.

– Tai suprantamiau. Krepšyje ji turėjo visus savo papuošalus, o kai kurie buvo labai vertingi. Jei tas, kuris ją uždusino, buvo užkluptas vagiantis...

– Palaukite. Ponas Vasalas man sakė, kad, poniai neatvykus vakarienės, jis sunerimo ir paskambino jums.

– Tiesa. O aš maniau, kad ji pas juos. Mikela ketino tik užvažiuoti į viešbutį persirengti.

– Beje, kaip ji buvo apsirengusi?

– Džinsais, džinsiniu švarku, sportiniais bateliais.

– Tačiau į viešbutį ji taip ir negrįžo. Kažkas ją privertė pakeisti planus. Turėjo mobilųjį?

– Taip, laikydavo jį krepšyje.

– Taigi, galiu spėti, kad jai važiuojant kažkas paskambino ir dėl to skambučio ponia pasuko į vilą.

– Gal tai buvo spąstai?

– Kieno? Tikrai ne vagies. Ar esate girdėję apie vagį, kuris pasikviečia šeimininką į namus, kuriuose darbuojasi?

– Ar viloje ko nors trūksta?

– Tikrai trūksta ponios brangenybių, o dėl kitko neaišku. Nežinau, kas vertingo buvo viloje. Viskas atrodo tvarkinga, suverstas tik vonios kambarys.

Ana nutaisė nustebusią miną.

– Suverstas?

– Taip, pagalvokite, chalatas numestas ant žemės. Ji buvo ką tik iš dušo.

– Komisare, jūsų kuriamas vaizdas manęs visiškai neįtikina.

– Kodėl?

– Todėl! Mikela nuvažiavo į vilą susitikti su kažkokiu vyru ir taip troško su juo sugulti, kad skubėdama bet kur nusimetė chalatą?

– Tai neįmanoma?

– Kitoms moterims gal, bet ne Mikelai.

– Žinote, kas yra kažkoks Gvidas, kuris kasnakt jai skambindavo iš Bolonijos?

Montalbanas šovė aklai, bet pataikė į dešimtuką. Ana Tropeano sumišusi nudelbė akis.

– Neseniai sakėte, kad ponia buvo ištikima.

– Taip.

– Savo vieninteliam meilužiui?

Ana pritariamai linktelėjo galva.

– Galite man pasakyti jo pavardę? Supraskite, kad padarytumėte paslaugą – sutaupyčiau laiko. Galite būti rami, aš vis tiek sužinočiau. Taigi?

– Jis vardu Gvidas Seravalė ir jis yra antikvaras. Nežinau nei telefono numerio, nei adreso.

– Ačiū, man užtenka. Apie vidurdienį atvyks Mikelos vyras. Norite su juo susitikti?

– Aš? Kodėl turėčiau? Aš jo nė nepažįstu.

Komisarui nereikėjo nieko daugiau klausti, Ana neraginama kalbėjo toliau:

– Už Likaldzio Mikela ištekėjo prieš dvejus su puse metų. Ji norėjo povestuvinės kelionės į Siciliją. Tuomet dar nepažinojome viena kitos. Susipažinome vėliau, kai atvyko viena norėdama pasistatyti vilą. Kartą mašina važiavau į Montelūzą, „Twingo“ – priešinga kryptimi, abi buvome užsigalvojusios ir vos nesusidūrėme. Išlipome atsiprašyti ir pajutome viena kitai simpatiją. Nuo tada Mikela visada atvažiuodavo čia viena.

Ana buvo pavargusi ir komisarui jos pagailo:

– Jūs man labai padėjote. Ačiū.

– Galiu eiti?

– Žinoma.

Komisaras ištiesė jai ranką. Ana Tropeano suspaudė ją savosiomis.

Montalbanas pajuto, kaip jį užlieja karščio banga.

– Ačiū, – pasakė Ana.

– Už ką?

– Kad leidote man išsikalbėti apie Mikelą. Neturiu nieko, su kuo... Ačiū. Jaučiuosi daug ramiau.

Šeši

Vos tik Ana išėjo, komisaro kabineto durys atsilapojo, trenkėsi į sieną ir pro jas kaip akis išdegęs įvirto Katarela.

– Jei dar kartą taip įeisi, nušausiu. Ir žinok, kad kalbu rimtai, – kuo ramiausiai konstatavo Montalbanas.

Tačiau Katarela buvo per daug susijaudinęs, kad kreiptų į tai dėmesį.

– Komisarai, jums reikėjo pasakyti, kad skambijo iš Montiluzos kvistūros. Atsimenat, sakiau apie tą informatikos konkursą? Prasideda pirmadienio rytą ir aš turiu prisistatyti. Kaip darysit be manęs prie telefono?

– Išgyvensime, Katarela.

– Ai, komisarai! Jūs liepėt netrukdyti tol, kol kalbėsit su ta ponia, ir aš netrukdžiau! Bet užgriuvo skambučių lavina! Visus surašiau ant šito lapelio.

– Duok man ir eik.

Ant nelygiai išplėšto sąsiuvinio lapo buvo parašyta: „Skambijo: Vizalas Guito Sera toks Loskontė

draūgas Dzitas Rotono Totanas Fikučio Kandželozis vėl iš naujo Sera iš bolonios Čipolina Pinisis Kakomas“.

Montalbanui panižo visą kūną. Galbūt skaityti Katarelos rašliavą turėtų būti visai linksma, bet komisarui tai sukeldavo nenumaldomą niežulį. Labai kantriai jis perrašė: Vasalas, Gvidas Seravalė – Mikelos meilužis iš Bolonijos, Lokontė, parduodantis medžiagą užuolaidoms, draugas Nikolas Dzitas, baldų pardavėjas Rotondas, Todaras – tas iš augalų ir sodų, elektrikas Rigučis, Kandželozis, kuris kvietė Mikelą vakarienės, vėl Seravalė. Nežinojo, kas yra Čipolina, Pinisis ir Kakomas, bet, jei tokie vardai tikrai egzistavo, buvo galima nuspėti, kad tai aukos draugai ar giminaičiai

– Galima? – paklausė įeidamas Facijus.

– Užeik. Surinkai informaciją apie inžinierių Di Blazį?

– Žinoma. Kitaip nebūčiau čia.

Facijus akivaizdžiai tikėjosi pagyrimo, kad taip greitai apsisuko. Tačiau iš komisaro teišgirdo:

– Ir tam užtrukai visą valandą?

Facijaus veidas aptemo.

– Taip jūs man atsidėkojate?

– Kodėl nori, kad tau dėkotų, jei tiesiog dirbi savo darbą?

– Komisare, atleiskite, bet su visa pagarba, kurią jums jaučiu, turiu pasakyti, kad šįryt jūs tikrai bjaurus.

– Beje, kodėl man dar nebuvo suteikta garbė, taip sakant, komisariate pamatyti Audželą?

– Jis išvažiavęs su Džermanu ir Galucu dėl to cemento fabriko reikalo.

– Kas čia per istorija?

– Nieko nežinote? Vakar trisdešimt penkiems cemento fabriko darbininkams buvo įteikti atleidimo lapeliai. Šįryt atleistieji sukėlė neramumų: šūkauja, mėto akmenis. Direktorius išsigando ir paskambino mums.

– Ir kodėl Audželas ten važiavo?

– Juk direktorius prašė pagalbos!

– Dieve! Šimtą kartų kartojau: nenoriu, kad kas nors iš komisariato veltųsi į tokius reikalus.

– Ką gi turėjo daryti vargšas Audželas?

– Turėjo peradresuoti skambutį karabinieriams. Tokiais įvykiais užsiima jie! Vis tiek cemento fabriko direktoriui atsiras kitas postas, tik darbininkai liks tuščiomis rankomis. O mes juos mušame lazdomis.

– Komisare, jūs jau man atleiskite, bet esate tikras komunistas. Tikras piktas komunistas.

– Facijau, tu apsėstas šių komunistų. Nesu komunistas, supranti ar ne?

– Gerai jau, bet esate vienas iš tų, kurie kalba ir mąsto kaip jie.

– Galime palikti politiką nuošaly?

– Taip. Taigi, Aurelijus Di Blazis. Tėvai Džakomas ir Marija Antoneta Karlentiniai. Gimė Vigatoje 1937 m. balandžio trečią...

– Taip kalbėdamas mane tik nervini. Atrodo, kad esi statistikos departamento darbuotojas.

– Jums tai nepatinka, komisare? Norėtumėte, kad dainuočiau? Kad kalbėčiau eilėmis?

– Šįryt ir tu nebejuokingai bjaurus.

Suskambo telefonas.

– Taip iki nakties nebaigsime, – atsiduso Facijus.

– Klausau, komisarai? Ponas Kakonas skambija. Ką daryti?

– Sujunk.

– Komisare Montalbanai? Aš Džilas Jakonas, man teko garbė su jumis susipažinti ponios Vasilės Koco namuose, esu buvęs jos mokinys.

Fone Montalbanas išgirdo moterišką balsą, paskutinį kartą kviečiantį skrendančiuosius į Romą.

– Puikiai atsimenu, kalbėkite.

– Aš oro uoste, turiu vos kelias akimirkas, atleiskite, kad kalbėsiu trumpai.

Už glaustumą komisaras buvo pasiruošęs atleisti bet kada ir bet kur.

– Skambinu dėl tos nužudytos ponios.

– Jūs ją pažinojote?

– Ne. Matote, trečiadienį vakare apie vidurnaktį, važiavau savo mašina iš Montelūzos į Vigatą. Tačiau variklis pradėjo gesti ir turėjau važiuoti labai lėtai. Trijų Fontanų rajone mane pralenkė tamsus „Twingo“, kuris netrukus sustojo priešais vieną vilą. Iš jo išlipę vyras ir moteris ėmė leistis

taku. Nieko daugiau nemačiau, bet esu tikras tuo, ką sakau.

– Kada grįžtate į Vigatą?

– Kitą ketvirtadienį.

– Ateikite pas mane, dėkui.

Montalbano kambaryje nebebuvo – nors jis taip ir liko sėdėti, bet mintys nuklydo kitur.

– Ką man daryti, ateiti vėliau? – paklusniai paklausė Facijus.

– Ne, ne. Kalbėk.

– Taigi, kur aš sustojau? A, taip. Statybų inžinierius, tačiau pats nestato. Gyvena Vigatoje, Laportos gatvėje numeris 8, vedęs Teresą Dali Kardilo, pasiturinčią namų šeimininkę. Jam priklauso didelis gabalas dirbamos žemės Rafaldyje, Montelūzos provincijoje, kur stovi jo paties susiremontuotas kaimo namelis. Turi du automobilius: „Mercedes“ ir „Tempra“. Taip pat du vaikus: dukrą ir sūnų. Duktė vardu Manuela, jai trisdešimt, ištekėjusi už prekybininko Olandijoje, turi du vaikus. Džulijanui treji, Dominykui vieni. Gyvena...

– Tuoj šausiu tau į veidą, – metė Montalbanas.

– Kodėl? Ką aš padariau? – apsimestinai naiviai paklausė Facijus. – Argi nesakėte, kad norite žinoti visiškai viską.

Suskambo telefonas. Facijus tik sunkiai atsiduso ir užvertė akis į lubas.

– Komisare? Čia Emanuelis Likaldzis. Skambinu iš Romos. Lėktuvas iš Bolonijos vėlavo dvi

valandas, taigi praleidau skrydį Roma–Palermas. Būsiu pas jus apie trečią valandą popiet.

– Nesijaudinkite. Laukiu jūsų.

Montalbanas pažvelgė į Facijų, šis žiūrėjo į jį.

– Dar daug turi šito šlamšto?

– Beveik baigiau. Sūnus vardu Mauricijus.

Montalbanas išsitiesė kėdėje ir ištempė ausis.

– Trisdešimt vienų, universiteto studentas.

– Trisdešimt vienų?!

– Būtent taip. Atrodo, jis lėtoko mąstymo. Gyvena su tėvais. Ir tai viskas.

– Ne, esu tikras, kad tai nėra viskas. Kalbėk toliau.

– Na, tai tik kalbos...

– Tu jau nesijaudink.

Buvo akivaizdu, kad Facijus mėgaujasi partijoj su viršininku turėdamas geresnes kortas.

– Taigi, inžinierius Di Blazis yra antros eilės Emanuelio Likaldzio pusbrolis. Ponia Mikela su Di Balaziais artimai susidraugavo. Ir Mauricijus dėl jos pametė galvą. Miestui tai buvo komedija: kai tik ponia Likaldzi eidavo per Vigatą, iš paskos iškišęs liežuvį bėgdavo Mauricijus.

Taigi, Mauricijus buvo tas vardas, kurio Ana Tropeano nenorėjo sakyti.

– Visi, su kuo tik kalbėjau, – toliau dėstė Facijus, – sakė, kad jis toks geras, nors prie žaizdos dėk. Geras, bet kiek įkyrus.

– Gerai, ačiū.

– Yra dar vienas dalykas, – pasakė Facijus ir buvo aišku, kad ketina mesti stipriausią kozirį. – Atrodo, šis vaikinukas dingęs nuo trečiadienio vakaro. Jei suprantate, ką noriu pasakyti.

– Alio, gydytojau Paskvanai? Čia Montalbanas. Turite naujienų?

– Kelias. Kaip tik ruošiausi skambinti.

– Klokit viską iš eilės.

– Auka nebuvo vakarieniavusi. Ar bent jau valgė nedaug, gal kokį sumuštinį. Jos kūnas nuostabus, tiek iš išorės, tiek iš vidaus. Visiškai sveika, mechanizmas tobulas. Nebuvo nei išgėrusi, nei apsvaigusi nuo narkotikų. Mirė nuo deguonies trūkumo.

– Tai viskas? – nusivylęs paklausė Montalbanas.

– Ne. Neabejotinai lytiškai santykiavo.

– Buvo išprievartauta?

– Netikiu. Santykiavo vaginaliniu būdu, kaip čia pasakius, intensyviai. Bet nėra sėklos žymių. Paskui analinė sueitis, taip pat labai stipri ir be spermos.

– Bet iš ko jūs sprendžiate, kad ji nebuvo išprievartauta?

– Labai paprasta. Prieš santykiaujant, analinė anga buvo sutepta drėkinamuoju kremu, gal vienu iš tų, kurių moterys turi voniose. Ar esate girdėjęs, kad prievartautojas rūpintųsi nesukelti aukai skausmo? Ne, patikėkite manimi, ponia pati

to norėjo. O dabar baigiu, kuo greičiau pranešiu jums kitas detales.

Komisaro vaizdinė atmintis buvo neįtikėtina. Užsimerkė, pasirėmė rankomis galvą, susikaupė. Ir po kiek laiko aiškiai pamatė viloje ant netvarkingos vonios lentynėlės stovintį drėkinamojo kremo indelį, paskutinį dešinėje, o greta gulintį jo dangtelį.

Laportos gatvės aštunto numerio telefonspynės užrašas skelbė: „Inžinierius Aurelijus Di Blazis". Montalbanui paskambinus pasigirdo moters balsas:

– Kas ten?

Geriau moteriškės nejaudinti, nes šiame name visi ir taip turėjo jaustis kaip ant adatų.

– Ar yra inžinierius?

– Ne, bet greit grįš. Kas klausia?

– Esu Mauricijaus draugas. Įleisite?

Akimirką pasijuto šlykščiai, bet toks buvo jo darbas.

– Viršutinis aukštas, – pasakė moteris.

Lifto duris jam atidarė kokių šešiasdešimties metų susivėlusi ir susijaudinusi ponia.

– Jūs Mauricijaus draugas? – nerimastingai paklausė.

– Ir taip, ir ne, – atsakė Montalbanas, supratęs esąs mėšle jau iki pat kaklo.

– Jauskitės kaip namie.

Moteris įleido jį į didelį skoningai įrengtą saloną, parodė į fotelį, pati atsisėdo ant kėdės ir prislėgta tyliai visu kūnu siūbavo pirmyn atgal. Žaliuzės nebuvo atitrauktos, pro jas skverbėsi silpna šviesa, ir Montalbanui atrodė, kad jis atėjo į šermenis. Pagalvojo, kad gal lavonas ir yra, gal tai Mauricijus, tik niekas jo dar nerado. Ant staliuko buvo paskleistos kokios dešimtys nuotraukų, iš visų žvelgė tas pats veidas, bet kambario prieblandoje negalėjai įžiūrėti bruožų. Komisaras giliai įkvėpė, lyg ruošdamasis nerti po vandeniu, ir tikrai buvo pasiruošęs nerti į ponios Di Blazi minčių bedugnę, pilną skausmo.

– Turite žinių iš savo sūnaus?

Buvo aiškiau nei aišku, kad viskas taip, kaip sakė Facijus.

– Ne, visi jo ieško jūroj ir ant žemės. Mano vyras, jo draugai... Visi.

Ji tyliai pravirko, ašaros riedėjo veidu ir krito ant suknelės.

– Su savimi turėjo daug pinigų?

– Kokį pusę milijono tikrai. Ir paskui turėjo tą, kaip ten vadinasi, banko kortelę.

– Einu atnešiu jums stiklinę vandens, – atsistojo Montalbanas.

– Nesirūpinkit, nueisiu pati, – pasakė moteris stodamasi ir išėjo iš kambario. Montalbanas staigiai pagriebė vieną iš nuotraukų, užmetė į ją akį – vaikinas arklišku veidu ir bereikšmėmis akimis – ir įsidėjo į rankinę. Matėsi, kad inžinierius

Di Blazis nuotraukų buvo padauginęs tam, kad galėtų išdalyti. Grįžo ponia, bet, užuot atsisėdusi, liko stovėti tarpduryje. Ji atrodė įtari.

– Jūs daug vyresnis už mano sūnų. Koks, sakėte, jūsų vardas?

– Iš tiesų Mauricijus yra mano jaunesniojo brolio Džuzepės draugas.

Montalbanas išsirinko vieną iš dažniausių vardų Sicilijoje. Tačiau ponia daugiau nebesigilino, atsisėdo ir vėl pradėjo linguoti pirmyn atgal.

– Taigi, nieko apie jį negirdėjote nuo trečiadienio vakaro?

– Ničnieko. Nakčiai negrįžo. Niekad taip nedarydavo, jis paprastas berniokas, per geras šiam pasauliui – jei kas jam papasakoja, kad šunys skraido, tai ir tuo tiki. Rytą mano vyras susirūpino, ėmė skambinėt visiems. Vienas jo draugas Paskvalis Korso sakė matęs jį einant „Italijos“ baro link. Vakare. Gal apie devintą.

– Mauricijus turėjo mobilųjį?

– Taip, bet kas pats būsi?

– Gerai, – atsistojo komisaras, – nebetrukdysiu.

Komisaras suskubo durų link, jas atidaręs, atsisuko.

– Kada paskutinį kartą čia buvo atėjusi Mikela Likaldzi?

Ponia paraudo:

– Neminėkit tos kekšės vardo! – supyko.

Ir užtrenkė duris jam už nugaros.

Baras „Italija“ buvo beveik prilipęs prie komisariato, taigi, visi, taip pat ir Montalbanas, ten jautėsi kaip namie. Savininkas – žmogėnas nuožmiu žvilgsniu, nederančiu prie įgimto sielos švelnumo, stovėdavo prie kasos. Jis buvo vardu Dželsominas Patis.

– Ką jums atnešti, komisare?

– Nieko, Dželsominai. Man reikia informacijos. Ar pažįsti Mauricijų Di Blazį?

– Jį rado?

– Dar ne.

– Vargšas tėvas jau buvo atėjęs bent dešimt kartų paklausti, ar nėra naujienų. Bet kokių naujienų gali būti? Jei Mauricijus grįš, eis namo, o ne į barą.

– Klausyk, Paskvalis Korso...

– Komisare, ir Mauricijaus tėvas man jau viską papasakojo, tai tiesa – Mauricijus apie devynias vakaro buvo čia. Tikrai sustojo gatvėje tiesiai priešais barą ir aš sėdėdamas prie kasos jį puikiausiai mačiau. Ketino įeiti, bet paskui apsigalvojo, išsitraukė mobilųjį, surinko numerį ir pradėjo kalbėti. Netrukus jo nebebuvo. Tačiau trečiadienio vakarą jis čia tikrai nebuvo atėjęs. Kodėl turėčiau meluoti?

– Ačiū, Dželsominai. Iki.

– Komisarai, skambijo iš Montelūzos Saldus.

– Saldusas, Katarela, su „sas“ gale.

– Komisarai, viena „s“ daugiau ar mažiau nieko nekeičia. Sakė, kad jūs jam staigiai paskambytumėte.

O paskui skambijo Guitas Serafalė. Man paliko numerį iš Bolonijos. Jį užrašiau ant šito lapuko.

Nors jau buvo laikas eiti pavalgyti, bet Montalbanas dar galėjo paskambinti vienam žmogui.

– Klausau, kas kalba?

– Čia komisaras Montalbanas. Skambinu iš Vigatos. Ar jūs ponas Gvidas Seravalė?

– Taip, komisare, šįryt ilgai jūsų ieškojau, nes paskambinęs į „Jolly" sužinojau...

Šaltas brandaus žmogaus balsas atrodė panašus į profesionalaus dainininko.

– Jūs giminaitis?

Visuomet pasitvirtindavo, kad gerai per apklausą apsimesti nežinančiu, kokie santykiai sieja įvairius bylai svarbius žmones.

– Ne, tiesą sakant, aš...

– Draugas?

– Taip, draugas.

– Kiek artimas draugas?

– Atsiprašau, nesupratau.

– Ar artimas draugas?

Prieš atsakydamas Gvidas Seravalė sudvejojo. Montalbanas suskubo jam į pagalbą.

– Artimas?

– Na, taip.

– Tuomet kalbėkite.

Vėl dvejonė. Komisaro metodai jį aiškiai privertė sutrikti.

– Taigi, norėjau pasakyti... kad galite į mane kreiptis pagalbos. Bolonijoje turiu antikvariatą ir

galiu jį uždaryti kada panorėjęs. Jei jums manęs reikia, galiu atskristi. Norėjau... buvau labai prisirišęs prie Mikelos.

– Suprantu. Jei reikės, jums paskambinsiu.

Montalbanas padėjo ragelį. Nekentė žmonių, kurie skambindavo be reikalo. Ką galėjo pasakyti Gvidas Seravalė, ko komisaras dar nebūtų žinojęs?

Pėsčiomis išėjo pavalgyti į vietos patiekalų restoraną „San Calogero“, kur gamindavo labai gerą žuvį. Staiga sustojo ir nusikeikė. Buvo pamiršęs, kad restoranas jau šešias dienas uždarytas, nes remontuojama virtuvė. Grįžo atgal, pasiėmė mašiną ir leidosi Marinelos link. Vos pervažiavęs tiltą, pažvelgė į namą, kuris, kaip dabar žinojo, priklausė Anai Tropeano. Nesusilaikęs sustojo šalikelėje ir išlipo.

Tai buvo labai gerai prižiūrėtas dviejų aukštų namelis, aplink kurį driekėsi sodas. Priėjo prie vartų ir spustelėjo telefonspynę.

– Kas ten?

– Čia komisaras Montalbanas. Ar jus sutrukdyčiau?

– Ne, įeikite.

Tuo pat metu atsidarė ir varteliai, ir namo durys. Ana buvo persirengusi ir atgavusi normalią veido spalvą.

– Žinote, komisare Montalbanai? Buvau tikra, kad nepraeis nė diena, o jus vėl pamatysiu.

Septyni

– Valgėte?

– Ne, nenorėjau. Be to, viena... Beveik kasdien Mikela atvažiuodavo pas mane pavalgyti. Retai kada pietaudavo viešbutyje.

– Galiu kai ką pasiūlyti?

– Pirmiau įeikite.

– Gal norite važiuoti pas mane? Visai netoli, prie jūros.

– Bet neįspėjus jūsų žmonos...

– Gyvenu vienas.

Ana Tropeano padvejojo vos akimirką.

– Palaukite manęs mašinoje.

Važiavo tylėdami, Montalbanas dar nustebęs, kad pakvietė Aną, o ji, aišku, apstulbusi, kad sutiko.

Šeštadienis buvo diena, kai šeimininkė Adelina kruopščiai sutvarkydavo butą, ir komisaras, pamatęs jį tokį išblizgintą, nurimo. Kartą būtent šeštadienį pasikvietė porą draugų, bet Adelina tą dieną nebuvo atėjusi. Viskas baigėsi tuo, kad drau-

go žmona, norėdama padengti stalą, turėjo prieš tai nurinkti nuo jo kalną nešvarių kojinių ir skalbtinų trumpikių.

Lyg namas jau seniai būtų jai pažįstamas, Ana nuėjo tiesiai į verandą ir atsisėdusi ant suolelio žvelgė į už kelių žingsnių banguojančią jūrą. Montalbanas priešais viešnią padėjo sudedamąjį staliuką, o ant jo – peleninę. Tada nuėjo į virtuvę. Orkaitėje Adelina buvo palikusi didelę porciją menkės, o šaldytuve gulėjo paruoštas ančiuvių ir acto padažas jai pagardinti.

Komisaras grįžo į verandą. Ana rūkė ir atrodė daug ramesnė.

– Kaip čia gražu.

– Klausykite, ar nenorėtumėte trupučio orkaitėje keptos menkės?

– Komisare, neįsižeiskite, bet nieko nepajėgčiau suvalgyti. Padarykime taip: kol jūs valgysite, aš išgersiu taurę vyno.

Per pusvalandį Montalbanas jau buvo prarijęs trigubą porciją menkės, o Ana išgėrusi dvi taures vyno.

– Tikrai labai geras, – Ana įsipylė dar taurę.

– Jį spaudžia... spausdavo mano tėvas. Norite kavos?

– Kavos niekada neatsisakau.

Komisaras atidarė skardinę „Yaucono“ kavos ir paruoštą kavavirę užkaitė ant viryklės. Tuomet grįžo į verandą.

– Patraukite nuo manęs tą butelį arba aš jį visą išgersiu, – pasakė Ana.

Montalbanas pakluso. Kava jau buvo išvirusi ir komisaras patiekė ją viešniai. Ana gėrė pasimėgaudama, mažais gurkšneliais.

– Stipri ir skani. Kur ją perkate?

– Neperku. Vienas draugas vis atsiunčia iš Puerto Riko.

Ana pastatė puodelį ir prisidegė dvidešimtą cigaretę.

– Ką norėjote man pasakyti?

– Yra naujienų.

– Kokių?

– Mauricijus Di Blazis.

– Matote? Šįryt nesakiau jums jo vardo, nes žinojau, kad lengvai išsiaiškinsite pats, visi miestelyje iš jo juokėsi.

– Jis buvo pametęs galvą?

– Dar daugiau. Jis buvo tarsi apsėstas Mikelos. Nežinau, ar jums pasakojo, kad Mauricijus nėra normalus vaikinas. Jis toks ties riba tarp normalaus ir psichiškai nesveiko. Žinokite, buvo du atvejai, kai...

– Pasakokit.

– Kartą mes su Mikela nuėjome pavalgyti į vieną restoraną. Po kiek laiko atsirado Mauricijus, pasisveikino, prisėdo prie gretimo staliuko. Valgė labai mažai, sėdėjo akis įsmeigęs į Mikelą. Staiga pradėjo seilėtis – manęs vos nesupykino. Patikė-

kite, seilėjosi, seilės jam tįso nuo lūpų kampučių. Turėjome išeiti.

– O antras nutikimas?

– Buvau nuvažiavusi į vilą padėti Mikelai. Vakarop ji nuėjo išsimaudyti po dušu ir paskui grįžo į svetainę nuoga. Buvo labai karšta, o jai patikdavo vaikščioti po namus neapsirengusiai. Atsisėdo ant fotelio, mes pradėjome kalbėtis. Staiga lauke išgirdome kažką panašaus į dejonę. Atsisukau pažiūrėti. Ten prisiplojęs veidu prie stiklo stovėjo Mauricijus. Prieš man ištariant bent žodį, jis kelis žingsnius atsitraukė dvilinkas, ir tuomet supratau, kad masturbuojasi.

Ana nutilo, pažiūrėjo į jūrą, atsiduso.

– Vargšas vaikinas, – pritilo.

Montalbanas akimirką susigraudino. Koks platus Veneros glėbys. Šis nepaprastas visų moterų gebėjimas įsijausti ir suprasti jausmus, tuo pat metu būti motina ir meilužė, dukra ir žmona. Jis uždėjo delną Anai ant rankos, o ji jos nepatraukė.

– Žinote, kad jis dingo?

– Žinau, žinau, tą patį vakarą kaip ir Mikela. Bet...

– Bet?

– Komisare, galiu su jumis kalbėti nuoširdžiai?

– Kodėl klausiate? Ar iki šiol kalbėjote kitaip? Ir padarykite man paslaugą, vadinkite mane Salvu.

– Jei jūs vadinsite mane Ana.

– Sutarta.

– Bet jūs klystate, jei manote, kad Mauricijus galėjo nužudyti Mikelą.

– Pasakykite man įtikinamą argumentą.

– Nekalbame apie argumentus. Matote, žmonės su jumis, policininkais, kalba nenoriai, bet jei jūs, Salvai, atliktumėte tyrimą, nuomonių apklausą, visa Vigata jums pasakytų netikinti, kad Mauricijus yra žudikas.

– Ana, yra dar viena naujiena, kurios jums dar nepasakiau.

Ana užsimerkė. Nujautė, kad tai, ką komisaras rengėsi jai pasakyti, nebus malonu nei pasakoti, nei išgirsti.

– Aš klausau.

– Gydytojas Paskvanas, teismo medikas, padarė kelias išvadas.

Montalbanas viską papasakojo žiūrėdamas ne Anai į akis, o į jūrą. Neslėpė jokių detalių.

Moteris klausėsi įsikniaubusi į rankas ir alkūnėmis pasirėmusi į staliuką. Kai komisaras baigė, išbalusi atsistojo:

– Einu į vonią.

– Palydėsiu.

– Rasiu pati.

Po akimirkos Montalbanas išgirdo vemiant. Pažiūrėjo į laikrodį, turėjo dar valandą iki atvykstant Emanueliui Likaldziui. Šiaip ar taip, ponas traumatologas iš Bolonijos tikrai galėtų ir palaukti.

Grįžusi Ana atrodė rami. Ji atsisėdo greta Montalbano.

– Salvai, ką tam medicinos ekspertui reiškia žodžiai „pati to norėjo“?

– Tą patį, ką man ir tau „neprieštaravo“.

– Tačiau kartais gali atrodyti, kad tu leidiesi tik todėl, kad neturi galimybės pasipriešinti.

– Žinoma.

– Tuomet leisk tavęs paklausti: tai, ką žudikas padarė Mikelai, negalėjo įvykti jai nenorint?

– Yra detalių, kurios...

– Pamiršk tas detales. Pirmiausia net nežinome, ar žudikas pasinaudojo dar gyva moterimi, ar lavonu. Šiaip ar taip, jis turėjo tiek laiko, kiek tik jam reikėjo, viską sutvarkyti taip, kad policija susipainiotų.

Jie nė nepastebėjo, kaip perėjo prie kreipinio „tu“.

– Tu turi minčių, kurių nepasakai.

– Viskas atrodo paprasta, – tarė Montalbanas. – Šiuo metu faktai yra prieš Mauricijų. Paskutinį kartą jį matė devintą vakare. Jis stovėjo priešais barą „Italija“ ir kažkam skambino telefonu.

– Man, – pasakė Ana.

Komisaras iš tikrųjų pašoko nuo suoliuko.

– Ko norėjo?

– Norėjo pasiklausti apie Mikelą. Pasakiau, kad mes išsiskyrėme truputį po septynių, kad ji išvažiavo į „Jolly“, o paskui turėjo važiuoti vakarieniauti pas Vasalus.

– O jis?

– Jis padėjo ragelį nė neatsisveikinęs.

– Tai jam ne į naudą. Aišku, paskambino ir Vasalams. Mikelos pas juos nebuvo, bet jis sužinojo, kur ji, ir ją susirado.

– Viloje?

– Ne, į vilą jie atvažiavo po vidurnakčio.

Šįkart nustebo Ana.

– Man tai pasakė vienas liudytojas, – toliau kalbėjo Montalbanas.

– Jis atpažino Mauricijų?

– Buvo tamsu. Matė tik vyrą ir moterį išlipant iš „Twingo“ ir leidžiantis vilos link. Viduje Mikela ir Mauricijus pasimyli. Staiga jam užeina priepuolis, juk visi man pasakojate, kad vaikinas psichiškai nestabilus.

– Niekada, sakau, niekada Mikela...

– Kaip tavo draugė reaguodavo į Mauricijaus persekiojimus?

– Tai ją erzino, kartais ji labai jo gailėdavosi, bet...

Ana nutilo – suprato, ką Montalbanas turėjo omenyje. Jos veidas staigiai prarado žvalumą ir aplink lūpas išryškėjo raukšlės.

– Bet galai nesueina, – toliau kalbėjo Montalbanas, jis kankinosi matydamas, kaip sielvartauja Ana. – Pavyzdžiui, ar Mauricijus būtų sugebėjęs iškart po žmogžudystės šaltai surengti klaidinantį manevrą su drabužiais ir krepšio vagyste?

– Kurgi jau!

– Pagrindinis klausimas – ne neaiškios žmogžudystės aplinkybės, dabar svarbiau išsiaiškin-

ti, kur buvo ir ką veikė Mikela nuo tada, kai jūs išsiskyrėte, iki tada, kai ją pastebėjo liudytojas. Beveik penkios valandos nėra mažai. O dabar važiuokime, nes atvyksta ponas Emanuelis Likaldzis.

Kaip besiginantis aštuonkojis paleidžia rašalą, taip Montalbanas lipdamas į mašiną metė paskutinį argumentą:

– Nebūčiau toks tikras, kad tavo nuomonių apklausoje dėl to, ar Mauricijus yra nekaltas, visi atsakymai būtų vienodi. Bent vienas žmogus abejotų.

– Kas toks?

– Jo tėvas Di Blazis. Antraip būtų kreipęsis į policiją dėl dingusio sūnaus.

– Natūralu, kad tu apgalvoji visas galimybes. A, prisiminiau dar vieną dalyką. Kai Mauricijus per mane ieškojo Mikelos, liepiau jam skambinti jai į mobilųjį. Sakė jau bandęs, bet telefonas buvęs išjungtas.

Prie komisariato durų Montalbanas beveik atsitrenkė į išeinantį Galucą.

– Grįžote po didvyriškų žygių.

Facijus tikriausiai kalbėjo apie rytinį pyktį.

– Taip, – nekantriai atsakė.

– Audželas viduje?

– Ne.

Montalbanas akivaizdžiai tapo dar nekantresnis.

– Tai kur jis? Vėl muša streikuotojus?

– Jis ligoninėje.

– Kas buvo? Kas atsitiko?

– Gavo akmeniu per galvą. Ją susiuvo trimis siūlėmis ir nori toliau stebėti būklę. Man liepė ateiti apie aštuntą vakaro. Jei viskas gerai, parvešiu jį namo.

Komisaro keiksmažodžių seriją nutraukė Katarela.

– Ai, komisarai! Pirmiausia skambijo du kartus ponas Saldus su „s" gale. Sakė, kad jūs turite asmeniškai paskambyti kuo greičiau. Paskui buvo kitų skambučių, kuriuos pažymėjau čia ant lapuko.

– Gali juo nusišluostyti užpakalį.

Gydytojas Emanuelis Likaldzis buvo pilkai apsirengęs smulkus šešiasdešimtmetis auksiniais akiniais. Atrodė nepriekaištingai, kaip ką tik išėjęs iš valyklos, kirpyklos ir manikiūro salono.

– Kaip čia atvykote?

– Turite omeny, iš oro uosto? Išsinuomojau mašiną. Kelionei prireikė beveik trijų valandų.

– Jau buvote viešbutyje?

– Ne. Lagaminas automobilyje. Į viešbutį važiuosiu vėliau.

Ir kaip jis sugebėjo išlaikyti drabužius nė nesusiglamžiusius?

– Galime važiuoti į vilą? Pakalbėtume pakeliui, taip jūs sutaupytumėte laiko.

– Kaip norite, komisare.

Jie susėdo į gydytojo išsinuomotą mašiną.

– Ją nužudė meilužis?

Tasai Emanuelis Likaldzis pasirodė neinąs per aplinkui.

– Negalime atsakyti. Aišku tik tai, kad ji turėjo nuolatinių lytinių santykių.

Gydytojas nesusijaudino, toliau ramiai ir užtikrintai vairavo, lyg mirusioji nebūtų jo žmona.

– Kas jus verčia manyti, kad ji čia turėjo meilužį?

– Na, Bolonijoje vieną turėjo.

– Hm.

– Taip, Mikela man minėjo vardą. Regis, Seravalė, antikvaras.

– Gana neįprasta.

– Komisare, ji man viską pasisakydavo. Labai manimi pasitikėjo.

– O jūs pats viską sakydavote žmonai?

– Žinoma.

– Pavyzdinė santuoka, – ironiškai pakomentavo komisaras.

Kartais Montalbanas jausdavosi nepataisomai atsilikęs nuo naujų gyvenimo būdo tendencijų. Jis buvo tradicinių pažiūrų: santykiai be įsipareigojimų jam reiškė vyrą ir žmoną, kurie vienas kitą apgaudinėja ir ramiu veidu pasakojasi tai, ką veikia po antklode.

– Ne pavyzdinė, – pataisė nesujaudinamasis Likaldzis, – bet patogi.

– Mikelai? Ar jums?

– Mums abiem.

– Gal galite paaiškinti išsamiau?

– Žinoma.

Jis pasuko dešinėn.

– Kur važiuojate? – paklausė komisaras. – Per čia nenuvažiuosite į Trijų Fontanų rajoną.

– Atleiskite, – gydytojas ėmė sudėtingai suktis, – bet čia nesu buvęs nuo savo vedybų, vadinasi, jau dveji su puse metų. Statybomis užsiėmė Mikela, aš vilą mačiau tik nuotraukose. O kalbant apie nuotraukas, lagamine turiu porą žmonos nuotraukų, galbūt pravers.

– Žinote, nužudytoji dar gali ir nebūti jūsų žmona.

– Jūs juokaujate?

– Ne. Niekas oficialiai neatpažino lavono, o tie, kurie matė ją mirusią, nepažinojo jos gyvos. Kai baigsime viloje, pakalbėsiu su teismo medicinos ekspertu dėl kūno atpažinimo. Kiek laiko ketinate pabūti?

– Dvi, daugiausia tris dienas. Mikelą išsivešiu į Boloniją.

– Turiu užduoti jums vieną klausimą, ir daugiau prie to nebegrįšiu. Kur buvote ir ką veikėte trečiadienio vakarą?

– Trečiadienį? Ligoninėje operavau iki vėlyvos nakties.

– Buvote pradėjęs pasakoti apie savo santuoką.

– A, taip. Susipažinau su Mikela prieš trejus metus. Ji atlydėjo į ligoninę savo brolį, kuris dabar gyvena Niujorke, patyrusį gana sunkų dešinės ko-

jos lūžį. Ji man iškart patiko, buvo labai graži, bet labiausiai mane sužavėjo jos charakteris. Ji visada matydavo šviesiąją reikalo pusę. Būdama penkiolikos neteko abiejų tėvų, buvo užauginta dėdės, kuris kartą ją išprievartavo. Trumpai tariant, Mikela desperatiškai ieškojo sau vietos po saule. Kelerius metus buvo vieno pramonininko meilužė, vėliau šis jos atsikratė sumokėjęs sumą, kurios pakako išgyventi. Mikela būtų galėjusi turėti bet kurį vyrą, jei tik būtų panorėjusi, bet iš esmės ji labai gėdijosi būti išlaikoma.

– Jūs jai pasiūlėte tapti meiluže, bet Mikela atsisakė?

Pirmą kartą bejausmiame gydytojo veide nušvito šypsena.

– Jūs visiškai klystate, komisare. Klausykite, Mikela man buvo sakiusi, kad čia nusipirko tamsiai žalią „Twingo". Kas jam nutiko?

– Patyrė avariją.

– Mikela prastai vairavo.

– Šį kartą tai ne ponios kaltė. Į automobilį įsirėžta, kai jis pagal visas taisykles buvo pastatytas priešais taką į vilą.

– O iš kur jūs tai žinote?

– Tai mūsų, policininkų, kaltė, tik tuomet dar nežinojome...

– Kokia įdomi istorija.

– Kada nors jums ją papasakosiu. Būtent ši avarija padėjo mums rasti kūną.

– Manote, kad galėčiau atgauti automobilį?

– Nemanau, kad būtų sunkumų.

– Ar galėčiau jį parduoti kam nors, kas čia, Vigatoje, užsiima prekyba naudotomis mašinomis?

Montalbanas neatsakė, jam buvo nusispjaut į tą tamsiai žalią mašiną.

– Tai ta vila dešinėje, tiesa? Atrodo, kad pažįstu ją iš nuotraukos.

– Taip, ta.

Likaldzis elegantiškai pasuko, sustojo priešais keliuką ir ėmėsi apžiūrinėti statinį lyg turistas, kuriam ne itin įdomu.

– Graži. Ką čia veiksime?

– Nežinau, – metė prastai nusiteikęs Montalbanas. Likaldzis jį nervino. Komisaras nusprendė kirsti jam smūgį.

– Žinote, kai kas mano, kad jūsų žmoną išprievartavo ir nužudė Mauricijus Di Blazis, jūsų pusbrolio sūnus.

– Tikrai? Aš jo nepažįstu. Kai buvau čia prieš pustrečių metų, jis studijavo Palerme. Man sakė, kad jis vargšas kvailelis.

Montalbanas liko patenkintas reakcija.

– Įeisime?

– Palaukite, bijau, kad paskui pamiršiu.

Likaldzis atidarė bagažinę, išsitraukė elegantišką lagaminą ir iš jo išėmė didelį voką.

– Tai Mikelos nuotraukos.

Montalbanas jas įsidėjo. Tuo pat metu gydytojas iš krepšio išsitraukė ryšulėlį raktų.

– Jie nuo vilos? – paklausė komisaras.

– Taip, žinojau, kur Mikela juos laiko. Tai atsarginiai raktai.

„Dabar jį prigriebsiu“, – pamanė komisaras.

– Taip ir nebaigėte pasakoti, kodėl santuoka buvo patogi ir jums, ir poniai.

– Na, Mikelai buvo patogu ištekėti už turtingo vyro, net jei jis trisdešimčia metų vyresnis, o man reikėjo užčiaupti tuos, kurie galėjo pakenkti mano reputacijai. Kaip tik tuo metu ruošiausi dideliam karjeros šuoliui. Kadangi kokį dešimtmetį niekas nebuvo matęs manęs su jokia moterimi, sklido gandai, kad tapau homoseksualus.

– Ar tiesa, kad nesusitikinėdavote su moterimis?

– O ką turėjau daryti, komisare? Penkiasdešimties tapau impotentu. Nepagydomai.

Aštuoni

– Jauku, – Likaldzis apžvelgė saloną.

Daugiau neturėjo ką pasakyti?

– Čia virtuvė, – parodė komisaras ir pridūrė: – Erdvi virtuvė.

Staiga labai supyko pats ant savęs. Kodėl jam išsprūdo ta „erdvi virtuvė“? Ką tuo norėjo pasakyti? Atrodė, kad tapo nekilnojamojo turto agentu, rodančiu butą galimam pirkėjui.

– Šalia vonia. Eikite pasižiūrėti, – šiurkščiai ištarė komisaras.

Gydytojas nepastebėjo šiurkščios intonacijos, o gal apsimetė, kad nepastebi, atidarė vonios duris, kyštelėjo galvą į vidų ir iškart užtrenkė duris.

– Miela.

Montalbanas jautė, kad jo rankos dreba. Aiškiai matė laikraščių antraštes: „Netikėtai įsiutęs policijos komisaras užpuolė aukos sutuoktinį“.

– Viršutiniame aukšte yra svečių kambarys, didelė vonia ir miegamasis. Užlipkite.

Gydytojas pakluso, o Montalbanas liko salone, prisidegė cigaretę ir iš krepšio išsitraukė voką su Mikelos nuotraukomis. Moteris buvo nuostabi. Veidas, kurį komisaras buvo matęs tik iškreiptą skausmo ir siaubo, atrodė linksmas ir nuoširdus.

Surūkęs cigaretę pastebėjo, kad gydytojas dar nenusileido.

– Pone Likaldzi?

Jokio atsakymo. Montalbanas greitai užlipo į antrą aukštą. Gydytojas stovėjo miegamojo kampe rankomis užsidengęs veidą, o jo pečiai drebėjo nuo kūkčiojimo.

Komisaras nustebo – tikėjosi visko, bet tik ne tokios reakcijos. Priėjęs uždėjo ranką Likaldziui ant peties:

– Laikykitės.

Gydytojas kiek vaikiškai gūžtelėjo pečiais ir toliau verkė įsikniaubęs į delnus.

– Vargšė Mikela! Vargšė Mikela!

Tai buvo tikra: ir ašaros, ir skausmo kupinas balsas.

Montalbanas ryžtingai suėmė gydytoją už rankos.

– Lipkime žemyn.

Likaldzis leidosi vedamas, išėjo nė nepažvelgęs į lovą ir sudraskytą paklodę su kraujo dėmėmis. Kadangi buvo medikas, suprato, ką paskutinėmis gyvenimo akimirkomis teko patirti Mikelai. Tačiau kaip Likaldzis buvo medikas, taip Montalbanas

buvo policininkas ir matydamas ašaras iš karto suvokė, kad gydytojas daugiau nebeištvėrė ir nusimetė susikurtą abejingumo kaukę, nebeliko tos gynybinės sienos, kuria paprastai apsitverdavo gal dėl nelaimingosios impotencijos.

– Atleiskite... – pasakė Likladzis, sėsdamasis ant fotelio. – Nemaniau, kad... Baisu taip mirti. Žudikas laikė ją veidu prispaudęs prie čiužinio, tiesa?

– Taip.

– Mikela man buvo labai brangi. Žinote, kaip duktė.

Likaldziui teberiedėjo ašaros, kurias jis nerūpestingai šluostėsi nosine.

– Kodėl ji norėjo būtent čia pasistatyti vilą?

– Dar prieš čia atvažiuodama Mikela visuomet romantizuodavo Siciliją. Ją išvydusi liko pakerėta. Manau, kad norėjo susikurti prieglobstį. Matote tą lentyną? Ant jos daiktai, mažmožiai, kuriuos žmona atsivežė iš Bolonijos. Tai gana aiškiai rodo jos ketinimus, kaip jums atrodo?

– Nenorite patikrinti, ar ko nors netrūksta?

Gydytojas atsistojo ir priėjo prie sekcijos.

– Galiu atidaryti?

– Žinoma.

Likaldzis ilgai žiūrėjo, tada ištiesė ranką, paėmė seną smuiko dėklą, jį atidaręs parodė komisarui viduje esantį instrumentą, vėl uždarė, padėjo į vietą ir užvėrė sekciją.

– Iš pirmo žvilgsnio atrodo, kad nieko netrūksta.

– Ponia grojo smuiku?

– Ne, nei smuiku, nei jokiu kitu instrumentu. Jos senelis, motinos tėvas, buvo smuikininkas iš Kremonos. O dabar, komisare, papasakokit man viską.

Montalbanas jam išdėstė, kas nutiko nuo avarijos ketvirtadienio rytą iki Paskvano išvadų. Pabaigus Likaldzis dar kiek patylėjo, paskui tepasakė du žodžius:

– Genetinis *fingerprinting*.

– Aš nesuprantu angliškai.

– Atsiprašau. Galvojau apie dingusius drabužius.

– Gal tai tik bandymas mus suklaidinti.

– Gali būti. O gal žudikas turėjo juos pradanginti.

– Nes juos sutepė? – paklausė Montalbanas, galvodamas apie ponios Klementinos mintį.

– Teismo medicinos ekspertas sakė, kad nerasta spermos pėdsakų, tiesa?

– Taip.

– Tai tik sustiprina mano prielaidą. Žudikas nenorėjo palikti nė mažiausio biologinio pavyzdžio, iš kurio būtų galima atlikti vadinamąjį genetinį *fingerprinting*, tai yra DNR tyrimą. Pirštų atspaudus galima nutrinti, bet ką daryti su sperma, plaukais, plaukeliais? Žudikas nenorėjo jų palikti.

– Galbūt, – pasakė komisaras.

– Atleiskite, bet jei nieko daugiau neturite man pasakyti, norėčiau važiuoti. Jaučiuosi pavargęs.

Likaldziui užrakinus duris, o Montalbanui jas vėl užantspaudavus, jie išvažiavo.

– Turite mobilųjį?

Gydytojas padavė telefoną Montalbanui ir šis paskambinęs Paskvanui susitarė dėl kūno atpažinimo kitą rytą dešimtą valandą.

– Būsite ir jūs?

– Turėčiau, bet negaliu. Esu sutaręs susitikimą ne Vigatoje. Atsiųsiu savo žmogų, kuris jus palydės.

Komisaras išlipo vos įvažiavus į miestelį – norėjo šiek tiek pasivaikščioti.

– O, komisarai, komisarai! Vis labiau įsiutęs skambijo Saldus su „s" gale. Turite jam asmeniškai kuo greičiausiai paskambyti.

– Alio! Saldusai? Čia Montalbanas.

– Pagaliau! Kuo greičiau atvykite į Montelūzą, kvestorius nori su jumis pasikalbėti.

Ir padėjo ragelį. Tai turėjo būti rimta, nes iš balso buvo dingęs visas saldumas.

Jau buvo beišskubąs, kai pamatė tarnybiniu automobiliu atvažiuojant Galucą.

– Yra naujienų dėl Audželo?

– Taip, skambino iš ligoninės, kad jį išleidžia, taigi, aš nuvažiavau jo pasiimti ir parvežti namo.

Nusispjovęs į kvestorių ir jo svarbius reikalus, Montalbanas pirmiau užsuko pas Mimi.

– Kaip jautiesi, bebaimi kapitalo gynėjau?

– Taip skauda, kad net galva plyšta.

– Gal pasimokysi?

Išblyškęs Mimi Audželas sutvarstyta galva sėdėjo fotelyje.

– Kartą man trenkė lazda, prireikė net septynių siūlių, o atrodžiau geriau už tave.

– Matyt, jauteisi nusipelnęs tų smūgių, tad sumuštas supratai gavęs atlygį.

– Mimi, žinai, kai pasistengi, moki būti tikras šiknius.

– Tu taip pat, Salvai. Būčiau tau šįvakar paskambinęs pasakyti, kad negalėsiu rytoj vairuoti.

– Pas tavo seserį nuvažiuosime kitą kartą.

– Ne, Salvai, vis tiek važiuok. Ji primygtinai norėjo tave pamatyti.

– Ar žinai kodėl?

– Neturiu nė menkiausio supratimo.

– Klausyk, padarykime taip: aš važiuoju tenai, o tu rytoj pusę dešimtos būni Montelūzos „Jolly". Pasiimi atvažiavusį Likaldzį ir palydi jį atpažinti kūno. Sutarta?

– Kaip laikotės? Kaip laikotės, mielasis? Matau, kad jūs truputį prislėgtas. Drąsiau. *Sursum corda*! Taip sakydavom katalikų asociacijos laikais.

Pavojingasis Salduso saldumas liejosi per kraštus. Montalbanas pradėjo nervintis.

– Tuojau įspėsiu poną kvestorių.

Išėjo, bet tuoj vėl atsirado.

– Kvestorius minutėlę užsiėmęs. Ateikite, palydėsiu jus į laukiamąjį. Norite kavos, ko nors atsigerti?

– Ne, ačiū.

Saldusas nusišypsojo jam plačia tėviška šypsena ir išėjo. Montalbanas buvo įsitikinęs esąs kvestoriaus pasmerktas ilgai ir kankinamai mirčiai.

Ant staliuko netvarkingame laukiamajame gulėjo savaitraštis *Krikščioniška šeima* ir dienraštis *Romos stebėtojas*. Tai akivaizdžiai rodė, kad kvestūroje dirba Saldusas. Montalbanas pasiėmė žurnalą ir pradėjo skaityti Tamaro straipsnį.

– Komisare! Komisare!

Kažkieno ranka jį purtė už pečių. Atsimerkęs pamatė policininką.

– Kvestorius jūsų laukia.

Dieve! Taip giliai buvo įmigęs. Pažiūrėjo į laikrodį: buvo aštuonios, tas prakeiktasis jį privertė laukti dvi valandas.

– Labas vakaras, pone kvestoriau.

Kilmingasis Lukas Bonetis-Alderidžis visiškai nieko neatsakė, tik toliau sėdėjo įsmeigęs akis į kompiuterio ekraną. Komisaras apžiūrėjo erzinamą milžinišką viršininko šukuoseną su didžiule kaip mėšlo krūva susisukusia sruoga viršugalvyje. Kvestoriaus sudėjimas ir šukuosena priminė tą skerdynes Bosnijoje sukėlusį pamišusį nusikaltėlį.

– Koks buvo jo vardas? – Montalbanas per vėlai pastebėjo, kad dar apsvaigęs nuo sapno ištarė tai garsiai.

– Kieno vardas? – paklausė kvestorius pagaliau pakėlęs akis ir žvelgdamas į Montalbaną.

– Nekreipkite dėmesio, – tarė Montalbanas.

Kvestorius toliau žiūrėjo į Montalbaną drauge niekinama ir gailestinga išraiška. Jis aiškiai mėgino įžvelgti su niekuo nesupainiojamų komisaro senatvinės silpnaprotystės požymių.

– Kalbėsiu su jumis visiškai atvirai, Montalbanai. Nelabai jus vertinu.

– Aš jūsų taip pat ne, – tiesiai šviesiai pasakė komisaras.

– Gerai. Tada mūsų santykiai aiškūs. Pasikviečiau norėdamas pranešti, kad nušalinu jus nuo tyrimo dėl ponios Likaldzi nužudymo. Patikėjau jį kriminalistų vadovui Pandzakiui, kuriam, beje, teisiškai tyrimas ir priklausytų.

Ernestas Pandzakis buvo kuo ištikimiausias Bonečiui-Alderidžiui, atsivežusiam jį su savimi į Montelūzą.

– Ar galiu paklausti, kodėl, nors man tai visiškai nerūpi.

– Jūs padarėte kvailystę, kuri rimtai apsunkino Arkvos darbą.

– Jis tai parašė ataskaitoje?

– Ne, ataskaitoje to neparašė, nes būdamas kilnus nenorėjo jums pakenkti. Bet paskui apgailestavo ir viską man papasakojo.

– A, sąžinės graužatis, – pasakė komisaras.

– Ką jūs turite prieš sąžinę?

– Nesvarbu.

Ir išėjo neatsisveikinęs.

– Imsiuosi priemonių! – jam iš paskos sušuko Bonetis-Alderidžis.

Teismo ekspertai buvo įsikūrę pastato rūsyje.

– Ar yra Arkva?

– Jis savo kabinete.

Komisaras įėjo nė nepasibeldęs.

– Labas vakaras, Arkva. Einu pas kvestorių, kuris norėjo mane pamatyti. Nusprendžiau užeiti pas jus sužinoti, ar yra naujienų.

Vanis Arkva aiškiai pasijuto nejaukiai, bet kadangi Montalbanas sakėsi dar tik eisiąs pas kvestorių, nusprendė reaguoti lyg nežinodamas, kad komisaras nušalintas nuo tyrimo.

– Žudikas tvarkingai viską nuvalė. Vis tiek radome daug pirštų atspaudų, bet jie, be abejonės, neturi nieko bendro su žmogžudyste.

– Kodėl?

– Nes jie visi jūsų, komisare. Buvote labai nerūpestingas.

– A, Arkva, klausykite, ar žinote, kad skųsti yra nuodėmė? Pakalbėkite su ponu Saldusu arba jus vėl grauš sąžinė.

– O, komisarai! Vėl iš naujo skambijo ponas Kakonas! Sako, kad prisiminė vieną galbūt svarbų dalyką. Numerį parašiau ant šio lapuko.

Montalbanas pažvelgė į tą popieriaus skiautelę ir pajuto, kaip ima niežėti visą kūną. Katarela buvo taip parašęs skaičius, kad trys galėjo būti penki arba devyni, du – keturi, penki – šeši ir panašiai.

– Katarela, bet koks čia numeris?

– Šitas, komisarai, Kakono numeris. Toks, kaip parašyta.

Prieš susisiekdamas su Džiliu Jakonu, pirmiau pasiskambino į barą, pakalbėjo su Jakopečių šeima ir ponu Baldzaniu.

Ketvirtasis bandymas buvo nedrąsus:

– Alio! Su kuo kalbu? Čia komisaras Montalbanas.

– O, komisare, gerai, kad paskambinote, buvau beišeinąs.

– Ieškojote manęs?

– Man į galvą atėjo viena detalė, nežinau, ar tai duos naudos. Vyras, kurį mačiau išlipant iš „Twingo“ ir su ponia einant į vilą, turėjo lagaminą.

– Jūs tuo tikras?

– Visiškai.

– Portfelį?

– Ne, komisare, lagaminas buvo pakankamai didelis, bet...

– Taip?

– Bet man kilo įspūdis, kad vyras jį nešasi taip lengvai, lyg jis nebūtų labai pilnas.

– Ačiū, pone Jakonai. Praneškite, kai grįšite.

Telefonų knygoje susirado Vasalo numerį ir jį surinko.

– Komisare! Šiandien po pietų, kaip ir sutarėme, buvau atėjęs į komisariatą, bet jūsų neradau. Kiek palaukiau, bet paskui turėjau išeiti.

– Prašau man atleisti. Klausykite, pone Vasalai, praėjusio trečiadienio vakarą, kai laukėte ponios Likaldzi ateinant vakarienės, jums kas nors skambino?

– Na, mano draugas iš Venecijos ir mūsų duktė, kuri gyvena Katanijoje, bet tai neturėtų jūsų dominti. Tačiau buvo vienas skambutis, apie kurį norėjau jums papasakoti šią popietę. Du kartus skambino Mauricijus Di Blazis. Kiek prieš dvidešimt pirmą valandą ir truputį po dvidešimt antros. Ieškojo Mikelos.

Nemalonų jausmą, likusį po susitikimo su kvestoriumi, būtinai turėjo ištirpdyti puikūs pietūs. „San Calogero" smuklė buvo uždaryta, bet Montalbanas prisiminė, kad vienas draugas jam buvo minėjęs miestelyje už dvidešimties kilometrų nuo Vigatos, tik įėjus pro Japolo Giankaksio vartus, esant dėmesio vertą užeigą. Komisaras sėdo į mašiną ir atvažiavęs iškart atspėjo, kuris tai restoranas. Jis vadinosi „Medžiotojas". Žinoma, jie žvėrienos nė neturėjo. Šeimininkas-kasininkas-padavėjas ilgais į viršų užriestais ūsais, kiek primenantis džentelmeną karalių, pirmiausia jam patiekė didelę porciją nuostabaus skonio kaponatinos*. Dar Bojardas rašė: „Tokia džiaugsminga pradžia veda į gera", – ir Montalbanas leidosi vedamas.

– Ko norėtumėte?

– Atneškite man ką nors savo nuožiūra.

Džentelmenas karalius nusišypsojo vertindamas pasitikėjimą.

* *Caponatina* – tradicinis sicilietiškas užkandis iš baklažanų.

Pirmasis patiekalas buvo makaronai su padažu, vadinamu „gyva ugnis“ (druska, alyvuogių aliejus, česnakas ir daug džiovintų aitriųjų raudonųjų paprikų), ant kurio komisaras buvo priverstas užpilti pusę butelio vyno. Antrasis – didelė porcija gardžiai svogūnais ir raudonėliais kvepiančios avienos su „Medžiotojų“ padažu. Galiausiai – rikotos desertas ir stikliukas anyžinio likerio paskutiniam patepimui ir geresniam virškinimui. Montalbanas sumokėjo visiškai niekingą sumą ir stipriai paspaudęs ranką nusišypsojo džentelmenui karaliui.

– Atleiskite, kas pas jus gamina?

– Mano žmona.

– Perduokite jai mano komplimentus.

– Perduosiu.

Užuot atgal važiavęs per Montelūzą, pasirinko kelią per Fjaką, kad atsirastų Marineloje iš kitos pusės, nei buvo pratęs. Užtruko pusvalandžiu ilgiau, užtat nereikėjo važiuoti pro Anos Tropeano namus. Žinojo, kad būtų sustojęs – nė vienas nesame šventas – ir apsijuokęs prieš merginą. Paskambino Mimi Audželui.

– Kaip jautiesi?

– Šuniškai.

– Klausyk, nedaryk, kaip aš sakiau, ryt rytą pasilik namie. Kadangi tyrimas daugiau ne mūsų, pasiųsiu Facijų palydėti poną Likaldzį.

– Ką reiškia „ne mūsų“?

– Kvestorius mane nuo jo nušalino. Perdavė jį kriminalistų vadovui.

– Kodėl?

– Todėl, kad gale „ėl“. Perduoti ką nors tavo seseriai?

– Dėl Dievo meilės, tik nesakyk jai, kad man praskėlė galvą! Kitaip ji jau įsivaizduos mane mirties patale.

– Laikykis, Mimi.

– Alio, Facijau, čia Montalbanas.

– Kas nutiko?

Pasakė jam, kad turi peradresuoti visus su Montelūzos byla susijusius skambučius kriminalistams, ir paaiškino, kad turės palydėti Likaldzį.

– Alio, Livija? Čia Salvas. Kaip laikaisi?

– Neblogai.

– Klausyk, galiu sužinoti, kodėl kalbi tokiu tonu? Aną naktį padėjai ragelį neleidusi man pasakyti nė žodžio.

– O kodėl tu man skambini vidury nakties?

– Tai buvo vienintelis ramus laikas.

– Vargšelis! Priminsiu, kad tu, teisindamasis audromis, susišaudymais ir pasalomis, trečiadienio vakarą išsisukai nuo atsakymo į labai konkretų klausimą.

– Norėjau pasakyti, kad rytoj važiuoju aplankyti Fransua.

– Su Mimi?

– Ne, Mimi negali, jis sužeistas.

– O Dieve! Tai rimta?

Ji draugiškai sutarė su Mimi.

– Leisk man pabaigti! Jis buvo sužeistas akmeniu į galvą. Menkniekis, trys siūlės. Bet važiuoju vienas. Mimi sesuo nori pasikalbėti.

– Apie Fransua?

– O apie ką dar?

– O Dieve, turbūt kas nors blogai. Tuoj pat jai paskambinsiu!

– Baik, jie eina miegoti su saule! Rytoj vakare vos tik grįžęs su tavimi susisieksiu.

– Prašau, padaryk tai. Šiąnakt negalėsiu sumerkti akių.

Devyni

Kad nuvažiuotų iš Vigatos į Kalapijaną, bet koks protingas žmogus, bent menkiausiai įsivaizduojantis Sicilijos kelius, pirmiausia pašoktų iki Katanijos, paskui pasuktų į salos gilumon vingiuojantį kelią, vedantį Trojino ir 1120 magistarlės link, tada gal prieš kokius penkiasdešimt metų, pirmaisiais regionų savivaldos laikais, išasfaltuotu šunkeliu riedėtų į 651 kelią Giljano link ir galiausiai Kalapijaną pasiektų krašto keliu, atrodančiu ne ką geriau nei tada, kai buvo nusiaubtas žemės drebėjimo. Ir tai dar ne viskas. Mimi Audželo sesers ir jos vyro ūkis už keturių kilometrų nuo kaimo buvo pasiekiamas žvyro takeliu kylant aukštyn serpantinais, ant kurių statydamos bent vieną iš keturių savo kojų sudvejodavo net ožkos. Galima sakyti, tai buvo geriausias kelias ir juo visuomet važiuodavo Mimi Audželas, nes sunkumai prasidėdavo tik paskutiniame ruože.

Žinoma, Montalbanas jo nepasirinko. Nusprendė kirsti salą skersai, taigi, jau nuo pirmų

kilometrų važiavo tokiais šunkeliais, kad dievobaimingi kaimiečiai trumpam nustodavo dirbę, nustebę žiūrėdavo į pro šalį pavojingai lekiantį automobilį ir vėliau namuose apie jį pasakodavo savo vaikams:

– Žinat, kū mačiau šindėj? Pravažiava mašina!

Tačiau būtent tokia Sicilija patiko komisarui: atšiaurios, regis (o ir iš tiesų), netinkamos dirbti žemės be žalumos, kur vis rečiau, bet vis dar galėjai sutikti ką nors su auliniais batais, tradicine vilnone kepure ir šautuvu ant peties jojantį ant mulo ir sveikinantis kilstelėjantį du pirštus prie kepurės snapelio.

Buvo beveik karšta, dangus švietė giedra ir ramybe, aiškiai matėsi, kad toks ketino likti iki pat vakaro. Net atidarius mašinos langus salone buvo justi malonus kvapas, kuris skverbėsi iš dėžučių ir pakelių, prigrūstų ant galinės sėdynės. Prieš išvykdamas Montalbanas buvo užsukęs į geriausius saldumynus visoje Vigatoje gaminančią „Albano" cukrainę ir paėmė dvidešimt ką tik iškeptų kanolų*, dešimt kilogramų anyžinių sausainių, „Karalienės sausainių"**, migdolinių Palermo sausainėlių, Riposto pyragėlių, vaisių formos marcipaninių

* *Cannola* – tipiškas sicilietiškas saldumynas: riebaluose keptos tešlos vamzdelis, pripildytas kremo.

** *Biscotti regina* – maži itališki sausainiai, apvolioti sezamo sėklose, tradicinis sicilietiškas saldumynas.

saldainių ir galiausiai – penkis kilogramus sveriantį spalvingą varškės tortą su vaisiais.

Komisaras atvažiavo jau po vidurdienio ir apskaičiavo, kad kelionėje sugaišo daugiau nei keturias valandas. Didelis namas su kolonomis atrodė tuščias, tik rūkstantis kaminas rodė, kad kažkas yra namuose. Montalbanas paspaudė mašinos signalą ir po kelių minučių duryse pasirodė Mimi sesuo Franka. Ji buvo jau per keturiasdešimt sulaukusi stipri šviesiaplaukė sicilietė. Žiūrėjo į nepažįstamą automobilį šluostydamasi rankas į prijuostę.

– Montalbanas, – pasakė komisaras, atidarydamas dureles ir išlipdamas.

Franka atbėgo jo pasitikti plačiai šypsodamasi ir jį apkabino.

– O Mimi?

– Jis atsiprašo, bet paskutinę akimirką negalėjo išvažiuoti.

Franka pažiūrėjo į jį. Montalbanas nemokėjo meluoti žmonėms, kuriuos gerbė: užsikirsdavo, parausdavo, nusukdavo žvilgsnį.

– Einu jam paskambinti, – ryžtingai pasakė Franka ir įėjo į namus. Montalbanas stebuklingai susirinko visas dėžutes, ryšulėlius ir netrukus pasuko paskui ją.

Franka kaip tik padėjo ragelį.

– Jam vis dar skauda galvą.

– Nusiraminai? Patikėk, visiška smulkmena, – tarė komisaras, kraudamas dėžutes ir maišelius ant stalo.

– O kas čia? – paklausė Franka. – Nori mūsų ūkį paversti konditerijos krautuve?

Sudėjo saldumynus į šaldytuvą.

– Kaip laikaisi, Salvai?

– Gerai. O jūs?

– Dėkui Dievui, gerai. O kaip užaugo Fransua, nėra nė kalbų.

– Kur visi?

– Laukuose. Bet kai suskamba varpelis, susirenka valgyti. Liksi nakvoti? Paruošiau tau kambarį.

– Ačiū, Franka, bet žinai, kad negaliu. Išvažiuoju vėliausiai penktą. Aš ne tavo brolis, kuris laksto šitais keliais kaip pamišėlis.

– Nagi, eik nusiprausti.

Po penkiolikos minučių Montalbanas grįžo atsigaivinęs. Franka dengė stalą dešimčiai žmonių. Komisaras nusprendė, kad tinkamas metas pradėti kalbą:

– Mimi sakė, kad nori su manimi pasikalbėti.

– Paskui, paskui, – skubėdama metė Franka. – Tu išalkęs?

– Na, taip.

– Nori trupučio duonos? Ištraukiau iš krosnies vos prieš valandą. Valgysi?

Nelaukdama atsakymo atriekė dvi riekes, užpylė alyvuogių aliejaus, pabarstė druska, pipirais, uždėjo avies pieno sūrio ir suvožusi ištiesė komisarui.

Montalbanas išėjo laukan, atsisėdo ant suolelio prie durų ir sulig pirmuoju kąsniu pasijuto

atjaunėjęs keturiasdešimčia metų, vėl buvo vaikiukas – tokia duona jį lepindavo močiutė.

Šią duoną reikėjo valgyti saulėkaitoje, apie nieką negalvojant, tik mėgaujantis kūno ir žemės harmonija bei žolės kvapu. Netrukus komisaras išgirdo balsus ir pamatė pralekiant tris besistumdančius berniukus. Tai buvo devynmetis Džuzepė, jo brolis Dominykas, Fransua bendraamžis, gavęs savo dėdės Mimi vardą, ir pats Fransua.

Jį pamatęs komisaras nustebo: praaugo kitus, tapo guviausias, bet muštukas. Kaip, velniai griebtų, jis sugebėjo taip pasikeisti per tuos du mėnesius, kol nebuvo susitikę?

Montalbanas išskėtęs rankas leidosi pasitikti vaiko. Fransua jį pažino ir staiga sustojo, nors jo draugai tebebėgo namų link. Montalbanas pritūpė norėdamas apkabinti vaiką:

– Labas, Fransua.

Berniukas išsitiesė ir pasimuistęs išsprūdo iš glėbio.

– Labas, – tepasakė.

Komisaras tik pamatė, kaip jis dingo įbėgęs į namus. Kas nutiko? Kodėl mažylio akyse nebuvo jokio džiaugsmo? Ramino save, kad gal tai tik vaikiška nuoskauda, gal Fransua jautėsi apleistas.

Stalo galuose sėdėjo komisaras ir Aldas Galjardas, Frankos vyras, visiškas mažakalbis, bet smarkuolis ne tik pagal pavardę* – ir pagal cha-

* *Gagliardo* – smarkus, stiprus. (It.)

rakterį. Stalo dešinėje įsitaisė Franka ir trys vaikučiai, Fransua sėdėjo arčiausiai Aldo. Kairėje pusėje susėdo trys kokių dvidešimties metų jaunuoliai: Marijus, Džakomas ir Ernstas. Pirmi du studijavo universitete ir užsidirbdavo kaime, o trečias buvo trumpam ūkyje įsidarbinęs vokietis, kuris Montalbanui sakėsi ketinąs užsibūti dar tris mėnesius. Pietūs (makaronai su dešrelėmis, o antram – ant žarijų keptos dešrelės) buvo gana greiti, nes Aldas ir trys jo padėjėjai skubėjo grįžti prie darbo. Visi mėgavosi komisaro atvežtais saldumynais, o paskui, vos Aldui davus ženklą, atsistojo ir išėjo.

– Paruošiu tau dar vieną puodelį kavos, – pasakė Franka. Montalbanas sunerimo, matė, kaip Aldas prieš išeidamas, slapčia reikšmingai susižvalgė su žmona. Franka patiekė kavą ir atsisėdo priešais komisarą.

– Reikia rimtai pašnekėti, – pradėjo.

Tą akimirką ryžtingai nusiteikęs, sugniaužęs kumščius ir rankas įsirėmęs į šonus įėjo Fransua. Sustojo priešais Montalbaną, įbedė į jį piktą žvilgsnį ir drebančiu balsu tarė:

– Tu neatimsi manęs iš brolių.

Paskui apsisuko ir pabėgo. Kaip šlapiu skuduru per veidą gavęs komisaras pajuto džiūvant burną. Ištarė pirmą į galvą šovusią frazę, nors tai buvo visiška nesąmonė:

– Kaip gerai jis išmoko kalbėti!

– Tai, ką aš norėjau pasakyti, jau ištarė vaikas, – tarė Franka. – Ir turėk omeny, kad mes su Aldu jam nuolat kalbėdavome apie Liviją ir tave, pasakodavome, kaip jam bus gera su jumis, kaip jį mylite ir mylėsite. Nieko nedarėme, ta mintis jam šovė vieną naktį prieš mėnesį. Aš miegojau, kai pajutau, kad mano ranką kažkas liečia. Tai buvo Fransua. „Blogai jautiesi?“ – paklausiau. – „Ne.“ – „Tuomet kas yra?“ – „Bijau.“ – „Ko bijai?“ – „Kad Salvas atvažiuos ir mane išsiveš.“

Kartais, jam žaidžiant ar valgant, šita mintis grįžta ir tuomet jis visas apsiniaukia, net supyksta.

Franka kalbėjo toliau, bet Montalbanas jos nebesiklausė. Buvo paskendęs savo vaikystės prisiminimuose, kai buvo panašaus amžiaus kaip Fransua, net metais jaunesnis. Močiutė merdėjo, motina sunkiai sirgo (bet tai Montalbanas suprato daug vėliau), o tėvas, norėdamas, kad juo būtų geriau rūpinamasi, nuvežė vaiką seseriai Karmelai, ištekėjusiai už ramaus ir mandagaus Pipo Šiortino, netvarkingos parduotuvėlės savininko. Jie neturėjo vaikų. Po kiek laiko tėvas su juodais marškiniais ir plačiu juodu raiščiu ant kairės rankos atvažiavo jo pasiimti – Salvas tai puikiai prisiminė. Tačiau jis atsisakė išvažiuoti.

– Nevažiuosiu su tavimi. Lieku su Karmela ir Pipu. Aš esu Šiortinas.

Priešais save matė skausmo perkreiptą tėvo veidą ir sutrikusius Pipą su Karmela.

– ...nes vaikai nėra siuntiniai, kuriuos galima padėti tai čia, tai ten, – baigė Franka.

Grįždamas pasirinko geresnį kelią ir apie devynias jau buvo Vigatoje. Norėjo dar užsukti pas Mimi Audželą.

– Jautiesi geriau?

– Šiandien po pietų pavyko pamiegoti. Nepasisekė sumeluoti Frankai, a? Skambino man labai sunerimusi.

– Ji tikrai labai protinga moteris.

– Apie ką norėjo pasikalbėti?

– Apie Fransua. Turime bėdų.

– Vaikas prie jų prisirišo?

– Iš kur žinai? Sesuo tau ką nors sakė?

– Ne, mes apie tai nekalbėjome. Bet negi sunku suprasti? Taip ir maniau, kad šitaip baigsis.

Montalbano veidas aptemo.

– Suprantu, kad tau skaudu, – pasakė Mimi, – bet iš kur gali žinoti, kad taip nebus geriau?

– Fransua?

– Ir jam. Bet ypač tau, Salvai. Tu nesi gimęs būti tėvu, net ir įvaikintam vaikui.

Vos pervažiavęs tiltą pamatė, kad Anos namų languose dega šviesa. Sustojo ir išlipo.

– Kas ten?

– Salvas.

Ana atidarė duris ir įsileido jį į valgomąjį. Žiūrėjo filmą, bet iškart išjungė televizorių.

– Nori trupučio viskio?

– Taip, gryno.

– Tu nusiminęs?

– Šiek tiek.

– Nelengva susitaikyti.

– Nelengva.

Akimirką pagalvojo apie Anos žodžius: nelengva susitaikyti. Bet iš kur ji galėjo žinoti apie Fransua?

– Atsiprašau, bet iš kur tu sužinojai, Ana?

– Šiandien aštuntą pranešė per televiziją.

Apie ką ji kalba?

– Kokią televiziją?

– „Televigatą". Sakė, kad kvestorius patikėjo Likaldzi nužudymo tyrimą kriminalistų vadovui.

Montalbanui sukilo juokas.

– Tu manai, kad man tai rūpi? Nervinuosi dėl kitų dalykų!

– Tada pasakyk, kodėl liūdi.

– Kitą kartą, atleisk.

– Buvai susitikęs su Mikelos vyru?

– Taip, vakar popiet.

– Pasakojo apie savo santuoką be sekso?

– Tu žinojai?

– Taip, ji man pasipasakojo. Mikela jį labai gerbė, supranti. Bet tokiomis aplinkybėmis susirasti meilužį nebuvo tikra išdavystė. Gydytojas apie tai žinojo.

Kitame kambaryje suskambo telefonas, Ana nuėjo atsiliepti ir grįžo susijaudinusi.

– Skambino draugė. Atrodo, kad prieš pusvalandį kriminalistų vadovas buvo Di Blazio namuose ir išsivežė jį į Montelūzos kvestūrą. Ko jie nori?

– Paprasčiausiai žinoti, kur yra Mauricijus.

– Jį jau įtaria!

– Tai logiškiausias dalykas, Ana. O kriminalistų vadovas Ernestas Pandzakis – labai logiškas žmogus. Na, ačiū už viskį ir labanakt.

– Kaip? Tiesiog išeini?

– Atleisk, aš pavargęs. Susitiksim rytoj.

Jį apėmė labai slogi nuotaika.

Spyriu atidaręs duris komisaras nubėgo atsiliepti telefonu.

– Salvai, kas per šūdas! O dar vadiniesi draugu!

Atpažino Nikolo Dzito, „Reteliberos" žurnalisto, su kuriuo draugiškai sutarė, balsą.

– Ar tiesa, kad tau nebepriklauso tyrimas? Nepranešiau šios naujienos, nes pirmiausia norėjau, kad tu pats patvirtintum, ar tai tiesa. Kodėl man nepasakei?

– Atleisk, Nikolai, tai nutiko vakar vėlai vakare, o šiandien važiavau aplankyti Fransua.

– Galiu dėl tavęs ką nors padaryti televizijoje?

– Ne, nieko, ačiū. A, norėdamas atsilyginti, pasakysiu tau vieną naujieną. Ponas Pandzakis į kvestūrą apklausti išsivežė statybų inžinierių Di Blazį iš Vigatos.

– Tai jis nužudė?

– Ne, jie įtaria jo sūnų Mauricijų, kuris dingo tą pačią naktį, kai buvo nužudyta toji Likaldzi. Vaikinas buvo labai ją įsimylėjęs. Ai, ir dar vienas dalykas. Aukos vyras Montelūzoje, „Jolly" viešbutyje.

– Salvai, jei tave išmes iš policijos, aš tave samdysiu. Pasižiūrėk vidurnakčio žinias. Ir ačiū, labai ačiū.

Padėjus ragelį Montalbano bloga nuotaika išsisklaidė.

Su Ernestu Pandzakiu buvo susitvarkyta: vidurnaktį kiekvienas jo judesys taps viešas.

Montalbanas visiškai nenorėjo valgyti. Nusirengė, palindo po dušu ir ilgai stovėjo po tekančiu vandeniu. Tada apsimovė švarias trumpikes ir apsivilko marškinėlius. Dabar laukė sunkioji dalis.

– Livija.

– A, Salvai! Jau seniai laukiau tavo skambučio! Kaip laikosi Fransua?

– Gerai, jis labai išaugo.

– Matei, koks jis patobulėjęs? Kas savaitę, kai jam skambinu, vis geriau kalba itališkai. Tikras šaunuolis, jau lengva jį suprasti, ar ne?

– Net per daug.

Livija nekreipė dėmesio. Jai rūpėjo kitas klausimas.

– Ko norėjo Franka?

– Norėjo pakalbėti apie Fransua.

– Jis per daug guvus? Nepaklusnus?

– Livija, problema kita. Matyt, suklydome taip ilgai jį laikydami pas Franką ir jos vyrą. Vaikas prie jų prisirišo ir rėžė man, kad nebenori jų palikti.

– Jis taip pasakė?

– Taip, spontaniškai.

– Spontaniškai! Bet koks tu šiknius!

– Kodėl?

– Tai jie vaikui bus liepę su tavimi taip kalbėti! Nori jį atimti! Tiems dviem sukčiams reikia nemokamos darbo jėgos ūkyje!

– Livija, tu nusišneki.

– Ne, būtent taip ir yra, kaip sakau! Jie nori Fransua pasilikti! O tu džiaugiesi galėdamas jį palikti!

– Livija, tu tik pagalvok...

– Galvoju, mielasis, galvoju kuo puikiausiai! Aš dar parodysiu ir tau, ir tiems dviem vaikų vagims.

Ji padėjo ragelį. Taip nieko ir neapsivilkęs komisaras išėjo į verandą ir atsisėdęs užsirūkė. Pagaliau leido prasiveržti liūdesiui, kurį tiek laiko tramdė savyje. Fransua jau buvo prarastas, nors Franka ir paliko apsispręsti jam ir Livijai. Žiauri tiesa buvo ta, kad Mimi sesuo neklydo: vaikai nėra siuntiniai, kuriuos galima padėti tai čia, tai ten. Negalima nekreipti dėmesio į jų jausmus. Advokatas Rapisardas, komisaro vardu rūpinęsis įvaikinimu, buvo sakęs, kad reikės dar mažiausiai šešių mėnesių. Ir Fransua turės dar daug laiko tvirtai įleisti šaknis Galjardo namuose. Livija kliedėjo, jei manė, kad kas nors liepė Fransua taip kalbėti. Montalbanas pastebėjo berniuko žvilgsnį, kai susitikęs norėjo apkabinti. Dabar tą žvilgsnį puikiausiai prisiminė: akys buvo pilnos baimės ir

vaikiškos neapykantos. Komisaras iš dalies suprato vaiko jausmus: jau buvo praradęs motiną, bijojo prarasti ir naująją šeimą. Iš tiesų tai jis ir Livija su Fransua buvo praleidę labai mažai laiko, todėl šis labai greitai juos pamiršo. Montalbanas pajuto, kad niekada, tikrai niekada negalėtų taip įskaudinti Fransua. Neturėjo tokios teisės. Livija taip pat. Vaikas buvo visiškai prarastas. Pats Montalbanas būtų sutikęs, kad Fransua pasiliktų su mielai jį įvaikinsiančiais Aldu ir Franka. Komisarui pasidarė šalta. Jis atsistojo ir grįžo į kambarį.

– Komisare, miegojote? Čia Facijus. Norėjau pranešti, kad šiandien popiet surengėme susirinkimą. Parašėme protesto laišką kvestoriui. Visi pasirašė, Audželas pats pirmas. Perskaitysiu jums: „Mes, toliau pasirašiusieji Vigatos viešosios apsaugos komisariato darbuotojai, nesutinkame...“

– Palauk, jūs jį išsiuntėte?

–Taip.

– Bet kokie jūs kvailiai! Galėjote bent jau man pasakyti prieš siųsdami.

– O koks skirtumas, prieš ar po?

– Būčiau jums liepęs nekrėsti tokių nesąmonių.

Montalbanas rimtai supykęs nutraukė pokalbį.

Komisarui prireikė laiko užmigti, bet praėjus vos valandėlei lyg perkūno trenktas prabudo, atsisėdo lovoje ir įsijungė šviesą. Apžiūrinėdamas vilą su ponu Likaldziu pastebėjo kažką, kas nederėjo

prie aplinkos. Gal žodį, garsą. Ką? Staiga Montalbanas užsipuolė pats save: „Koks skirtumas?“ Tyrimas jam nebepriklauso!

Išjungė šviesą ir vėl atsigulė.

„Kaip ir Fransua“, – karčiai pridūrė.

Dešimt

Kitą rytą komisariate susirinko beveik visi darbuotojai: Audželas, Facijus, Džermanas, Galas, Galucas, Džalombardas, Tortorela ir Grasas. Trūko tik Katarelos, kuris dalyvavo pirmoje informatikos kursų paskaitoje Montelūzoje. Visi sėdėjo ištįsusiais kaip per mirusiųjų dieną veidais ir vengė žiūrėti Montalbanui į akis, lyg jis sirgtų užkrečiama liga. Jie jautėsi įžeisti dukart: pirmiausia kvestoriaus, kuris norėdamas pakankinti jų vadovą atėmė iš jo tyrimą, o paskui paties komisaro, kuris neigiamai reagavo į protesto laišką kvestoriui ir ne tik nepadėkojo (tiek to, Montalbanas toks jau yra) bet, kaip pasakojo Facijus, dar ir išvadino kvailiais.

Visi susirinkę mirtinai nuobodžiavo, nes be Likaldzi žmogžudystės jau du mėnesius nevyko nieko svarbaus. Pavyzdžiui, Kufaro ir Zinagros šeimos, dvi grupuotės, kurios varžydavosi dėl teritorijos, jau kurį laiką atrodė praradusios entuziazmą, o juk policininkai jau buvo pratę kartą per mėnesį rasti nužudytą tai vieną iš Kufarų, tai

kurį nors iš Zinagrų. Ir taip nuo tada, kai suimtas ir žaibiškai pradėjęs gailėtis dėl savo nusikaltimų Džosujė Kufaras pasiuntė kalėjiman Pepučį Zinagrą, kuris, suimtas ir žaibiškai pradėjęs gailėtis dėl savo nusikaltimų, įkišo į belangę Antonijų Smeką, Kufaro pusbrolį, o šis, staigiai pradėjęs gailėtis dėl savo nusikaltimų, sukėlė rūpesčių Čikui Lo Karminui iš Zinagrų, kuris...

Vieninteliai Vigatoje prieš mėnesį pasigirdę sprogimai buvo fejerverkai per San Džerlando šventę.

– Svarbiausi nusikaltėliai kalėjime! – sausakimšoje spaudos konferencijoje triumfavo kvestorius Bonetis-Alderidžis.

– O jų vadai toliau darbuojasi, – pagalvojo komisaras.

Tą rytą Grasas, perėmęs Katarelos postą, sprendė kryžiažodžius, Galas ir Galucas varžėsi žaisdami kortomis, Džalombardas ir Tortorela – šaškėmis, o kiti kažką skaitė ar mąstė žiūrėdami į vieną tašką. Žodžiu, darbas virė.

Ant savo stalo Montalbanas rado kalną pasirašytinų popierių ir sutvarkytinų dokumentų. Subtilus darbuotojų kerštas?

Nelaukta bomba sprogo, kai dešinei rankai nutirpus Montalbanas rengėsi eiti valgyti.

– Komisare, atėjo ponia Ana Tropeano. Ieško jūsų. Atrodo susijaudinusi, – informavo rytinės pamainos operatorius Grasas.

– Salvai! Dieve mano! Per žinių anonsą pranešė, kad Mauricijus nužudytas!

Komisariate televizoriaus nebuvo, todėl Montalbanas leidosi į gretimą barą „Italija“.

Facijus jį sustabdė:

– Komisare, kas vyksta?

– Nužudė Mauricijų Di Blazį.

Baro savininkas Dželsominas ir du klientai net prasižioję žiūrėjo televizorių, kur „Televigatos“ žurnalistas kalbėjo apie įvykį:

„...ir per šią ilgą naktinę pono Aurelijaus Di Blazio apklausą Montelūzos kriminalistų vadas Ernestas Pandzakis padarė prielaidą, kad Di Blazio sūnus Mauricijus, kaltinamas Mikelos Likaldzi nužudymu, gali slėptis šeimai priklausančioje sodyboje Rafadalyje. Tėvas tvirtino, kad sūnaus ten nėra, nes pats prieš dieną jo ten ieškojęs. Šį rytą, apie dešimtą valandą, Pandzakis ir šeši jo vyrai nuvažiavo į Rafadalį ir ėmė atidžiai krėsti didžiulį namą. Staiga vienas iš policininkų netoli sodybos pastebėjo pliku kalvos šlaitu bėgantį vyrą. Pandzakis ir jo pavaldiniai leidosi jo sekti ir rado olą, kur ir slėpėsi Di Blazis. Pandzakis išrikiavo policininkus ir įsakė vyrui išeiti pakėlusiam rankas. Staiga Di Blazis grasindamas ginklu išbėgo laukan šaukdamas: „Nubauskite mane! Nubauskite mane!“ Vienas iš policininkų netikėtai iššovė ir jaunasis Mauricijus Di Blazis krito mirtinai sužeistas į krūtinę. Beveik dostojevskiškas jaunuolio šauksmas „Nubauskite mane“ – net

daugiau nei prisipažinimas. Ponui Aurelijui Di Blaziui pasiūlyta pasirinkti advokatą. Jis įtariamas prisidėjęs prie taip tragiškai pasibaigusio sūnaus pabėgimo."

Kol buvo rodoma vargšo vaikino arklišku veidu nuotrauka, Montalbanas grįžo į komisariatą.

– Jei kvestorius nebūtų iš tavęs atėmęs tyrimo, tas vargšelis tikrai dar būtų gyvas! – piktai rėžė Mimi.

Montalbanas neatsakė, nuėjo į savo kabinetą ir uždarė duris. Žurnalisto pasakojime buvo didžiulis prieštaravimas – tokio dydžio kaip tas namas, kuriame vykdyta krata. Jei Mauricijus Di Blazis norėjo būti nubaustas, jei taip troško atpildo, kodėl turėjo rankoje ginklą ir grasino policininkams? Ginkluotas vyras, kuris nukreipia pistoletą į norinčius jį suimti pareigūnus, ne trokšta bausmės, o bando išvengti suėmimo, pabėgti.

– Čia Facijus. Galiu įeiti?

Nustebęs komisaras pamatė, kad su Facijumi ir Audželas, Džermanas, Galas, Galucas, Galombardas, Tortorela ir galiausiai Grasas.

– Facijus ką tik kalbėjo su savo draugu iš Montelūzos kriminalistų, – pasakė Mimi Audželas ir mostu paragino Faciją kalbėti toliau.

– Žinote, koks yra tas ginklas, kuriuo vaikinas grasino Pandzakiui ir jo vyrams?

– Ne.

– Batas. Jo dešinysis batas. Prieš nukrisdamas pašautas jis dar spėjo jį mesti į Pandzakį.

– Ana, čia Montalbanas. Girdėjau žinias.

– Tai negali būti jis, Salvai! Aš tuo tikra! Tai tik tragiška klaida! Turi ką nors daryti!

– Klausyk, ne dėl to tau skambinu. Pažįsti ponią Di Blazi?

– Taip, esame kalbėjusios kelis kartus.

– Kuo greičiau eik pas ją. Negaliu nusiraminti. Nenorėčiau, kad ji liktų viena, kai vyras kalėjime, o sūnus ką tik nužudytas.

– Tuoj pat važiuoju.

– Komisare, galiu pasakyti vieną dalyką? Ką tik skambino mano draugas iš Montelūzos kriminalinio skyriaus.

– Ir pasakė, kad ta istorija su batu tik pokštas, kad norėjo iš tavęs pasijuokti?

– Būtent. Vadinasi, viskas tiesa.

– Klausyk, dabar eisiu namo. Manau, kad šią popietę liksiu Marineloje. Jei jums manęs reikės, ieškokite ten.

– Bet jūs turite ką nors daryti!

– Baikit knisti man protą!

Kirtęs tiltą Montalbanas toliau važiavo tiesiai – neturėjo jokio noro dar kartą klausytis, kaip Ana sakys, kad jis būtinai turi įsikišti. Kuo motyvuodamas? Štai jums bebaimis riteris be dėmės! Štai jums Robinas Hudas, Zoro ir nakties budelis viename žmoguje: Salvas Montalbanas.

Anksčiau kamavęs alkis praėjo, komisaras prisidėjo lėkštutę žaliųjų ir juodųjų alyvuogių, atsiriekė duonos ir užkandžiaudamas surinko Dzito numerį:

– Nikolai? Čia Montalbanas. Gal žinai, ar kvestorius sušaukė spaudos konferenciją?

– Ji numatyta šiandien popiet, penktą valandą.

– Eisi?

– Žinoma.

– Turi man padaryti paslaugą. Paklausk Pandzakio, kokiu ginklu Mauricijus Di Blazis jam grasino, o kai atsakys, paprašyk parodyti.

– Ką tai turėtų reikšti?

– Paaiškinsiu vėliau.

– Salvai, galiu tau pasakyti vieną dalyką? Visi esame įsitikinę, kad jei jie būtų palikę tyrimą tau, Di Blazis dar tebebūtų gyvas.

Ir Nikolas palaikė Mimi.

– Eikit jūs visi šikt!

– Ačiū, reikėtų, turiu sunkumų nuo vakar. Ir žiūrėk televizorių, nes spaudos konferenciją transliuosime tiesiogiai.

Montalbanas atsisėdo verandoje su Denevio knyga, bet nepajėgė skaityti. Jo galvoje kaip ir praėjusią naktį vis sukosi ta pati mintis: ką keisto ar nenormalaus jis matė, o gal girdėjo apžiūrinėdamas vilą su Likaldziu?

Spaudos konferencija prasidėjo lygiai penktą – Bonetis-Alderidžis buvo punktualumo maniakas

(„Tai karališkas mandagumas“, – kaskart kartodavo vos pasitaikius progai. Taip, aišku, reiškėsi ketvirtadalis jo kilmingo kraujo – rodos, jis tiesiog matė save karūnuotą.)

Prie žaliai užtiesto stalo sėdėjo trise: per vidurį – kvestorius, jo dešinėje – Pandzakis, o kairėje – Saldusas.

Tiesiai už jų – šeši per operaciją dalyvavę pareigūnai. Visi atrodė rimti ir įsitempę, bet trijų vadų veidai švytėjo nuosaikiu pasitenkinimu, nuosaikiu tik todėl, kad atsirado dar vienas lavonas.

Kvestorius prabilo pirmasis, bet apsiribojo pagiriamuoju žodžiu Pandzakiui („vyrui, kurio laukia šlovinga ateitis“) ir pasipuikavo pats, kad priėmė teisingą spendimą patikėdamas tyrimą kriminalistų vadovui, kuriam „teprireikė dvidešimt keturių valandų išspręsti bylai, kurią kiti kažin kiek laiko būtų nagrinėję antikvariniais metodais“.

Montalbanas žiūrėdamas televizorių nereagavo net mintyse.

Tuomet žodis buvo suteiktas Ernestui Pandzakiui, kuris pakartojo visiškai tą patį, ką komisaras jau buvo girdėjęs iš „Televigatos“ žurnalisto. Nesileido į detales, rodėsi, kad skuba pasišalinti.

– Kas nors turi klausimų? – paklausė Saldusas.

Vienas žurnalistas pakėlė ranką.

– Ar jūs tikras, kad vaikinas šaukė „nubauskite mane“?

– Visiškai. Suriko du kartus. Visi tai girdėjo.

Atsisuko pažiūrėti į šešis policininkus, kurie pritardami linksėjo galvomis lyg už siūlo traukomos marionetės.

– Ir dar kokiu tonu! – pridūrė Pandzakis. – Desperatiškai.

– Kuo kaltinamas tėvas? – paklausė kitas žurnalistas.

– Pagalba nusikaltėliui, – atsakė kvestorius.

– Gal ir dar kuo nors, – neaiškiai pridūrė Pandzakis.

– Bendrininkavimu įvykdant žmogžudystę? – drįso paklausti trečiasis.

– To nesakiau, – sausai atkirto Pandzakis.

Pagaliau Nikolas Dzitas parodė norįs kalbėti.

– Kokiu ginklu grasino Mauricijus Di Blazis?

Suprantama, žurnalistai, nežinantys, kaip viskas vyko, nieko nepastebėjo, bet komisaras aiškiai matė, kaip visi šeši policininkai įsitempė, o jų vadui nuo veido pradingo šypsena. Tik kvestorius ir jo kabineto vadovas išliko ramūs.

– Rankine bomba, – tarė Pandzakis.

– Iš kur ją gavo? – toliau klausė Dzitas.

– Matote, ji likusi nuo karo, bet dar veikianti. Turime versijų, kur bombą buvo radęs, bet jas dar reikia patikrinti.

– Galite ją parodyti?

– Bomba atiduota teismo ekspertizei.

Taip baigėsi spaudos konferencija.

Pusę septynių Montalbanas paskambino Livijai. Telefonas skambėjo ilgai. Komisaras ėmė jaudintis, kad tik ji nebūtų blogai pasijutusi. Paskambino Livijos draugei ir kolegei Džovanai, kurios numerį turėjo. Ši jam pasakė, kad Livija, kaip paprastai, atėjo į darbą, bet atrodė labai išblyškusi ir nervinga. Livija buvo jai užsiminusi, kad išjungė telefoną – nenorėjo, kad kas nors trukdytų.

– Kaip klostosi jūsų santykiai? – paklausė Džovana.

– Nesakyčiau, kad puikiai, – diplomatiškai atsakė Montalbanas.

Kad ir ką Montalbanas darė: skaitė knygą ar rūkė žiūrėdamas į jūrą – tas klausimas vis kankino: ką jis matė ar girdėjo viloje ne taip?

– Alio, Salvai? Čia Ana. Ką tik išėjau iš ponios Di Blazi namų. Gerai, kad paprašei manęs ten nuvykti. Giminės ir draugai iš tolo vengia šeimos, kurios tėvas sulaikytas, o sūnus žmogžudys, pats supranti. Išdavikai.

– Kaip laikosi ponia?

– O kaip tu manai? Ją ištiko širdies smūgis, turėjau kviesti medikus. Dabar jaučiasi geriau dar ir todėl, kad paskambino vyro pasirinktas advokatas ir pasakė, kad jį greitai paleis.

– Neapkaltino bendrininkavimu?

– Nežinau. Atrodo, jį vis tiek apkaltins, tik nelaikys suimto. Užsuksi pas mane?

– Nežinau, žiūrėsiu.

– Salvai, turi ką nors daryti. Mauricijus nekaltas, esu įsitikinusi, jį nužudė.

– Ana, neįsikalk į galvą klaidingų minčių.

– Klausau, komisarai? Tai jūs pats asmeniškai? Čia Katarela. Skambijo aukos vyras, sakė, kad jūs asmeniškai jam paskambytumėt į „Čioli" šįvakar maždaug apie dešimtą.

– Ačiū. Kaip praėjo pirmoji kursų diena?

– Puikiai, komisarai, puikiai. Viską supratau. Instruktorius pagyrė. Sakė, kad tokių personų kaip aš reta.

Geniali mintis šovė kiek prieš dešimtą ir Montalbanas ėmėsi ją įgyvendinti negaišdamas nė minutės. Įlipo į mašiną ir pasuko į Montelūzą.

– Nikolas veda laidą, – pasakė jam sekretorė, – bet tuoj baigs.

Po kokių penkių minučių įėjo susinervinęs Dzitas.

– Ar padėjau tau? Matei spaudos konferenciją?

– Taip, Nikolai, ir, man regis, pataikėme tiesiai į dešimtuką.

– Dabar gali pasakyti, kuo ta bomba tokia svarbi?

– O tu nemanai, kad bomba svarbi?

– Nagi, pasakyk, apie ką kalbi.

– Dar negaliu. O gal greitai pats suprasi, bet tai tavo reikalas ir aš nieko tau nesakiau.

– Nagi, ką nori, kad pasakyčiau per žinias? Tapai mano slaptuoju režisieriumi.

– Jei tai padarysi, turiu tau dovaną.

Išsitraukė iš krepšio vieną iš Mikelos nuotraukų, kurias jam buvo davęs Likaldzis, ir ištiesė Dzitui.

– Dabar esi vienintelis žurnalistas, kuris žino, kaip ponia atrodė gyva. Montelūzos kvestūra nuotraukų neturi: tapatybės kortelė, vairuotojo pažymėjimas, pasas, jei Mikela juos turėjo, – viskas liko krepšy, kurį žudikas išsinešė. Jei nori, gali parodyti ją žiūrovams.

Nikolas Dzitas net išsižiojo.

– Vadinasi, paslauga, kurios prašysi, bus didelė.

Montalbanas atsistojo ir nuėjo užrakinti žurnalisto kabineto durų.

– Ne, – pasakė Nikolas.

– Kas ne?

– Ne, kad ir ko prašytum. Jei užrakini duris, aš žaidime nedalyvauju.

– Jei man padėsi, paskui tau suteiksiu visą informaciją sukelti valstybinio lygio skandalui.

Dzitas neatsakė, buvo aiškiai nugalėtas – tikras kiškis drąsuolis.

– Ką turiu padaryti? – galiausiai paklausė pusbalsiu.

– Turi pasakyti, kad tau skambino du liudytojai.

– Jie tikri?

– Vienas taip, kitas ne.

– Pasakyk tik tai, ką tau teigia tas tikrasis.

– Turi pranešti apie abu. Sutinki ar ne?

– Bet supranti – mane išmestų iš televizijos, jei kas sužinotų, kad išsigalvojau liudytoją.

– Aišku. Jei taip nutiktų, leidžiu pasakyti, kad aš tave priverčiau. Tada atleis ir mane ir abu galėsime auginti pupeles.

– Padarykime taip: pirmiausia papasakok man tą išgalvotą istoriją, o jeigu tai man atrodys įtikinama, pašnekėsime ir apie tikrąjį liudytoją.

– Sutarta. Šiandien popiet, po spaudos konferencijos, tau paskambino netoli tos vietos, kur buvo nušautas Di Blazis, medžiojęs žmogus. Jis teigė viską buvus ne taip, kaip pasakoja Pandzakis. Paskui padėjo ragelį neprisistatęs. Buvo aiškiai išsigandęs. Tu paviršutiniškai papasakosi tokią istoriją ir pasakysi, kad nenori per daug sureikšminti šio liudijimo, nes skambutis buvo anoniminis, o profesinė etika tau neleidžia remtis anoniminėmis užuominomis.

– Ir vis dėl to apie tai pranešiu.

– Atleisk, Nikolai, bet ar tai nėra jūsų nuolatinė taktika? Mesti akmenį, bet paslėpti ranką.

– Apie tai tau vėliau pasakysiu vieną dalyką. O kol kas kalbėk toliau, papasakok apie tikrąjį liudytoją.

– Tai Džilas Jakonas, bet tu pateiksi tik inicialus. Dž. J. Ir viskas. Šitas ponas trečiadienį kiek po vidurnakčio matė, kaip į vilą atvažiavo „Twingo“, iš jo su nepažįstamu vyru išlipo Mikela ir abu ramiai nuėjo į vilą. Vyras turėjo lagaminą. Lagaminą, ne

lagaminėlį. Klausimas toks: kodėl Mauricijus Di Blazis ėjo išprievartauti Mikelos su lagaminu? Nešėsi švarią paklodę, jei netyčia išteptų lovą? Ir dar: ar kriminalistai kur nors rado tą lagaminą? Aišku, kad viloje jo nebuvo.

– Viskas?

– Viskas.

Nikolas atšalo, matyt, įsižeidęs dėl Montalbano komentarų apie žurnalistų įpročius.

– Kalbant apie mano profesinę etiką: šiandien popiet, po spaudos konferencijos, man skambino medžiotojas pasakyti, kad viskas buvę ne taip, kaip pasakota. Bet kadangi jis neprisistatė, aš šios žinios neperduosiu.

– Tampai mane už nosies.

– Tuoj paskambinsiu sekretorei ir duosiu tau paklausyti skambučio įrašo, – pasakė stodamasis žurnalistas.

– Ačiū, Nikolai, nereikia.

Vienuolika

Visą naktį Montalbanas prasivartė lovoje, bet taip ir neužmigo. Jam prieš akis stovėjo paveikslas pašauto Mauricijaus, dar sugebėjusio mesti batą į savo persekiotojus, – komiškas ir kartu beviltiškas vargšo persekiojamojo veiksmas. „Nubauskite mane“, – sušuko, ir visi iškart interpretavo, kaip buvo patogiausia ir aiškiausia: nubauskite, nes išprievartavau ir nužudžiau, nubauskite mane už nuodėmę. O jei tai reiškė visai ką kita? Ką vaikinas turėjo galvoje? Nubauskite mane, nes aš kitoks, nubauskite, nes per daug ją mylėjau, nubauskite už tai, kad gimiau... Taip buvo galima tęsti iki begalybės, bet komisaras liovėsi, nes nemėgo nuklysti į primityvią ar literatūrinę filosofiją, be to, staiga suprato, kad norėdamas atsikratyti šio persekiojančio paveikslo ir šauksmo turi ne abstrakčiai savęs klausinėti, bet pažvelgti į faktus. Ir tebuvo viena galimybė tai padaryti. Apsisprendęs Montalbanas pagaliau bent kelioms valandoms užmigo.

– Visi pas mane, – metė Mimi Audželui įeidamas į komisariatą.

Po penkių minučių visi stovėjo priešais jį kabinete.

– Įsitaisykite patogiai, – tarė Montalbanas. – Tai nėra oficialus pokalbis, kreipiuosi į jus kaip į draugus.

Mimi ir dar du ar trys pareigūnai atsisėdo, kiti liko stovėti. Grasas, pavaduojantis Katarelą, atsirėmė į durų staktą ir viena ausimi vis klausėsi telefono.

– Vakar Audželas pasakė vieną sakinį, kuris mane sukrėtė. Vos sužinojęs apie Di Blazio mirtį, jis pakomentavo taip: jei tyrimui būtum vadovavęs tu, vaikinas tebebūtų gyvas. Galėjau atsikirsti, kad bylą iš manęs atėmė kvestorius, taigi, neturiu jausti jokios atsakomybės. Formaliai taip ir yra. Bet Audželas teisus. Kai kvestorius pasikvietė mane nušalinti nuo tyrimo, aš iš karto sutikau. Neprieštaravau, nesipriešinau, leidau suprasti, kad gali tą tyrimą susikišti sau į užpakalį. Ir taip žaidžiau su žmogaus gyvybe. Juk aišku, kad nė vienas iš jūsų nebūtų šovęs į vargšą su protu susipykusį nelaimėlį.

Pavaldiniai niekada nebuvo girdėję jo taip šnekant, todėl klausėsi sutrikę ir sulaikę kvėpavimą.

– Šiąnakt daug apie tai galvojau ir nusprendžiau vėl imtis tyrimo.

Kuris pradėjo ploti? Montalbanas gebėjo susijaudinimą paversti ironija:

– Jau sakiau jums, kad esat kvailiai, nenorėkite, kad pakartočiau. Tyrimas, – pridūrė, – jau baigtas. Taigi, jei visi sutinkate, turime jo imtis slapta, nardydami po vandeniu ir iškišę į paviršių tik vamzdelį. Turiu jus įspėti, kad jei kas nors Montelūzoje sužinos, kiekvienas iš mūsų turės rimtų nemalonumų.

– Komisare Montalbanai, čia Emanuelis Likaldzis.

Komisaras prisiminė, kad vakar vakare Katarela buvo jam sakęs apie gydytojo skambutį, bet jis visiškai pamiršo.

– Atleiskite, bet vakar buvau...

– Nereikia, neatsiprašinėkite. Vis tiek nuo vakar vakaro viskas pasikeitė.

– Kaip?

– Vakar vėlyvą popietę buvau patikintas trečiadienio rytą su vargšės Mikelos palaikais galėsiąs išvykti į Boloniją. Tačiau šįryt man paskambino iš kvestūros ir pasakė, kad viską reikia atidėti, o laidotuvės įmanomos tik penktadienį. Taigi, nusprendžiau išvykti ketvirtadienį vakare.

– Jūs, aišku, jau žinote, kad tyrimas...

– Taip, aišku, bet turiu omeny ne tyrimą. Atsimenate, kad kalbėjome apie automobilį „Twingo“? Ar galiu į ką nors kreiptis, kad jį atgaučiau?

– Klausykite, padarykime taip: aš pats liepsiu pristatyti mašiną patikimam mūsų mechanikui. Mes padarėme žalą, mes turime už ją ir sumokėti.

Jei norite, galiu įpareigoti mechaniką rasti žmogų, kuris nupirktų mašiną.

– Jūs nuostabus žmogus, komisare.

– Patenkinkite mano smalsumą – ką darysite su vila?

– Parduosiu ir ją.

– Čia Nikolas. Kaip jis norėjo pasirodyti!

– Apie ką tu kalbi?

– Mane pakvietė pas teisėją Tomazėjų šiandien ketvirtai popiet.

– Ko jis iš tavęs nori?

– Ir tu reaguoji šaltu veidu? Įstumi mane į tokius spąstus, o paskui tau trūksta vaizduotės suprasti, kas vyksta? Mane apkaltins, kad nuo policijos nuslėpiau tokius svarbius liudijimus. O jei paskui išsiaiškins, kad nė nežinau, kas yra vienas iš dviejų liudytojų, bus prasti popieriai – mane įkiš į cypę.

– Praneši, kaip sekėsi?

– Žinoma! Turėsi kartą per savaitę eiti manęs aplankyti nešinas apelsinais ir cigaretėmis.

– Klausyk, Galucai, man reikėtų pamatyti tavo svainį „Televigatos“ žurnalistą.

– Tuoj su juo susisieksiu, komisare.

Jau norėjo išeiti iš kabineto, bet smalsumas nugalėjo:

– Bet jei aš žinočiau, apie ką...

– Galucai, ne tik galėtum, bet ir turėtum žinoti. Man reikia, kad tavo svainis su mumis bendra-

darbiautų dėl Likaldzi istorijos. Kadangi negalime veikti atvirai, reikia prašyti privačių televizijų pagalbos. Turi atrodyti, kad jos dirba savo iniciatyva, aišku?

– Visiškai.

– Manai, kad tavo svainis galėtų mums padėti?

Galucas ėmė juoktis.

– Komisare, jei jūs jo paprašytumėte per žinias pranešti, jog mokslininkai nustatė, kad Mėnulis sudarytas iš rikotos, – jis ir tai padarytų. Tiesiog miršta iš pavydo.

– Kam?

– Nikolui Dzitui. Sako, kad jį globojate.

– Tiesa. Vakar vakare Dzitas man padarė paslaugą ir tai jam sukėlė nemalonumų.

– O dabar norite tą patį padaryti mano svainiui?

– Jei tik jis sutiks.

– Sakykit, ko reikia, be problemų.

– Tuomet tu jam paaiškink, ką reiktų padaryti. Štai, imk Mikelos Likaldzi nuotrauką.

– Eina sau, kokia graži.

– Studijoje tavo svainis turi turėti Mauricijaus Di Blazio nuotrauką. Regis, mačiau ją reportaže apie nužudymą. Per pirmos valandos ir vakaro žinias tavo svainis turi jas parodyti kartu, tame pačiame kadre, ir pasakyti, kad nuo trečiadienio vakaro pusės aštuonių, kai Mikela išsiskyrė su drauge, iki pat šiek tiek po vidurnakčio, kai ją su kažkokiu vyriškiu matė einant į vilą, prabėgo

penkios valandos. Tavo svainis turėtų paklausti, gal kas nors galėtų suteikti informacijos, kur Mikela Likaldzi buvo tas kelias valandas, ir ar yra mačiusiųjų ją su Mauricijumi. Aišku?

– Visiškai.

– Nuo šios akimirkos tu apsigyveni „Televigatoje".

– Ką tai turėtų reikšti?

– Vadinasi, tu ten būni lyg redaktorius. Vos tik kas nors paskambins norėdamas suteikti informacijos, atsiliepsi. O paskui praneši man.

– Salvai? Čia Nikolas Dzitas. Vėl turiu tave sutrukdyti.

– Yra naujienų? Tave suėmė karabinieriai?

Nikolas aiškiai neturėjo jokio noro juokauti.

– Ar gali kuo greičiau atvažiuoti į redakciją?

Montalbanas nustebo Nikolo kabinete išvydęs advokatą Horacijų Gutadaurą, kritikuojamą baudžiamosios teisės specialistą, visos provincijos ir net kitų provincijų mafiozų gynėją.

– Patsai komisaras Montalbanas! – tarė advokatas vos pamatęs jį įeinantį. Nikolas atrodė kiek sunerimęs.

Komisaras klausiamai pažvelgė į žurnalistą: kodėl jį pasikvietė esant Gutadaurui? Dzitas atsakė:

– Advokatas yra tasai vakar skambinęs žmogus, medžiotojas.

– Aa, – nutęsė komisaras. Bendraujant su Gutadauru galiojo taisyklė: tyla – gera byla. Jis nebuvo žmogus, su kuriuo pasidalytum paskutiniu duonos kriaukšlu.

– Žodžiai, kuriuos per žinias čia esantis gerbiamas žurnalistas vartojo man apibūdinti, – pradėjo advokatas tokiu tonu, kokiu paprastai kalbėdavo teisme, – mane privertė pasijusti šliužu.

– O Dieve, ką aš pasakiau? – susirūpino Nikolas.

– Jūs pavartojote tiksliai tokias frazes: *nežinomas medžiotojas, anoniminis pašnekovas.*

– Taip, bet kas čia įžeidžiamo? Yra nežinomas kareivis...

– Anonimas Venecijietis*, – pridūrė Montalbanas, kuriam jau darėsi linksma.

– Kaip?! Kaip?! – toliau kalbėjo advokatas lyg neišgirdęs. – Horacijus Gutadauras netiesiogiai apkaltintas bailumu? Negalėjau to pakęsti – ir štai aš čia.

– Bet kodėl atėjote pas mus? Galėjote eiti tiesiai į Montelūzą pas Pandzakį.

– Mėgstate juokauti, vaikinai? Aš stovėjau vos dvidešimčia metrų toliau nuo įvykio vietos nei Pandzakis, o jis papasakojo visiškai kitokią istoriją! Jei teismas turės rinktis mane ar jį, tikės juo! Žinote, kiek mano klientų, žmonių be nuodėmės,

* „Anonimo veneziano" – italų filmas apie „La Fenice" teatro muzikantą, sukurtas 1970 m., režisuotas Enrico Marios Salerno.

buvo įvelti į bylas ir apkaltinti dėl melagingų policininkų parodymų? Šimtai!

– Klausykit, advokate, bet kuo skiriasi jūsų ir Pandzakio versijos? – paklausė Dzitas nebeatsispirdamas smalsumui.

– Viena detale, brangusis.

– Kokia?

– Kad jaunasis Di Blazis nebuvo ginkluotas.

– O, ne! Negaliu patikėti. Tvirtinate, kad kriminalistai šaltai jį nušovė tik dėl malonumo nužudyti žmogų?

– Tiktai sakau, kad Di Blazis nebuvo ginkluotas, bet visi apsigavo, nes jis kai ką turėjo rankoje. Tai baisus nesusipratimas.

– O ką jis turėjo rankoje?

Nikolo Dzito balsas pasidarė kandus.

– Vieną iš savo batų, drauge mano.

Žurnalistas sukrito į kėdę, o advokatas kalbėjo toliau:

– Laikiau savo pareiga pranešti šį faktą visuomenei. Manau, kad tai svarbi mano pilietinė pareiga...

Staiga Montalbanas suprato, kokį žaidimą žaidžia Gutadauras. Tai nebuvo mafijos žmogžudystė, taigi, liudydamas jis nekenkė nė vienam iš savo klientų, užtat kūrėsi pavyzdingo piliečio įvaizdį ir kartu žemino policiją menkindamas jos autoritetą.

– Mačiau jį ir dieną prieš tai, – toliau kalbėjo advokatas.

– Ką – jį? – paklausė Dzitas ir Montalbanas kartu, nes abu jau buvo paskendę apmąstymuose.

– Jaunąjį Di Blazį. Tos vietos puikios medžioti. Mačiau jį iš tolo, neturėjau žiūronų. Šlubčiojo. Išlindo iš olos, atsisėdo saulėje ir ėmė valgyti.

– Minutėlę, – pertraukė Dzitas, – iš to, ką jūs sakote, suprantu, kad jaunuolis slėpėsi ten, o ne vos už kelių žingsnių stovinčiame savo name!

– O ką norite, kad jums sakyčiau, brangusis Dzitai? Prieš dieną ėjau pro Di Blazių namus ir mačiau, kad durys užrakintos didžiule spyna ant grandinės. Esu tikras, kad vaikinas nelindo į savo namus. Gal nenorėjo įtraukti šeimos.

Montalbanas suprato du dalykus: advokatas buvo pasiruošęs pameluoti kriminalistų vadovui apie tai, kur slėpėsi vaikinas, taigi, kaltinimai, kad tėvas bendrininkavo, nepasitvirtintų, o tai pridarytų bėdos Pandzakiui. Kitu dalyku dar norėjo įsitikinti.

– Patenkinkite mano smalsumą, advokate.

– Kaip įsakysite, komisare.

– Jūs visą laiką medžiojate? Niekada nebūnate teisme?

Gutadauras jam nusišypsojo ir Montalbanas atsakė tuo pačiu. Jiedu suprato vienas kitą. Labai galimas daiktas, kad advokatas niekuomet nėra buvęs medžioklėje. Greičiausiai įvykį matė ir advokatą pasiuntė draugai tų žmonių, kuriuos Gutadauras vadino savo klientais, tikėdamiesi sukelti skandalą Montelūzos kvestūroje. Reikėjo žaisti

atsargiai, nes Montalbanui nepatiko būti sąjungininku.

– Advokatas tau liepė man paskambinti? – paklausė komisaras Dzito.

– Taip.

Taigi, jie viską žinojo. Žinojo, kad jis patyrė neteisybę, įsivaizdavo komisarą trokštant keršto ir buvo pasirengę tuo pasinaudoti.

– Advokate, jūs, žinoma, girdėjote, kad nebesu atsakingas už tyrimą, kuris, tarp kitko, jau laikytinas baigtu.

– Taip, bet...

– Nėra jokių „bet", advokate. Jei tikrai norite atlikti savo pilietinę pareigą, eikite pas teisėją Tomazėjų ir papasakokite jam savo istorijos versiją. Geros dienos.

Ir apsisukęs išėjo. Nikolas leidosi iš paskos ir sugriebė jį už rankos.

– Tu žinojai! Tu žinojai apie batą ir todėl liepei man paklausti Pandzakio, koks buvo ginklas!

– Taip, Nikolai, aš žinojau. Bet patarčiau tau šia informacija per žinias nesinaudoti, nes nėra įrodymų, kad viskas buvo taip, kaip pasakoja Gutadauras, net jei tai panašu į tiesą. Būk atsargus.

– Bet tu pats man sakai, kad tai tiesa!

– Pabandyk suprasti, Nikolai. Galėčiau lažintis, kad advokatas nė nežino, kur ta ola, kurioje esą slėpėsi Mauricijus. Jis yra už virvelių mafijos tampoma marionetė. Jo bendrai kažką sužinojo ir nusprendė tuo pasinaudoti. Įmetę į jūrą tinklą, ti-

kisi sužvejoti ir Pandzakį, ir kvestorių, ir teisėją Tomazėjų. Gražiai viską sudrebintų. Bet kad tinklas būtų ištrauktas į valtį, reikia tvirto vyro. Tam, jų nuomone, tinka apakęs nuo keršto žmogus. Supranti?

– Taip. Ką man daryti su advokatu?

– Pakartok jam tą patį, ką sakiau aš. Tegul eina pas teisėją. Pamatysi, atsisakys. O tada viską, ką tau papasakojo Gutadauras, žodis žodin pakartok Tomazėjui. Jei nėra užsispyręs, o toks jis nėra, supras, kad ir jam gresia pavojus.

– Tačiau jis neturi nieko bendro su Di Blazio nužudymu.

– Bet pasirašė kaltinimus jo tėvui. O advokatas pasiruošęs paliudyti, kad Mauricijus niekada nesislėpė sodyboje Rufadalyje. Jei Tomazėjus nori išgelbėti savo užpakalį, turi nuginkluoti Gutadaurą ir jo draugus.

– Kaip?

– Ką aš žinau?

Kad jau buvo Montelūzoje, nuvažiavo į kvestūrą, tikėdamasis nesutikti Pandzakio. Bėgte nusileido į rūsį, kur buvo įsikūrę teismo ekspertai, ir nuėjo tiesiai į vadovo kabinetą.

– Laba diena, Arkva.

– Laba diena, – atsakė šaltai kaip koks ledkalnis, – kuo galiu būti naudingas?

– Buvau netoliese ir į galvą šovė vienas klausimas.

– Aš labai užimtas.

– Nė neabejoju, bet pavogsiu iš jūsų tik minutėlę. Norėčiau informacijos apie tą bombą, kurią Di Blazis metė į pareigūnus.

Arkvos veide nesujudėjo nė raumenėlis.

– Nesu įgaliotas.

Ar gali būti, kad jis taip gerai tvardosi?

– Nagi, kolega, būkite toks malonus. Man užtenka trijų dalykų: spalvos, dydžio ir firmos.

Arkva tikrai atrodė nustebęs. Jo akyse buvo galima įskaityti klausimą: ar Montalbanas išprotėjo?

– Ką, po velnių, čia šnekate?

– Padėsiu. Juoda? Ruda? Keturiasdešimt trečio dydžio? Keturiasdešimt ketvirto? Mokasinas? „Superga“? „Varese“?

– Nusiraminkite, – metė Arkva ne todėl, kad būtų reikėję Montalbaną raminti, bet, matyt, laikydamasis taisyklės, kad su pamišėliais reikia elgtis atsargiai. – Eikite su manimi.

Montalbanas sekė paskui, įėjo į kambarį, kur aplink didelį pusapvalį stalą dirbo trys vyrai baltais chalatais.

– Karuanai, parodyk kolegai Montalbanui bombą, – liepė Arkva vienam iš trijų vyrų.

O kol tas atidarinėjo geležinę spintą, Arkva kalbėjo toliau:

– Pamatysite ją išardytą, bet mums atvežta bomba dar puikiai veikė.

Paėmė Karuano ištiestą polietileninį maišelį ir parodė komisarui.

– Sena rankinė bomba, naudota mūsų kariuomenėje penktajame dešimtmetyje.

Montalbanas nepajėgė kalbėti: žiūrėjo į bombos gabalus kaip į ką tik nukritusios ant žemės Mingų vazos šukes.

– Radote pirštų atspaudų?

– Daug įvairių, bet du – jaunojo Di Blazio – buvo kuo aiškiausi: dešinės rankos nykštys ir smilius.

Arkva paliko maišelį ant stalo, uždėjo ranką komisarui ant peties ir stumtelėjo jį koridoriaus link.

– Turiu atsiprašyti, tai mano kaltė. Nemaniau, kad kvestorius atims iš jūsų tyrimą.

Pamanė, kad Montalbanui užtemo protas patyrus šoką dėl atimto tyrimo. Tasai Arkva kažkur giliai širdyje visai šaunus vaikinas.

Teismo ekspertų vadovas buvo visiškai nuoširdus, nusprendė Montalbanas grįždamas į Vigatą, negalėjo būti toks geras aktorius. Bet kaip galima mesti rankinę bombą tik smiliumi ir nykščiu? Geriausiu atveju susisprogdintum kiaušus. Arkva turėjo aptikti ir didžiosios kairiojo delno dalies pėdsaką. Jei tokio nebuvo, gal kažkuris iš kriminalistų prie bombos stipriai prispaudė du jau mirusio Mauricijaus pirštus? Vos suformulavęs šį klausimą, Montalbanas įjungė atbulinę pavarą ir grįžo į Montelūzą.

Dvylika

– Ko norite? – paklausė Paskvanas vos pamatęs į savo kabinetą įeinantį komisarą.

– Turiu apeliuoti į mūsų draugystę, – pradėjo Montalbanas.

– Daugystę? Mes draugai? Gal kartu vakarieniaujame? Dalijamės daiktais?

Toks jau buvo teismo medicinos ekspertas Paskvanas, todėl Montalbanas nė trupučio nesutriko išgirdęs šiuos žodžius. Reikėjo tik tinkamai pateikti reikalą.

– Na, gal ir ne draugai, bet vienas kitą vertiname.

– Tai taip, – pripažino Paskvanas.

Montalbanas pataikė. Toliau kelias jau leidosi žemyn.

– Gydytojau, kokius dar Likaldzi tyrimus turite atlikti? Yra naujienų?

– Kokių naujienų? Jau prieš kiek laiko pranešiau teisėjui ir kvestoriui, kad dėl manęs gali atiduoti kūną vyrui.

– Tikrai? Matote, man jos vyras sakė, kad jam iš kvestūros pranešę, esą laidotuvės galimos tik penktadienį iš ryto.

– Tai jų problemos.

– Atleiskite, Paskvanai, dar pasinaudosiu jūsų kantrybe. O Di Blazio kūnui viskas gerai?

– Kuria prasme?

– Na, kaip jis mirė?

– Koks kvailas klausimas. Automato šūvis jį perkirto beveik pusiau, biustą būtų galima statyti ant kolonos.

– Kaip jo dešinė koja?

Gydytojas Paskvanas primerkė ir taip mažytes akis.

– Kodėl klausiate būtent apie dešinę koją?

– Nes kairė manęs nedomina.

– Na taip. Jis buvo ją susižeidęs, išsinarinęs ar kažkas panašaus, nebegalėjo apsiauti bato. Bet tai nutiko kelios dienos iki mirties. Jo veidas buvo iš- tinęs nuo sumušimo.

Montalbanas pašoko.

– Jis buvo primuštas?

– Nežinau. Arba jam smarkiai tvota lazda, arba jis pats į kažką trenkėsi. Bet kriminalistai niekuo dėti. Sumušimas taip pat poros dienų senumo.

– Kaip ir kojos žaizda?

– Manau, kad panašiai.

Montalbanas atsistojo ir paspaudė medicinos ekspertui ranką.

– Dėkoju ir baigiu jus trukdyti. Paskutinis klausimas. Ar jums iš karto pranešė?

– Apie ką?

– Apie tai, kad Di Blazis nušautas.

Paskvanas taip stipriai užmerkė akis, kad atrodė netikėtai užmigęs. Atsakė ne iš karto.

– Jūs tokius dalykus sapnuojate naktimis? Jums tai pasako varnos? Kalbate su dvasiomis? Ne, jaunuolį nušovė šeštą ryto. Man liepė ten važiuoti apie dešimtą. Sakė norėję prieš tai namuose baigti kratą.

– Paskutinis klausimas...

– Su jūsų paskutiniais klausimais mes užtruksime visą naktį.

– Di Blazio lavoną atidavus jums, kas nors iš kriminalistų prašė leidimo apžiūrėti jį vienas?

Gydytojas Paskvanas nustebo.

– Ne. Kodėl turėjo taip daryti?

Montalbanas grįžo į „Reteliberą“ – turėjo pranešti naujienas Nikolui Dzitui. Buvo įsitikinęs, kad advokatas Gutadauras jau bus išėjęs.

– Kodėl grįžai?

– Paskui papasakosiu, Nikolai. Kaip sekėsi su advokatu?

– Padariau, kaip ir sakei. Pasiūliau jam kreiptis į teisėją. Sakė pagalvosiąs. Paskui ištarė įdomų, bet su niekuo nesusijusį sakinį. Ar bent atrodė, kad nesusijusį, – žinok tu tokius žmones. „Jūs laimingas, nes gyvenate vaizdais! Šiais laikais

svarbus ne žodis, o vaizdas." Taip ir pasakė. Ką tai turėtų reikšti?

– Nežinau. Žiūrėk, Nikolai, bombą jie turi.

– O Dieve! Tada tai, ką pasakojo Gutadauras, netiesa?

– Ne, tai tiesa. Pandzakis gudrus, išsisuko labai sumaniai. Teismo ekspertai tiria Pandzakio jiems įduotą bombą, ant kurios yra Di Blazio pirštų atspaudų.

– Jėzus Marija, kokia sumaištis! Pandzakis padarė viską, kad apsisaugotų! O ką aš papasakosiu Tomazėjui?

– Viską taip, kaip ir nutiko. Tik nebūk per daug skeptiškas dėl bombos egzistavimo. Supratai?

Iš Montelūzos į Vigatą veda apleistas keliukas, kuris komisarui labai patiko. Privažiavęs tiltelį, kertantį upeliūkštį, kuris jau metų metus tebuvo tik žvirgždo ir akmenukų pilnas griovys, sustabdė automobilį, išlipo ir leidosi krūmynų link. Gilumoje stiebėsi gigantiškas saracėninis alyvmedis – vienas iš tų išsiraičiusių ir susisukusių, kurie prieš pakildami į dangų kaip gyvatės šliaužia žeme. Atsisėdęs po jo šakomis, Montalbanas užsirūkė ir ėmė galvoti apie ryto naujienas.

– Mimi, įeik, uždaryk duris ir atsisėsk. Turi man kai ką papasakoti.

– Klausau.

– Jeigu aš konfiskuoju ginklą, tarkim, revolverį, automatą, ką darau?

– Dažniausiai atiduodi jį tam, kas stovi arčiausiai.

– Šįryt atsikėlei su humoro jausmu?

– Nori sužinoti oficialią tvarką? Konfiskuotieji ginklai iš karto perduodami atitinkamam Montelūzos kvestūros skyriui, kur jie registruojami, o paskui bent jau Montelūzoje laikomi užrakinti sandėliuke priešais teismo ekspertų patalpas. Pakanka?

– Taip. Mimi, pabandysiu rekonstruoti įvykius, jei kalbėsiu nesąmones, stabdyk. Taigi, Pandzakis ir jo vyrai apžiūri inžinieriaus Di Blazio sodybą. Pastebi, kad paradinės durys užrakintos didele spyna.

– Iš kur žinai?

– Mimi, nepiktnaudžiauk mano kantrybe. Spyna nėra nesąmonė. Žinau ir viskas. Tačiau pamano, kad ji gali būti netikra: inžinierius ten paslėpęs vaiką taip uždarė namą, kad šis atrodytų negyvenamas. Ateis jo išleisti, kai tik nurims dabartinė audra ir sumaištis. Staiga vienas iš vyrų pastebi Mauricijų, skubantį į slėptuvę. Jie apsupa olą. Mauricijus išeina kažką laikydamas rankoje. Nervingiausias pareigūnas palaiko tą daiktą ginklu, šauna ir vaikiną nužudo. Kai supranta, kad vargšelis rankoje teturėjo dešinį batą, kurio nebegalėjo apsiauti dėl sutinusios kojos...

– Iš kur žinai?

– Mimi, arba tu baik, arba nebepasakosiu tau šios istorijos. Pastebėję, kad tai buvo batas, supranta, jog jie jau iki kaklo šūduose. Nuostabi Ernesto Pandzakio ir jo pustuzinio niekingų vyrų operacija rizikuoja tik prasidėjusi baigtis mėšle. Gerai pagalvojęs nusprendžia, kad vienintelė išeitis tvirtinti, jog Mauricijus buvo ginkluotas. Gerai. Bet kuo? Ir tada kriminalistų vadui šauna geneali mintis: rankine bomba.

– Kodėl ne pistoletu, juk būtų įtikinamiau?

– Nesi Pandzakio lygio, Mimi, pripažink tai. Kriminalistų vadas žino, kad Di Blazis neturi leidimo ginklui ir niekuomet nedeklaravo jį turįs. Bet namuose besivoliojantis karo reliktas nebelaikomas ginklu. O gal jis padėtas į palėpę ir pamirštas.

– Galiu įsiterpti? Penktajame dešimtmetyje inžinieriui Di Blaziui buvo maždaug penkeri ir jis kariavo nebent su kamštiniu šautuvu.

– O jo tėvas, Mimi? Jo dėdė? Pusbrolis? Senelis? Jo prosenelis? Jo...

– Gerai, gerai.

– Tik problema, kur rasti rankinę nuo karo likusią bombą.

– Kvestūros sandėlyje, – ramiai pasakė Mimi Audželas.

– Visiškai teisingai. Ir laikas atitinka, nes gydytojas Paskvanas iškviečiamas praėjus keturioms valandoms po Mauricijaus mirties.

– O iš kur žinai? Gerai jau, atsiprašau.

– Ar pažįsti už ginklų sandėlį atsakingą žmogų?

– Taip. Ir tu jį pažįsti, tai Nenė Lofaras. Jis šiek tiek dirbo pas mus.

– Lofaras? Jei gerai pamenu, jis nėra žmogus, kuriam galima tiesiai šviesiai pasakyti: duok man raktą, turiu pasiimti bombą.

– Reikia išsiaiškinti, kaip viskas vyko.

– Važiuok į Montelūzą ir sužinok. Aš negaliu. Į mane ten nukreipta ugnis.

– Gerai. A, Salvai, galėčiau rytoj turėti laisvą dieną?

– Turi kokią nors kekšę?

– Ne kekšę, o draugę.

– O negali pabūti su ja vakare, kai baigsi darbą?

– Žinau, kad išvyksta rytoj po pietų.

– Užsienietė? Gerai, sėkmės. Bet pirmiau turi išsiaiškinti šitą istoriją su bomba.

– Ramiai. Šiandien vos pavalgęs nueisiu į kvestūrą.

Komisaras norėjo nors trumpam susitikti su Ana, bet pervažiavęs tiltą leidosi tiesiai namo.

Pašto dėžutėje rado storą paminkštintą voką. Paštininkas turėjo jį perlenkti, kad lįstų į dėžutę. Siuntėjas nenurodytas. Montalbanas pasijuto išalkęs, atidarė šaldytuvą: Liučijanos kukuliai su paprasčiausiu šviežių pomidorų padažu. Matyt, kambarinė Adelina neturėjo laiko ar noro gaminti. Laukdamas, kol užvirs vanduo spagečiams,

pasiėmė voką. Viduje buvo spalvotas „Eroservice“ katalogas: įvairūs pornografiniai filmai bet kokiam, net ir išrankiausiam, skoniui. Katalogą suplėšė ir išmetė. Pavalgęs nuėjo į tualetą. Staiga iš jo šaute iššovė nė neužsimovęs kelnių – atrodė kaip komikas Ridolinis. Kaip galėjo anksčiau apie tai nepagalvoti? Kokią gerą mintį jam pakišo pornografinių filmų katalogas! Susirado reikiamą numerį Montelūzos sąraše.

– Alio! Advokatas Gutadauras? Čia komisaras Montalbanas. Ką veikėte? Valgėte? Taip? Atsiprašau.

– Kalbėkite, komisare.

– Žinote, kaip būna, vienas mano draugas kalbėdamas apie šį bei tą užsiminė, kad jūs turite puikią savo paties vaizdo kasečių apie medžioklę kolekciją.

Ilga pauzė. Advokato smegenys, matyt, įtemptai dirbo.

– Tiesa.

– Gal galėtumėte kokią nors man parodyti?

– Žinote, aš labai nemėgstu dalytis daiktais. Bet galėtume susitarti.

– Būtent tai ir norėjau išgirsti.

Atsisveikino kaip seni pažįstami. Buvo aišku, kaip viskas vyko. Gutadauro draugai, tikrai daugiau nei vienas, netyčia pamato Mauricijaus nužudymą. Paskui pastebėję, kaip vienas policininkas skubiai išvažiuoja, supranta, kad Pandzakis sumanė būdą išgelbėti savo galvą ir karjerą. Tuomet

vienas iš draugų suskumba pasirūpinti kamera. Grįžta kaip tik laiku, kad nufilmuotų, kaip policininkai spaudžia mirusiojo pirštus prie bombos. Dabar ir Gutadauro draugai turi bombą, tik kiek kitokią, ir pradeda ja naudotis. Nešvari ir pavojinga situacija, iš kurios būtina išsikapstyti.

– Inžinieriau Di Blazi? Čia komisaras Montalbanas. Turiu skubiai su jumis pasikalbėti.

– Kodėl?

– Labai abejoju, ar jūsų sūnus kaltas.

– Vis tiek jo nebėra.

– Taip, jūsų tiesa. Bet yra prisiminimas apie jį.

– Darykite, kaip norite.

Atrodė kaip su viskuo susitaikęs numirėlis, tik dar kalbėjo ir kvėpavo.

– Daugiausia už pusvalandžio būsiu pas jus.

Nustebo pamatęs duris atidarančią Aną.

– Kalbėk tyliai, pagaliau ponia ilsisi.

– Ką tu čia veiki?

– Tai tu mane įtraukei į šį reikalą. Paskui nebegalėjau palikti jos vienos.

– Kaip tai vienos? Neskambino slaugytojai?

– Aišku, skambino, bet ponia nori manęs. Įeik.

Salonas buvo dar tamsesnis nei tada, kai ponia pati priėmė Montalbaną. Komisarui persmelkė širdį, kai pamatė ant sofos gulintį Aurelijų Di Blazį. Akys buvo užmerktos, bet jis pajuto komisarą atėjus, nes prabilo:

– Ko norite? – paklausė slogiu negyvu balsu.

Montalbanas jam paaiškino. Kalbėjo ištisą pusvalandį ir pamažu inžinierius išsitiesė, atsimerkė, ėmė į jį žiūrėti ir klausytis susidomėjęs.

– Sodybos raktus turi kriminalistai?

– Taip, – atsakė inžinierius jau tvirtesniu balsu. – Bet aš turiu ir trečią kopiją. Mauricijus juos laikė savo komodoje. Einu, paimsiu.

Nepajėgė atsikelti nuo sofos, komisaras turėjo jam padėti.

Montalbanas kaip kulka šovė į komisariatą.

– Facijau, Galai, Džalombardai – su manimi.

– Paimti tarnybinę mašiną?

– Ne, važiuosime mano automobiliu. Mimi Audželas grįžo?

Mimi nebuvo grįžęs. Montalbanas važiavo dideliu greičiu. Nematęs jo taip vairuojant Facijus jaudinosi, nes nelabai pasitikėjo komisaru kaip vairuotoju.

– Gal norėtumėt, kad vairuočiau aš? – akivaizdžiai jaudindamasis dėl to paties kaip ir Facijus paklausė Galas.

– Nekniskit man proto. Turime mažai laiko.

Iš Vigatos į Rafadalį jie nulėkė per kokias dvidešimt minučių. Išvažiavę iš miestelio įsuko į kaimo keliuką. Inžinierius buvo gerai paaiškinęs kelią iki savo sodybos. Visi ją atpažino – buvo daug kartų matę per žinias.

– Įeisime, turiu raktus, – pasakė Montalbanas. – Ir iškratysime iki pamatų. Dar kelias valandas bus šviesu, turime tuo pasinaudoti. Tai, ko ieškome, turime rasti iki sutemstant, nes negalime jungti šviesos, mus pamatytų iš lauko. Aišku?

– Visiškai, – tarė Facijus. – Bet ko atvažiavome ieškoti?

Komisaras atsakė ir pridūrė:

– Tikiuosi, kad klystu. Nuoširdžiai to tikiuosi.

– Paliksime pirštų atspaudų, neatsivežėme pirštinių, – susirūpino Džalombardas.

– Nusispjaut.

Deja, Montalbanas neklydo. Po valandos paieškų iš virtuvės pasigirdo triumfuojančio Galo balsas. Visi subėgo. Galas lipo nuo kėdės su odiniu dėklu rankose.

– Buvo šioje spintelėje.

Komisaras jį atidarė. Viduje gulėjo rankinė bomba, identiška tai, kurią matė teismo ekspertų būstinėje, ir pistoletas, kuris galėjo būti vienas iš tų, kuriuos per karą išduodavo vokiečių karininkams.

– Iš kur grįžtate? Kas tame dėkle? – paklausė smalsus kaip katinas Mimi.

– O ką tu man pasakysi?

– Dėl ligos Lofaras mėnesiui turi nedarbingumo lapelį. Jį jau penkiolika dienų pavaduoja toks Kulikija.

– Gerai jį pažįstu, – pasakė Džalombardas.

– Koks jis žmogus?

– Jam nepatinka sėdėti prie stalo ir tvarkyti įrašus. Sielą parduotų, kad tik galėtų grįžti prie veiksmo ir daryti karjerą.

– Jau pardavė sielą, – pasakė Montalbanas.

– Galiu sužinoti, kas viduje? – vis labiau smalsavo Mimi.

– Konfeti, Mimi. Dabar paklausykite. Nežinote, kelintą Kulikija baigia darbą? Man regis, aštuntą?

– Taip, – patvirtino Facijus.

– Tu, Facijau, ir tu, Džalombardai, Kulikijai išėjus iš kvestūros, įtikinsite jį įsėsti į mano mašiną. Nieko jam neaiškinsite. Vos tik atsisės tarp jūsų, parodysite jam šį dėklą. Jis dėklo niekada nėra matęs, todėl klaus jūsų, ką šitas cirkas reiškia.

– Ar galima pagaliau sužinoti, kas viduje? – vėl nerimo Audželas, bet niekas jam neatsakė.

– Kodėl jis nėra matęs dėklo?

Paklausė Galas. Komisaras paskersakiavo į jį.

– Kaip jūs taip nemąstote? Mauricijus Di Blazis buvo geras žmogus, bet protiškai atsilikęs. Jis, aišku, neturėjo draugų, galinčių jam akies mirksniu parūpinti ginklą. Vienintelė vieta, kur būtų galėjęs rasti rankinę bombą, buvo jo sodyba. Bet reikia įrodymų, kad ginklą jis rado ten. Taigi, Pandzakis, kuris yra gudrus žmogus, liepia vienam iš savo pavaldinių nuvykti į Montelūzą ir paimti dvi karo laikų bombas ir pistoletą. Pasako, kad vieną

rankose turėjo Mauricijus, o kitą kartu su pistoletu pasiima, pasirūpinęs dėklu slapčia grįžta į Rafadalio sodybą ir viską paslepia ten, kur ieškotum pirmiausia.

– Tai štai kas tame dėkle! – sušuko Mimi trenkdamas ranka sau per kaktą.

– Taigi, tas šunsnukis Pandzakis sukūrė kuo įtikinamiausią istoriją. Ir jei kas nors klaustų, kodėl tie ginklai nebuvo rasti per pirmą kratą, jis galėtų tvirtinti, kad turėjo nutraukti darbą, nes buvo pastebėtas besislapstantis Mauricijus.

– Kekšės vaikas! – niekinamai metė Facijus. – Ne tik nužudė vaikiną – net jei šovė ne pats, jis yra vadas, taigi, atsakomybė tenka jam, – bet dar ir nori pasinaudoti tėvu, kad išneštų sveiką kailį.

– Grįžkime prie to, ką turite padaryti. Lėtai paspirginkite tą Kulikiją ant ugnies. Pasakykite, kad dėklas rastas sodyboje Rafaldyje. Paskui parodykite bombą ir pistoletą. Tada paklauskite, lyg tarp kitko, lyg iš smalsumo, ar visi konfiskuojami ginklai yra registruojami. Ir galiausiai išlaipinkite jį iš mašinos, bet pasilikite sau ginklus ir dėklą.

– Viskas?

– Viskas, Facijau. Toliau jau veiks jis.

Trylika

– Komisare! Galucas skambija. Nori asmeniškai kalbėti su jumis. Ką daryti, komisare? Jus sujungti?

Tai, be abejonės, buvo popietinėje pamainoje dirbantis Katarela, bet kodėl jis du kartus kreipėsi į Montalbaną „komisare“, o ne „komisarai“?

– Gerai, sujunk. Klausau, Galucai!

– Komisare, kai parodėme ponios Likaldzi ir Di Blazio nuotraukas, kaip jūs ir prašėte, į „Televigatą“ paskambino vienas žmogus. Jis visiškai įsitikinęs, kad matė ponią su kažkokiu vyru pusę vienuolikos, bet tai nebuvo Mauricijus Di Blazis. Sako, kad jie sustoję jo bare netoli Montelūzos.

– Ar jis tikras, kad juos matė trečiadienio naktį?

– Visiškai. Paaiškino, kad pirmadienį ir antradienį buvo išvykęs, taigi, nedirbo bare, o ketvirtadieniais baras neveikia. Pasakė savo pavardę ir adresą. Ką toliau daryti? Grįžti į komisariatą?

– Ne, pasilik ten iki aštuntos valandos žinių. Galbūt dar kas nors paskambins.

Durys atsilapojo ir trenkėsi į sieną. Komisaras pašoko.

– Galima? – paklausė besišypsantis Katarela.

Nekilo abejonių, kad Katarelai prastai sekasi tvarkytis su durimis. Matydamas tą nekaltą veidą Montalbanas sutramdė beužvaldantį pykčio protrūkį.

– Užeik. Kas nutiko?

– Ką tik jums asmeniškai atnešė šitą siuntinį.

– Kaip sekasi informacijos kursas?

– Gerai, komisare, bet reikia sakyti „informatikos“.

Montalbanas nustebęs pažvelgė į jį išeinantį. Jie tuose kursuose tiesiog sugadino Katarelą.

Voke buvo kelios mašinėle spausdintos ir nepasirašytos eilutės:

„TAI TIK ĮRAŠO PABAIGA. TIKIUOSI, KAD JUMS PRAVERS. JEI DOMINS VISAS ĮRAŠAS, PASKAMBINKITE, KADA TIK NORĖSITE.“

Montalbanas išvyniojo paketą: vaizdo kasetė.

Montalbano automobilis buvo pas Facijų ir Džalombardą, taigi, jis išsikvietė Galą, kad pavežtų tarnybine mašina.

– Kur važiuosime?

– Į „Reteliberos“ redakciją Montelūzoje. Ir prašau nelėkti, nes vėl pasikartos ano ketvirtadienio nuotykis.

Galas visas nuraudo.

– Na jau, taip nutiko vieną vienintelį kartą, o dabar man prikaišiosite vos įsėdęs į mašiną!

Kurį laiką viešpatavo tyla.

– Jūsų palaukti? – paklausė Galas jiems atvažiavus.

– Taip, ilgai neužtruksiu.

Nikolas Dzitas buvo nervingas. Nusivedė Montalbaną į savo kabinetą.

– Kaip sekėsi su Tomazėjumi?

– O kaip galėjo sektis? Jis vos man odos nenudyrė. Norėjo liudytojų pavardžių.

– O ką tu darei?

– Rėmiausi penktąja konstitucijos pataisa.

– Ei, neapsimesk kvaileliu, tokios nėra.

– Laimei! Tie įstatymai, kurie Amerikoje vadinami penktąja konstitucijos pataisa, vis tiek tik vedžiojimas už nosies.

– Ir kaip jis reagavo išgirdęs Gutadauro pavardę? Ji turėjo padaryti įspūdį.

– Susinervino, atrodė sutrikęs. Šiaip ar taip, mane oficialiai įspėjo. Kitą kartą įmes į cypę be jokio pasigailėjimo.

– To aš ir norėjau.

– Ko? Kad mane įmestų į cypę be pasigailėjimo?

– Aišku, ne, kvaily. Kad žinotų čia įsivėlus advokatą Gutadaurą ir jo atstovaujamus žmones.

– Kaip manai, ką darys Tomazėjus?

– Pakalbės su kvestoriumi. Supras, kad jie abu įsipainioję į šį tinklą, ir bandys išsilaisvinti. Klausyk, Nikolai, man reikia pažiūrėti šitą kasetę.

Ištiesė ją Nikolui. Šis paėmė ir įdėjo į leistuvą. Matėsi keli vyrai užmiestyje, veidų negalėjai įžiūrėti. Du žmonės baltais marškiniais kėlė kūną ant neštuvų. Ekrano apačioje buvo akivaizdus užrašas: „*Monday*, 14-4-97". Kažkas priartino vaizdą. Pandzakis, besikalbantis su Paskvanu. Garso nebuvo girdėti. Jie paspaudė vienas kitam rankas ir medicinos ekspertas išėjo. Vaizdas nutolo ir galėjai matyti greta vado stovinčius šešis kriminalistus. Pandzakiui kažką pasakius visi nuėjo. Pabaiga.

– Po galais, – pusbalsiu pasakė Dzitas.

– Perrašyk įrašą.

– Negaliu to padaryti čia. Turiu nueiti pas vaizdo režisierius.

– Gerai, bet atsargiai, kad jie nepamatytų.

Iš Nikolo stalčiaus Montalbanas išsiėmė balto popieriaus lapą ir voką. Įdėjo lapą į rašomąją mašinėlę:

„ĮRAŠĄ PERŽIŪRĖJAU. NEDOMINA. DARYKITE SU JUO, KĄ NORITE, BET SIŪLYČIAU SUNAIKINTI ARBA NAUDOTI TIK PRIVAČIAI."

Nepasirašė. Neužrašė adreso, nors ir žinojo jį iš telefonų knygos.

Grįžo Dzitas ir padavė jam dvi kasetes.

– Čia originalas, čia kopija. Išėjo prastokai, žinai, perrašyti iš kopijos...

– Nesiruošiu dalyvauti Venecijos kino festivalyje. Duok man didelį paminkštintą voką.

Montalbanas įsidėjo kopiją į krepšį, laišką ir originalą įkišo į voką. Nė dabar nerašė adreso.

Galas mašinoje skaitė sporto laikraštį.

– Ar žinai, kur yra Kseri gatvė? Numeris 18, advokato Gutadauro kontora. Palik jam šitą voką ir grįžk pasiimti manęs.

Facijus ir Džalombardas į komisariatą grįžo lygiai devintą.

– Oi, komisare, tai buvo farsas, jei ne tragedija! – pranešė Facijus.

– Ką jis pasakė?

– Iš pradžių kalbėjo, paskui nutilo, – toliau dėstė Džalombardas.

– Kai parodėme dėklą, nieko nesuprato. Klausė, kas čia per pokštas. Čia pokštas? Vos tik Džalombardas paaiškino, kad dėklas rastas Rafadalyje, jo veidas visiškai persimainė, darėsi vis tamsesnis...

– Paskui pamatęs ginklus nualpo, – pertraukė Džalombardas norėdamas papasakoti savo dalį istorijos. – Išsigandome, kad mašinoje jį ištiks smūgis.

– Drebėjo, atrodė kaip krečiamas aukštos temperatūros. Paskui staiga pasimuistė, išsilaisvino ir pabėgo, – pasakė Facijus.

– Bėgo kaip sužeistas kiškis mėtydamas pėdas į šalis, – pabaigė Džalombardas.

– Ką darysim dabar? – paklausė Facijus.

– Sukėlėm sprogimą, lauksim aido. Ačiū už viską.

– Nėr už ką, – sausai metė Facijus. Ir pridūrė: – Kur dėti dėklą? Į seifą?

– Taip, – tarė Montalbanas.

Savo kabinete Facijus turėjo gana didelį seifą, kurį naudojo ne dokumentams, bet konfiskuotiems narkotikams ir ginklams laikyti, kol jie bus nuvežti į Montelūzą.

Montalbaną užvaldė išdavikas nuovargis – keturiasdešimt šeštasis gimtadienis jau buvo visai čia pat. Perspėjo Katarelą, kad važiuoja namo, ir paprašė jį sujungti, jei kas skambintų. Už tilto sustojo, išlipo, priėjo prie Anos namų. O jei kas nors pas ją bus? Pabandė.

Jį pasitiko Ana:

– Įeik, įeik.

– Turi svečių?

– Ne.

Pasodino jį ant sofos priešais televizorių, pritildė garsą, išėjo iš kambario ir grįžo su dviem taurėmis: viena viskio – komisarui, kita baltojo vyno – sau.

– Tu pavalgiusi?

– Ne, – atsakė Ana.

– Tu kada nors valgai?

– Valgiau per pietus.

Ana prisėdo šalia.

– Nesėsk per arti, pats jaučiu, kad dvokiu prakaitu, – pasakė Montalbanas.

– Buvo varginanti popietė?

– Gerokai.

Ana pakišo ranką jam už nugaros, Montalbanas atlošė galvą ir atsirėmė į ją. Užsimerkė. Laimei, jau buvo pastatęs taurę ant staliuko, nes akimirksniu nugrimzdo į miegą lyg viskis būtų buvęs užnuodytas. Pabudo po pusvalandžio, krūptelėjo, nustebęs apsidairė ir susigėdo.

– Atsiprašau.

– Gerai, kad pabudai, man jau nutirpo ranka.

Komisaras atsistojo.

–Turiu eiti.

– Palydėsiu.

Prie durų Ana lyg niekur nieko prispaudė lūpas prie Montalbano lūpų.

– Gerai pailsėk, Salvai.

Jis ilgai maudėsi po dušu, tuomet pasikeitė apatinius, persirengė ir paskambino Livijai. Telefonas ilgai skambėjo, tačiau skambutis buvo automatiškai nutrauktas. Ką toji šventoji veikė? Kankinosi dėl Fransua? Jau buvo per vėlu skambinti ir klausti jos draugės, kas naujo. Atsisėdo verandoje ir po minutėlės nusprendė, kad jei nepagaus Livijos per kitas dvidešimt keturias valandas, pasiųs visus velniop ir nuskris į Genują pabūti su ja bent vieną dieną.

Telefono skambutis privertė išskubėti iš verandos. Montalbanas buvo tikras, kad pagaliau tai Livija.

– Klausau! Ar kalbu su komisaru Montalbanu?

Balsas buvo girdėtas, bet negalėjo atsiminti kur.

– Taip, kas kalba?

– Ernestas Pandzakis.

Na štai.

– Klausau tavęs.

Ar jie vienas į kitą kreipdavosi „tu“, ar „jūs“? Na, šiuo metu tai nebuvo labai svarbu.

– Norėčiau su tavimi pasikalbėti. Asmeniškai. Atvažiuoti pas tave?

Montalbanas nenorėjo matyti Pandzakio namuose.

– Aš atvažiuosiu. Kur gyveni?

– „Pirandelo“ viešbutyje.

– Važiuoju.

Pandzakio kambarys viešbutyje buvo erdvus kaip svetainė. Be dvigulės lovos ir spintos, čia dar stovėjo du foteliai, didelis stalas, televizorius, vaizdo leistuvas ir mini baras.

– Mano šeima dar negalėjo persikraustyti.

„Bent jau jiems nereikės paskui kraustytis atgal“, – pagalvojo komisaras.

– Atleisk, bet noriu į tualetą.

– Klausyk, tualete nieko nėra.

– Aš iš tikrųjų turiu nusišlapint.

Tokia gyvate kaip Pandzakis nereikėjo pasitikėti. Kai grįžo iš vonios, Pandzakis pasiūlė jam įsitaisyti fotelyje.

Kriminalistų vadas buvo žemas, storas, bet elegantiškas, jo akys labai šviesios, o ūsai totoriški.

– Ko nors norėtum?

– Nieko.

– Eisim iškart prie reikalo? – paklausė Pandzakis.

– Kaip nori.

– Taigi, šįvakar manęs aplankyti atėjo agentas Kulikija. Nežinau, ar jį pažįsti.

– Asmeniškai ne, bet vardą esu girdėjęs.

– Prieš jį smurtauta tiesiogine šio žodžio prasme. Du iš tavo pareigūnų jam grasino.

– Jis tau taip sakė?

– Aš taip supratau.

– Tai supratai neteisingai.

– Tu man paaiškink.

– Klausyk, jau vėlu, o aš pavargęs. Nuvažiavau į Di Blazių sodybą Rafadalyje, apieškojau ir labai greitai radau dėklą su rankine bomba ir pistoletu. Dabar juos laikau seife.

– Dėl Dievo! Tu neturi leidimo, – pašoko Pandzakis.

– Klysti, – ramiai tarė Montalbanas.

– Tiri slapčia!

– Jau sakiau, kad klysti. Jei imsime kalbėti apie leidimus ir hierarchiją, aš atsistosiu ir išeisiu, paliksiu tave šitame mėšle. Nes tu dabar jame paskendęs.

Pandzakis kiek padvejojęs atsisėdo. Pabandė, bet jau iššaudė savo šovinius, ir pirmas raundas baigėsi blogai.

– Turėtum man padėkoti, – toliau kalbėjo komisaras.

– Už ką?

– Už tai, kad iš sodybos pašalinau ginklų dėklą. Turėjo atrodyti, kad Mauricijus Di Blazis iš jo pasiėmė ginklą, tiesa? Bet teismo ekspertai nebūtų ant jo radę nė vieno Di Blazio pirštų atspaudo, net jei auksu sumokėtum. Ir kaip būtum tai paaiškinęs? Kad Mauricijus mūvėjo pirštines? Įsivaizduoji, kiek juoko būtų sukėlęs toks teiginys?

Pandzakis nieko nesakė ir savo šviesiomis akimis atidžiai žvelgė į komisarą.

– Kalbėti toliau? Pirmiausia tavo kaltė... Ne, tavo kaltė manęs nejaudina. Tavo pirmoji klaida ta, kad leidaisi medžioti Mauricijaus Di Blazio nebūdamas visiškai tikras, kad kaltas jis. Norėjai, kad operacija sužibėtų bet kokia kaina. Paskui nutiko tai, kas nutiko, ir tu, aišku, lengviau atsikvėpei. Norėdamas išgelbėti batą ginklu palaikiusį savo policininką išgalvojai bombą ir bandydamas tą istoriją padaryti įtikinamesnę padėjai dėklą Di Blazio sodyboje.

– Visa tai skiedalai. Jei nueisi ir papasakosi kvestoriui, esu tikras, jis nepatikės. Skleidi šitas kalbas norėdamas mane apjuodinti, atkeršyti, kad tyrimas iš tavęs buvo atimtas ir atiduotas man.

– O kaip susitvarkysi su Kulikija?

– Rytoj rytą jis eis su manimi į kriminalinį skyrių. Sumokėsiu, kiek paprašys.

– O jei nunešiu ginklus teisėjui Tomazėjui?

– Kulikija pasakys, kad tai tu aną dieną prašei sandėlio rakto. Jis pasirengęs tai prisiekti. Pabandyk jį suprasti, tai savigyna. Aš jam paaiškinau, kaip elgtis.

– Vadinasi, aš pralaimėjau?

– Atrodo, taip.

– Šitas vaizdo leistuvas veikia?

– Taip.

– Norėtum pažiūrėti šią kasetę?

Ištraukė ją iš krepšio ir padavė. Pandzakis nieko neklausęs įjungė. Prasidėjo įrašas. Kriminalistų vadas peržiūrėjo jį iki galo, paskui atsuko kasetę, atidavė ją Montalbanui. Atsisėdo ir prisidegė pusę itališko cigaro.

– Čia tik pabaiga, visą įrašą laikau seife su ginklais, – pamelavo Montalbanas.

– Kaip tau pavyko?

– Ne aš tai įrašiau. Netoliese buvo du žmonės, kurie viską matė ir nufilmavo. Tavo pažįstamo advokato Gutadauro draugai.

– Bjaurus nenumatytas atvejis.

– Dar bjauresnis nei įsivaizduoji. Esi tarp jų ir manęs.

– Atleisk, jų motyvus suprantu kuo puikiausiai, bet tavieji man neaiškūs, jei man nekerštauji.

– Dabar pabandyk suprasti mane. Negaliu leisti, kad Montelūzos kriminalistų vadas būtų mafijos šantažuojamas įkaitas.

– Žinai, Montalbanai, tikrai norėjau išsaugoti gerą savo vyrų vardą. Tik įsivaizduok, kas būtų

nutikę spaudai sužinojus, kad nužudėme batu besiginantį vyrą.

– Ir todėl pasinaudojai inžinieriumi Di Blaziu, kuris visiškai nesusijęs su šia istorija?

– Su istorija gal ir nesusijęs, bet su mano planu, taip. O nuo galimo šantažo aš moku apsiginti.

– Tikiu! Tu atsilaikysi, nors tai nebus gražus gyvenimas, bet kiek kasdien kamantinėjami ištvers Kulikija ir kiti šeši? Užtenka, kad vienas neatlaikytų, ir reikalas nueis šuniui ant uodegos. Pateiksiu dar vieną visiškai įmanomą versiją: pavargę nuo tavo slapstymosi, net rizikuodami kalėjimu Gutadauro vyrai sugebės vaizdo įrašą paviešinti ar perduoti televizijai, kuri iš to padarys sensaciją. O šiuo atveju būtų įpainiotas ir kvestorius.

– Ką man daryti?

Montalbanas akimirką juo žavėjosi: Pandzakis buvo negailestingas ir bebaimis žaidėjas, bet jei jau taip nutikdavo, mokėdavo ir pralošti.

– Turi juos pralenkti ir atimti iš jų ginklą.

Ir nesusilaikė neįžeidęs, dėl ko tuoj pasigailėjo:

– Ir šįkart tai nėra batas. Pakalbėk apie tai su kvestoriumi dar šįvakar. Kartu rasite kokį nors sprendimą. Tačiau turėkite omeny, jei iki rytojaus jūs nepajudėsite iš vietos, aš pradėsiu veikti savais metodais.

Atsistojo, atsidarė duris ir išėjo.

„Aš pradėsiu veikti savais metodais“, – graži frazė, gana gąsdinanti, bet ką konkrečiai ji turė-

tų reikšti? Jei, įsivaizduokime, kriminalistų vadui nepavyks patraukti į savo pusę kvestoriaus, o šiam – teisėjo Tomazėjaus, Montalbanas žuvęs. Bet ar įmanoma, kad Montelūzoje staiga visi tapo nesąžiningi? Viena, kai žmogus tau šiaip antipatiškas, kas kita – jo charakteris ar asmenybė.

Į Marinelą Montalbanas grįžo apniktas abejonių. Ar gerai padarė tokiu tonu kalbėdamas su Pandzakiu? Ar kvestorius patikės, kad jis veikia ne norėdamas atkeršyti? Surinko Livijos numerį. Vėl jokio atsako. Atsigulė į lovą, bet, kol užmigo, vartėsi dvi valandas.

Keturiolika

Montalbanas atėjo į komisariatą taip akivaizdžiai susinervinęs, kad jo vyrai stengėsi laikytis atokiau. „Lova – geras daiktas, joje arba miegi, arba ilsiesi", – sako patarlė, bet ji klysta. Komisaras lovoje sugebėjo šiek tiek pasnūduriuoti ir atsikėlė jausdamasis lyg būtų bėgęs maratoną.

Tik Facijus, kuris buvo jam artimiausias, išdrįso paklausti:

– Yra naujienų?

– Į šitą klausimą galėsiu atsakyti po vidurdienio.

Prisistatė Galucas:

– Komisare, vakar vakare ieškojau jūsų vandenyje ir ant žemės.

– O danguje žiūrėjai?

Galucas suprato, kad reikia eiti tiesiai prie reikalo.

– Komisare, po aštuntos valandos žinių paskambino vienas žmogus. Sakė, kad trečiadienį, maždaug po aštuonių penkiolika, ponia Likaldzi

sustojo jo degalinėje ir prisipylė pilną baką. Jis paliko pavardę ir adresą.

– Gerai, vėliau pas jį užsuksime.

Komisaras buvo įsitempęs, dirbdamas su dokumentais negalėjo susikaupti, akys nuolat krypo į laikrodį. O ką, jei po vidurdienio iš kvestūros niekas taip ir nepasirodys?

Pusę dvylikos suskambo telefonas.

– Komisare, – kreipėsi Grasas, – čia žurnalistas Dzitas.

– Atsiliepsiu.

Tą akimirką nesuprato, kas vyksta.

– Tadadam tadada tadada tam dam dam, – dainavo Dzitas.

– Nikolai?

– *Broliai italai, Italija pabudo...*

Dzitas garsiai dainavo šalies himną.

– Ei, Nikolai, neturiu noro juokauti.

– O kas juokauja? Perskaitysiu tau pranešimą, kurį gavau prieš kelias minutes. Geriau atsisėsk. Jis išsiųstas mums, „Televigatai“ ir dar penkiems laikraščių žurnalistams. Skaitau. „MONTELŪZOS KVESTŪRA. ERNESTAS PANDZAKIS DĖL ASMENINIŲ PRIEŽASČIŲ PASIPRAŠĖ ATLEIDŽIAMAS IŠ KRIMINALISTŲ VADOVO PAREIGŲ. JO PRAŠYMAS PATENKINTAS. ANZELMAS IRERA LAIKINAI EIS PANDZAKIO PAREIGAS. LIKALDZI NUŽUDYMO BYLOS TYRIME PAAIŠKĖJO NAUJŲ FAKTŲ. TOLIAU ŠIUO TYRIMU RŪPINSIS VIGATOS KOMISARAS SALVAS MONTALBANAS. PASIRAŠO: BONETIS-ALDERIDŽIS,

MONTELŪZOS KVESTORIUS." Salvai, mes laimėjome!

Montalbanas padėkojo draugui ir padėjo ragelį. Nesijautė patenkintas. Aišku, sulaukus tokio atsakymo, kokio tikėjosi, įtampa atslūgo, bet komisaras jautėsi nesmagiai. Nuoširdžiai keikė Pandzakį, bet ne dėl to, ką jis buvo padaręs, o todėl, kad privertė Montalbaną pasielgti taip, kad dabar jaustųsi to poelgio prislėgtas.

Durys atsilapojo ir visi susigrūdo į kabinetą.

– Komisare, – pasakė Galucas, – man skambino svainis iš „Televigatos". Jie gavo pranešimą...

– Jau žinau.

– Tai eikime nusipirkti butelio šampano ir...

Džalombardas frazės nepabaigė – sustingo nuo ledinio Montalbano žvilgsnio. Visi lėtai išėjo šnabždėdamiesi. Koks nervingas tas komisaras!

Teisėjas Tomazėjus neišdrįso pažvelgti Montalbanui į akis, apsimetė, kad varto ant stalo sudėtus svarbius popierius. Komisaras pamanė, kad šią akimirką teisėjas būtų norėjęs tokios visą veidą dengiančios barzdos, kaip baisiojo sniego žmogaus, tik kad Tomazėjaus sudėjimas nepriminė šio padaro.

– Komisare, jūs turite suprasti, kad nėra jokios problemos, jog būtų panaikinti kaltinimai ginklų laikymu. Jau pasikviečiau Di Blazio advokatą. Tačiau negaliu taip lengvai panaikinti kaltinimo bendrininkavimu. Kol neįrodyta kitaip, Maurici-

jus Di Blazis yra prisipažinęs kaltas dėl Mikelos Likaldzi žmogžudystės. Mano prerogatyvos jokiu būdu neleidžia...

– Geros dienos, – pasakė Montalbanas stodamasis ir išeidamas.

Teisėjas Tomazėjus pasivijo jį koridoriuje.

– Komisare, palaukite! Norėčiau paaiškinti...

– Nėra ką aiškinti, gerbiamas teisėjau. Kalbėjote su kvestoriumi?

– Taip. Ilgai kalbėjomės. Buvome susitikę šį rytą, aštuntą valandą.

– Tuomet, aišku, žinote, apie kelias, jūsų nuomone, nesvarbias detales. Pavyzdžiui, kad Likaldzi nužudymo tyrimas buvo vykdomas šūdinai, kad jaunojo Di Blazio nekaltumas tikėtinas devyniasdešimt devyniais procentais, kad jis buvo nušautas dėl kvailo nesusipratimo, kad Pandzakis viską dangstė. Nėra kitos išeities: jūs negalite panaikinti kaltinimų inžinieriui dėl ginklų laikymo, neiškėlęs kaltinimų Pandzakiui, kad tuos ginklus padėjo inžinieriaus namuose.

– Turiu gerai pasverti Pandzakio atvejį.

– Gerai, bet iš visų kabinete turimų svarstyklių išsirinkite tinkamas.

Tomazėjus norėjo atsikirsti, bet persigalvojo ir nebesakė nieko.

– Man smalsu, – paklausė Montalbanas, – kodėl ponios Likaldzi palaikai vis dar neatiduoti jos vyrui?

Teisėjas dar akivaizdžiau sutriko, kairės rankos kumštyje sugniaužė dešinį nykštį.

– Na, tai buvo... taip, tai buvo Pandzakio idėja. Jis atkreipė dėmesį į visuomenės reakciją... Kitaip tariant, pirmiausia randamas lavonas, paskui miršta Di Blazis, tada ponios Likaldzi laidotuvės, jaunojo Mauricijaus... Suprantate?

– Ne.

– Buvo geriau paskirstyti viską laike... Nekurti žmonėms tokios įtampos, perpildytų...

Jis kalbėjo tol, kol Montalbanas atsidūrė koridoriaus gale.

Kai komisaras išėjo iš Montelūzos teisingumo rūmų, buvo jau dvi. Užuot grįžęs į Vigatą, jis pasuko Enos–Palermo keliu. Galucas jam buvo paaiškinęs, kaip nuvažiuoti į tą degalinę ir barą-restoraną, kur kažkas matė Mikelą Likaldzi. Degalinė buvo vos už trijų kilometrų nuo Montelūzos, bet uždaryta. Komisaras nusikeikė ir pavažiavęs dar du kilometrus kairėje pamatė ženklą: „Vairuotojų užeiga". Eismas buvo labai intensyvus. Komisaras kantriai laukė, kol kas nors leis jam pasukti, bet šventųjų nebūna, tad teko kirsti kelią cypiančių stabdžių, keiksmų ir įžeidinėjimų maišalynėje. Komisaras sustojo užeigos aikštelėje.

Baras buvo pilnutėlis. Jis priėjo prie kasininko.

– Norėčiau kalbėti su ponu Džerlandu Agru.

– Tai aš. Kas jūs toks?

– Aš komisaras Montalbanas. Jūs skambinote į „Televigatą“ pranešti, kad...

– Po velnių! Ir kodėl turite atvažiuoti būtent dabar? Nematote, kiek šiuo metu turiu darbo?

Montalbanui šovė tiesiog geniali mintis.

– Pas jus skanu?

– Visi čia sėdintys – sunkvežimių vairuotojai. Ar matėte, kad vairuotojai klystų? Jie valgo ten, kur skanu ir pigu.

Pavalgęs (idėja gal ir ne geniali, bet nebloga – virtuvė buvo visiškai normali, bet virėjas neturėjo nė trupučio vaizduotės) išgėrė kavos ir anyžinio likerio. Kasininkas liepė jaunam vaikinui jį pakeisti ir priėjo prie Montalbano stalo.

– Galime pradėti, galiu atsisėsti?

– Žinoma.

Džerlandas Argas staiga apsigalvojo.

– Gal geriau eikite su manimi.

Jie išėjo iš užeigos.

– Tai štai, trečiadienį vakare, apie pusę dvylikos, stovėjau čia, lauke, ir rūkiau. Ir mačiau, kai iš Enos–Palermo kelio įsuko tasai „Twingo“.

– Jūs tuo tikras?

– Duodu galvą nukirsti. Mašina sustojo priešais mane ir išlipo vairavusi ponia.

– Galite duoti nukirsti galvą, kad tai ta pati ponia, kurią rodė per televizorių?

– Komisare, tokios moters su niekuo nesupainiotum. Vargšelė...

– Tęskite.

– Vyras liko mašinoje.

– Kaip jūs įžiūrėjote, kad ten buvo vyras?

– Juos apšvietė sunkvežimio šviesos. Man pasirodė keista: paprastai vyrai išlipa, o moterys lieka sėdėti. Šiaip ar taip, ponia užsisakė du sumuštinius su saliamiu ir pasiėmė butelį mineralinio vandens. Prie kasos kaip ir dabar dirbo mano sūnus Toninas. Sumokėjusi ponia lipo šitais laipteliais. Tačiau ant paskutiniojo suklupo ir pargriuvo. Sumuštiniai iškrito jai iš rankų. Nusileidau laiptais jai padėti ir kaktomuša susidūriau su iš mašinos išlipusiu vyru. „Nieko tokio“, – pasakė ponia. Jis grįžo į automobilį, ponia vėl paprašė dviejų sumuštinių, sumokėjo ir jie išvažiavo Montelūzos link.

– Jūs viską papasakojote labai aiškiai, pone Agrai. Taigi, galite patvirtinti, kad vyras, rodytas per televizorių, nėra tas pats, kuris buvo su ponia mašinoje?

– Visiškai. Tai du skirtingi žmonės.

– O kur ponia laikė pinigus? Maiše?

– Ne, komisare. Jokio maišo nebuvo. Turėjo rankinuką.

Po įtampos, kurią išgyveno ryte, ir pavalgius apėmė nuovargis. Montalbanas nusprendė grįžti į Marinelą ir valandėlę nusnausti. Tačiau pervažiavęs tiltą neatsispyrė pagundai. Sustojo, išlipo, paskambino telefonspyne. Niekas neatsakė. Gal Ana

buvo išėjusi aplankyti ponios Di Blazi? Gal taip ir geriau.

Grįžęs namo paskambino į komisariatą:

– Noriu, kad penktą valandą Galucas atvažiuotų pas mane tarnybiniu automobiliu.

Surinko Livijos numerį.

Telefonas skambėjo tuščiai. Surinko jos draugės iš Genujos numerį.

– Čia Montalbanas. Jau pradedu rimtai nervintis. Kelios dienos, kai Livija...

– Nusiramink. Ji man kaip tik neseniai skambino pasakyti, kad viskas gerai.

– Ar galiu sužinoti, kur ji?

– Nežinau. Galiu pasakyti tik tiek, kad kreipėsi į personalo skyrių ir pasiėmė dar dieną atostogų.

Padėjus ragelį telefonas vėl suskambėjo.

– Komisare Montalbanai?

– Taip, kas kalba?

– Gutadauras. Lenkiu prieš jus galvą, komisare.

Montalbanas padėjo ragelį, nusimetė drabužius, palindo po dušu ir nuogas krito į lovą. Užmigo tą pačią minutę.

Dzin dzin – jam smegenyse girdėjosi tolimas garsas. Suprato, kad tai durų skambutis. Sunkiai atsikėlė ir nuėjo atidaryti. Pamatęs komisarą nuogą, Galucas net atšoko.

– Kas yra, Galucai? Baiminiesi, kad tave įsivesiu vidun ir liepsiu užsiimti necivilizuotais dalykais?

– Komisare, jau pusvalandį skambinu, norėjau laužti duris.

– Būtum turėjęs sumokėti už naujas. Tuoj susiruošiu.

Degalinės darbuotojas buvo kresnas, bet vikrus trisdešimtmetis garbanius tamsiomis žibančiomis akimis. Jis vilkėjo treningą, bet komisaras lengvai galėjo įsivaizduoti jį dirbantį gelbėtoju Riminio paplūdimyje ir viliojantį vokietes turistes.

– Sakote, kad ponia iš Montelūzos atvažiavo aštuntą.

– Užtikrinu kaip Dievą myliu. Matote, buvau beuždarąs degalinę – baigėsi darbo laikas. Ponia pravėrė langelį ir paklausė, ar negalėčiau jai pripilti pilno bako. „Jei tik jūs paprašysite, dirbsiu visą naktį“, – pasakiau. Ji išlipo iš mašinos. Mergele švenčiausioji, kokia graži.

– Atsimenate, ką ji vilkėjo?

– Visi drabužiai buvo džinsiniai.

– Turėjo lagaminą?

– Mačiau tik kažkokį maišą, kuris gulėjo ant galinės sėdynės.

– Tęskite.

– Pripyliau jai pilną baką, pasakiau kainą, išsitraukusi iš rankinuko padavė šimto tūkstančių banknotą. Man patinka juokauti su moterimis, tad, bekrapštydamas grąžą, paklausiau: „Gal dar ką nors ypatingo galėčiau padaryti dėl jūsų?“ Tikėjausi kokio nors šiurkštaus atsakymo, tačiau ji

man nusišypsojo ir pasakė: „Ypatingiems dalykams vieną vyriškį jau turiu." Ir išvažiavo.

– Ar jūs tikras, kad išvažiavo ne į Montelūzą?

– Visiškai. Vargšė, kai pagalvoju, kas nutiko ir kuo jai baigėsi!

– Gerai, dėkoju jums.

– Ai, komisare, dar vienas dalykas. Ji skubėjo. Prisipylusi baką išvažiavo dideliu greičiu. Matote? Kelias čia tiesus. Žiūrėjau į automobilį, kol pasuko ten, tolumoje. Važiavo tikrai labai greitai.

– Turėjau ateiti rytoj, – pasakė Džilas Jakonas, – bet grįžau anksčiau, tad laikiau savo pareiga prisistatyti jums.

Simpatiško veido elegantiškas trisdešimtmetis.

– Dėkoju.

– Norėjau pasakyti, kad atsidūręs tokioje situacijoje žmogus daug kartų viską pergalvoja.

– Norite pakeisti kažką, ką man sakėte telefonu?

– Ne, tikrai ne. Bet vis stengiausi prisiminti tai, ką mačiau, ir galiu pridurti vieną smulkmeną. Bet jūs prie to, ką pasakysiu, iš atsargumo dar turėtumėte pridėti žodelį „gal".

– Kalbėkite, nesinervinkite.

– Taigi, vyras kaire ranka lengvai nešėsi lagaminą, tad man pasirodė, kad šis nebuvo labai pilnas. Į dešinę ranką buvo įsikibusi ponia.

– Jis laikė ją už parankės?

– Ne, ji buvo įsikibusi būtent jam į ranką. Atrodė, kad ponia šlubuoja.

– Gydytojau Paskvanai? Čia Montalbanas. Trukdau?

– Kaip tik skrodžiau lavoną, bet manau, kad jis labai neįsižeis, jei kelioms minutėms atsitrauksiu.

– Ar radote kokią nors žymę, rodančią, kad ponia Likaldzi būtų griuvusi dar būdama gyva?

– Nepamenu. Einu peržiūrėsiu ataskaitą.

Grįžo komisarui dar nespėjus prisidegti cigaretės.

– Taip, krito ant kelių. Tačiau tada, kai dar buvo apsirengusi. Ant kairiojo kelio odos paviršiaus dar yra mikroskopinių ponios vilkėtų džinsų dalelių.

Daugiau nieko nereikėjo tikrinti. Aštuntą vakaro Mikela Likaldzi prisipila pilną baką degalų ir važiuoja į salos gilumą. Po trijų valandų grįžta su vyru. Po vidurnakčio ją pastebi vis dar su tuo vyru važiuojančią vilos Vigatoje link.

– Sveika, Ana. Čia Salvas. Šiandien popiet buvau užėjęs, bet tavęs neradau.

– Man paskambino Di Blazis. Jo žmona blogai jautėsi.

– Atrodo, turiu jiems gerų žinių.

Ana nieko neatsakė ir Montalbanas suprato pasakęs nesąmonę. Vienintelė žinia, galėjusi Di Blaziams atrodyti gera, būtų buvęs Mauricijaus prisikėlimas.

– Ana, norėjau tau papasakoti, ką sužinojau apie Mikelą.

– Atvažiuok.

Ne, nereikėjo to daryti. Suprato, kad jei Ana dar kartą priglaus prie jo lūpų savąsias, viskas tikrai baigsis blogai.

– Negaliu, Ana. Aš užimtas.

Laimei, jie kalbėjosi telefonu, nes jei būtų šalia, ji tuojau pat suprastų, kad jis meluoja.

– Ką nori man papasakoti?

– Tai, ką išsiaiškinau, kelia tik menkutę abejonę. Mikela trečiadienį aštuntą vakare išvažiavo Enos–Palermo keliu. Gali būti, kad nuvažiavo į kokį nors kaimą Montelūzos provincijoje. Gerai pagalvok, prieš atsakydama. Ar žinai ką nors apie kitus jos draugus ne Montelūzoje ir Vigatoje?

Ana atsakė ne iškart. Ji, kaip ir buvo prašęs komisaras, pagalvojo.

– Klausyk, draugų, tikrai ne. Būtų man pasakiusi. Tačiau turėjo pažįstamų.

– Kur?

– Pavyzdžiui, Aragonoje ir Komitinyje, o jie visai prie to kelio.

– Kokios tai pažintys?

– Aragonoje ji pirko plytelių. Ir Komitinyje kažką įsigijo, bet nebepamenu ką.

– Taigi, paprasti pažįstami, su kuriais tvarkė reikalus.

– Sakyčiau, kad taip. Bet matai, Salvai, tuo keliu galima nuvažiuoti bet kur. Yra atsišakojimas ir į Rafadalį. Kriminalistų vadovas galėtų už to užsikabinti.

– Kitas dalykas. Po vidurnakčio ją matė ką tik išlipusią iš automobilio pakeliui į vilą. Ėjo įsikibusi į ranką kažkokiam vyrui.

– Tikrai?

– Tikrai.

Šį kartą tyla buvo tokia ilga, kad komisaras pamanė, jog nutrūko ryšys.

– Ana, dar vis klausai?

– Taip. Salvai, noriu tau pakartoti, ką jau sakiau, dar kartą ir visiems laikams. Mikela nebuvo vienos nakties nuotykių moteris. Ji man prisipažino, kad negali taip vien kūniškai, supranti? Mikela gerbė savo vyrą ir buvo labai prisirišusi prie Seravalės. Negali būti, kad ji pati norėjo sekso, kaip teigia teismo medicinos ekspertas. Mikela buvo baisiai išprievartauta.

– O kaip paaiškinsi, kad ji neperspėjo Vasalų, jog neatvažiuos pas juos vakarieniauti? Juk turėjo mobilųjį, ar ne?

– Nesuprantu, kur tu suki.

– Tuoj paaiškinsiu. Kai Mikela pusę aštuonių atsisveikino su tavimi sakydama, kad važiuoja į viešbutį, tuo metu tikrai nemelavo. Paskui kažkas ją privertė pakeisti planus. Tai gali būti tik telefono skambutis, nes įvažiavusi į Enos–Palermo kelią ji vis dar buvo viena.

– Taigi, tu manai, kad ji važiavo į pasimatymą?

– Nėra kito paaiškinimo. Tai nebuvo numatyta, bet ji to susitikimo praleisti nenorėjo. Todėl neperspėjo Vasalų – neturėjo tinkamo paaiškini-

mo, kodėl neatvyks. Geriausia jai pasirodė dingti be žinios. Jei taip nori, atmeskime pasimatymą su mylimuoju. Gal tai tragiškai pasibaigęs darbo susitikimas. Trumpam palikim viską taip. Bet klausiu, kas buvo taip svarbu, kad privertė šitaip negražiai pasielgti su Vasalais?

– Nežinau, – sunerimo Ana.

Penkiolika

„Kas gi galėjo būti taip svarbu“, – atsisveikinęs su drauge dar kartą savęs paklausė komisaras. Jei tai nebuvo meilė ar seksas, o, Anos nuomone, ši prielaida visiškai atmestina, tuomet nebent pinigai. Mikelos statoma vila turėjo tiesiog ryte ryti pinigus. Ar tik nebus čia šuo pakastas? Ši prielaida iškart pasirodė silpna kaip voratinklio siūlelis. Tačiau pareiga vis tiek liepė ją patikrinti.

– Ana? Čia Salvas.

– Tavo reikalai nuėjo vėjais? Gali atvažiuoti?

Merginos balse skambėjo ir pasitenkinimas, ir nerimas, o komisaras nenorėjo, kad atsirastų ir nusivylimo prieskonis.

– Nesakau, kad man tikrai nepavyks.

– Lauksiu bet kuriuo metu.

– Sutarta. Norėjau tavęs paklausti dar vieno dalyko. Ar Mikela turėjo banko sąskaitą Vigatoje?

– Taip, jai taip buvo patogiau mokėti. „Popolare“ banke. Tačiau nežinau, kiek pinigų ji turėjo.

Jau buvo per vėlu važiuoti į banką. Į stalčių Montalbanas buvo susidėjęs visus popierius, rastus „Jolly“ kambaryje. Dabar atsirinko daugybę sąskaitų ir išlaidų sąsiuvinį. Darbo kalendorių ir kitus dokumentus sudėjo atgal. Jo laukė ilgas, nuobodus ir, devyniasdešimčia procentų tikėtina, nenaudingas darbas. Juo labiau kad Montalbanui nesisekė su skaičiais.

Atidžiai peržiūrėjo dokumentus. Iš akies galėjo suprasti, kad sumos neišpūstos. Kainos buvo tokios, kaip rinkoje, o kartais net mažesnės, Mikela akivaizdžiai mokėjo skaičiuoti ir taupyti. Nieko. Kaip ir nuogąstavo, darbas beprasmis. Paskui visai atsitiktinai pastebėjo, kad vienos sąskaitos suma nesutampa su įrašyta išlaidų sąsiuvinyje. Užrašyta suma buvo penkiais milijonais didesnė. Ar gali būti, kad tikslioji ir tvarkingoji Mikela padarytų tokią akivaizdžią klaidą? Neįtikėtinai kantriai komisaras vėl pradėjo nuo pradžių. Galiausiai priėjo prie išvados, kad skirtumas tarp iš tiesų išleistų ir sąsiuvinyje užrašytų sumų buvo šimtas penkiolika milijonų.

Taigi, klaidos nebuvo, bet jei tai ne klaida, viskas darėsi beprasmiška ir reiškė, kad Mikela apgaudinėja pati save. Nebent...

– Pone Likaldzi? Čia komisaras Montalbanas. Atsiprašau, kad skambinu namo jau po darbo.

– Oi, buvo bjauri diena.

– Norėjau sužinoti apie... tai yra – galite man pasakyti, ar jūs ir Mikela turėjote bendrą sąskaitą?

– Komisare, bet ar jūs nebuvote...

– Nušalintas nuo tyrimo? Taip, bet paskui viskas vėl grįžo kaip buvę.

– Ne, neturėjome tokios sąskaitos. Mikela turėjo atskirą sąskaitą.

– Ponia neturėjo savo pajamų, tiesa?

– Neturėjo. Darydavome taip: kas mėnesį aš į jos sąskaitą pervesdavau tam tikrą sumą. Jei pasitaikydavo nenumatytų išlaidų, Mikela pasakydavo ir aš viskuo pasirūpindavau.

– Supratau. O ar ji jums kada nors rodė sąskaitas už vilą?

– Ne, bet, tiesą sakant, manęs tai ir nedomino. Ji vis tiek atveždavo man į sąsiuvinį surašytas išlaidas ir norėdavo, kad kartais užmesčiau akį.

– Dėkoju jums.

– Pasirūpinote?

Kuo turėjo pasirūpinti? Nežinojo, ką atsakyti.

– „Twingo“, – pasufleravo gydytojas.

– A, taip, viskas sutvarkyta.

Telefonu meluoti buvo lengva. Jie atsisveikino ir susitarė susitikti penktadienio rytą per laidotuves.

Dabar viskas darėsi aiškiau. Ponia nuslėpdavo dalį pinigų, kurių vyro prašydavo vilos statyboms.

Sunaikinus sąskaitas (jei būtų gyva, Mikela, be abejo, būtų tuo pasirūpinusi) liktų tik sąsiuvinyje surašytos išlaidos. Taip šimtą penkiolika milijonų ponia savo nuožiūra išleido slapta nuo vyro.

Bet kam jai reikėjo tų pinigų? Ją šantažavo? Jei taip, ką slėpė Mikela Likaldzi?

Kitą rytą, rengiantis sėstis į mašiną, suskambo telefonas. Akimirką svarstė, ar atsispirti pagundai nekelti ragelio – skambutis tokią valandą reiškė, kad tikrai ieško iš komisariato, taigi, laukė tik bėdos ir nesąmonės.

Bet galiausiai nugalėjo telefono poveikis žmogui.

– Salvai?

Iškart atpažino Livijos balsą ir pajuto, kad dreba kinkos.

– Livija! Pagaliau! Kur esi?

– Montelūzoje.

Ką ji veikė Montelūzoje? Kada atvyko?

– Atvažiuoju tavęs pasiimti. Tu stotyje?

– Ne. Jei gali, palauk, daugiausia už valandos būsiu Marineloje.

– Laukiu.

Kas vyksta? Kas, po galais, vyksta? Paskambino į komisariatą.

– Netrukdykite manęs namuose.

Per pusvalandį išmaukė keturis puodelius kavos. Vėl užkaitė kavavirę. Paskui išgirdo privažiuojančio stabdomo automobilio garsą. Tai turėjo būti Livijos taksi. Atidarė duris. Taksi nebuvo. Lauke stovėjo Mimi Audželo mašina. Livija išlipo, o automobilis apsisuko ir nuvažiavo.

Montalbanui viskas ėmė aiškėti.

Apsirengusi bet kaip, susivėlusi, akiniais paslėpusi nuo verksmo patinusias akis. Bet keisčiausia, kaip ji pasidarė tokia mažutė ir trapi?

Apipešiotas žvirbliukas. Montalbanas jautė, kad jį užplūsta švelnumas ir jaudulys.

– Ateik, – pakvietė už rankos vesdamasis ją į vidų. Pasodino valgomajame. Matė, kad Livija dreba.

– Tau šalta?

– Taip.

Nuėjo į miegamąjį, pasiėmė savo švarką ir apgobė jai pečius.

– Nori kavos?

– Taip.

Kavavirė buvo ką tik užvirusi, patiekė verdančios kavos, bet Livija ją gėrė lyg ši būtų šalta.

Jiedu sėdėjo ant suoliuko verandoje. Tai Livija norėjo čia ateiti. Diena buvo tokia giedra, kad atrodė net netikroviška. Vėjo nebuvo, suposi lengvutės bangos. Livija ilgai žiūrėjo į jūrą netardama nė žodžio, paskui padėjo galvą Salvui ant peties ir tyliai pravirko. Ašaros riedėjo jos veidu ir krito ant staliuko. Montalbanas paėmė jos ranką, bet ši be gyvybės išsprūdo. Komisarui beviltiškai reikėjo užsirūkyti, bet jis to nepadarė.

– Buvau nuvažiavusi aplankyti Fransua, – staiga pasakė Livija.

– Tai jau supratau.

– Nenorėjau įspėti Frankos. Atskridau lėktuvu, išsikviečiau taksi ir netikėtai užgriuvau pas juos. Vos mane išvydęs Fransua leidosi man į glėbį. Jis

tikrai nudžiugo mane pamatęs. Ir aš buvau laiminga laikydama jį apkabinusi, bet pykau ant Frankos ir jos vyro, o labiausiai ant tavęs. Buvau įsitikinusi, kad viskas taip ir yra, kaip įsivaizdavau: jūs visi susitarėte jį iš manęs atimti. Taigi, ėmiau juos įžeidinėti, žeminti. Staiga, kol jie mane ramino, pastebėjau, kad Fransua šalia manęs nebėra. Puoliau įtarinėti, kad jį slepia nuo manęs, kad užrakino kambaryje. Ėmiau šaukti. Šaukiau taip garsiai, kad išgirdo visi: Frankos vaikai, Aldas, trys darbininkai. Visi klausinėjo, kas vyksta, niekas nebuvo matęs Fransua. Susirūpinę visi išėjo į laukus ieškoti vaiko. Aš verkiau likusi viena. Staiga išgirdau: „Livija, aš čia." Tai buvo jis. Slėpėsi kažkur viduje, o kiti išėjo ieškoti lauke. Matai, koks jis gudrus? Pats protingiausias.

Ji vėl pravirko – ir taip jau ilgai tvardėsi.

– Pailsėk. Atsigulk trumpam. Papasakosi vėliau, – pasakė Montalbanas, negalėdamas žiūrėti, kaip Livija kankinasi. Sunkiai susilaikė jos neapkabinęs.

– Bet aš išvažiuosiu, – tarė Livija. – Keturioliktą valandą mano lėktuvas iš Palermo.

– Nuvešiu.

– Ne, jau susitariau su Mimi. Kiek vėliau jis užsuks manęs pasiimti.

„Vos tik Mimi įeis į komisariatą, – pamanė komisaras, – aš jį užmušiu."

– Tai jis įtikino mane atvažiuoti tavęs aplankyti. Norėjau išskristi dar vakar.

Tai Montalbanas turėtų būti dėkingas Mimi?

– Nenorėjai manęs matyti?

– Salvai, pabandyk mane suprasti. Man reikia pabūti vienai. Turiu susidėlioti mintis, padaryti išvadas. Man tai buvo siaubinga.

Komisaras netvėrė noru sužinoti, kas nutiko.

– Na, tuomet pasakok, kas buvo toliau.

– Vos pamačiau Fransua kambaryje, puoliau artyn, bet jis atsitraukė.

Montalbanui prieš akis iškilo situacija, į kurią prieš porą dienų buvo patekęs pats.

– Jis pažvelgė man tiesiai į akis ir pasakė: „Aš tave myliu, bet nevažiuosiu iš šitų namų toli nuo savo brolių." Sustingau ir negalėjau pajudėti, o jis kalbėjo toliau: „Jei mane išsiveši, tikrai pabėgsiu ir daugiau manęs nebematysi." Tai pasakęs išbėgo laukan šaukdamas: „Aš čia! Aš čia!" Man susisuko galva ir atsipeikėjau gulėdama ant lovos. Fransua buvo šalia. Dieve mano, kokie žiaurūs kartais gali būti vaikai!

– O tai, kaip norėjome su juo pasielgti, nebuvo žiauru? – pats savęs paklausė Montalbanas.

– Buvau labai silpna, bandžiau atsikelti, bet vėl nualpau. Franka nenorėjo, kad išvažiuočiau, pakvietė gydytoją, visą laiką buvo šalia. Miegojau pas juos. Miegojau! Visą naktį prasėdėjau ant kėdės prie lango. Kitą rytą atvažiavo Mimi. Sesuo jį pasikvietė. Mimi elgėsi kaip brolis. Viską sutvarkė taip, kad daugiau nepamatyčiau Fransua. Išvežė mane iš namų, aprodė pusę Sicilijos. Įtikino mane

atvažiuoti čia bent jau valandai. „Judviem reikia pasikalbėti, išsiaiškinti“, – pasakė. Vakar vakare atvažiavome į Montelūzą. Jis nuvežė mane į „Della Valle“ viešbutį. Šįryt iš ten paėmė ir atvežė pas tave. Mano lagaminas jo mašinoje.

– Nėra ko aiškintis, – pasakė Montalbanas.

Aiškintis būtų galima, jei Livija suprastų, kad klydo, ir būtų parodžiusi, kad supranta jo jausmus. Ar ji manė, kad Salvas nesikankino sužinojęs, jog Fransua prarastas amžiams? Livija neleido atsiverti, buvo užsidariusi savo skausme, nieko nematė, tik savo vienos bejėgiškumą. O jis? Argi jie nebuvo pora, siejama meilės ir, aišku, sekso, bet ypač abipusio supratimo, būtino sunkiomis akimirkomis, kai reikia nugalėti kliūtis. Bent kol kas taip atrodė. Tuo metu vienas ne laiku ištartas žodis būtų galėjęs amžinai juos išskirti. Montalbanas nurijo nuoskaudą.

– Ką manai daryti? – paklausė.

– Su vaiku? – Livija nebegalėjo daugiau ištarti Fransua vardo.

– Taip.

– Nesipriešinsiu.

Staiga atsistojo ir raudodama sužeisto žvėries balsu leidosi jūros link. Paskui apleido jėgos ir ji krito veidu į smėlį. Montalbanas pakėlė Liviją ant rankų, parsinešė namo, paguldė ant lovos ir šlapiu rankšluosčiu jai nuo veido švelniai nuvalė smėlį.

Išgirdęs Mimi Audželo mašinos signalą Montalbanas padėjo Livijai atsikelti ir sutvarkė drabužius. Ji leidosi visiškai nesipriešindama. Apglėbė ją per liemenį ir palydėjo laukan. Mimi neišlipo iš automobilio. Žinojo, kad neišmintinga per daug artintis prie viršininko – galėjo praryti. Spoksojo tiesiai priešais save, nenorėdamas akimis susidurti su komisaru. Akimirką prieš įlipdama į automobilį Livija vos pasuko galvą ir pabučiavo Montalbaną į skruostą. Komisaras grįžo namo, nuėjo į vonią, su visais drabužiais atsistojo po dušu ir paleido šalčiausią vandenį. Tada prarijo dvi tabletes migdomųjų, kurių šiaip niekada nevartodavo, užsigėrė stikline viskio ir atsigulė į lovą laukdamas smūgio, kuris jį būtų neišvengiamai parvertęs.

Atsibudo penktą vakaro. Gerokai maudė galvą ir pykino.

– Ar yra Audželas? – paklausė įžengdamas į komisariatą.

Mimi įėjo į Montalbano kabinetą ir elgdamasis išmintingai uždarė duris. Atrodė nuolankus.

– Jei kaip visada nori laidyti gerklę, gal geriau išeikime į lauką.

Komisaras pakilo nuo kėdės, priėjo prie pat jo ir apsikabino.

– Tu tikras draugas, Mimi. Bet dabar siūlyčiau kuo greičiau išeiti, nes jei apsigalvosiu, galiu tave suspardyti.

– Komisare, jums skambina ponia Klementina Vasilė Koco. Sujungti?

– Kas tu?

Tai negalėjo būti Katarela.

– Kaip tai kas? Čia aš.

– O koks, po galais, tavo vardas?

– Katarela, komisarai! Asmeniškai mano persona.

Bent jau tiek! Prireikus žaibiškai įrodyti savo tapatybę, grįžo tikrasis Katarela, ne tas, kurį nepataisomai keitė kompiuteriai.

– Komisare! Kas nutiko? Ar mes susipykę?

– Patikėkite, ponia, man buvo labai sunkus...

– Atleidžiu, atleidžiu. Galėtumėte užsukti pas mane?

– Dabar?

– Dabar.

Ponia Klementina atsivedė jį į valgomąjį ir išjungė televizorių.

– Pažiūrėkite čia. Tai maestro Kataldo Barberos rytojaus koncerto programa. Jis man ką tik ją perdavė.

Montalbanas paėmė ponios ištiestą languotą sąsiuvinio lapą. Ir ji norėjo skubiai susitikti tik dėl to?

Pieštuku buvo parašyta: „Penktadienį, devynios trisdešimt, koncertas Mikelos Likaldzi atminimui.“

Montalbanas pašoko. Maestro Barbera pažinojo auką?

– Dėl to ir pasikviečiau jus, – tarė ponia Vasilė Koco iš akių perskaičiusi klausimą.

Komisaras dar kartą apžiūrėjo lapuką.

Programa: G. Tartini „Improvizacijos *Corelli* tema“, J. S. Bachas „Largo“, G. B. Vioti „24 koncertas mi minor“.

Atidavė lapelį.

– Ponia, ar jūs žinojote, kad jie pažįstami?

– Niekada. Ir klausiu savęs, kaip jie galėjo susipažinti, jei maestro beveik neišeina iš namų. Vos perskaičiusi lapelį supratau, kad tai gali jus sudominti.

– Lipu viršun su juo pakalbėti.

– Tik sugaišite laiko, jis jūsų nepriims. Jau pusė septynių – tokią valandą maestro lovoje.

– Ir ką ten veikia? Žiūri televizorių?

– Jis neturi televizoriaus ir neskaito laikraščių. Tokiu metu užmiega, tada pabunda apie antrą nakties. Aš klausiau jo kambarinės, kodėl maestro dienotvarkė tokia keista, bet ji sakė pati nesuprantanti. Tačiau kiek pagalvojusi radau visai įtikinamą paaiškinimą.

– Nagi?

– Manau, kad taip elgdamasis maestro ištrina tam tikrą laiką, jį panaikina – praleidžia tas valandas, kuriomis anksčiau koncertuodavo. Miegodamas jų neprisimena.

– Suprantu. Bet būtinai turiu su juo pasikalbėti.

– Gal pabandykite rytoj iš ryto po koncerto?

Viršuje trinktelėjo durys.

– Štai, – pasakė ponia Vasilė Koco. – Jo kambarinė išeina namo.

Komisaras leidosi durų link.

– Suprantate, ji labiau namų šeimininkė, o ne kambarinė, – patikslino ponia Klementina.

Montalbanas atidarė duris. Šešiasdešimtmetė skoningai apsirengusi moteris lipo paskutiniais laipteliais iki aikštelės. Pasisveikino linkteldama galva.

– Ponia, aš komisaras...

– Aš jus pažįstu.

– Jūs einate namo, tad nenoriu ilgai trukdyti. Maestro ir ponia Likaldzi buvo pažįstami?

– Taip, du mėnesius. Ponia pati labai norėjo susipažinti su maestro. Jis tuo labai džiaugėsi – maestro patinka gražios moterys. Jie ilgai kalbėjosi. Nunešiau kavos, jie išgėrė, o paskui užsidarė kabinete, iš kurio neišeina joks garsas.

– Kabinetas su garso izoliacija?

– Taip, kad netrukdytų kaimynams.

– Ponia buvo dar kartą atėjusi?

– Na, bent jau kai aš dirbu, ne.

– O kada jūs būnate?

– Nematote? Vakarais išeinu.

– Man smalsu, kaip maestro sužinojo apie žmogžudystę, jei neturi televizoriaus ir neskaito laikraščių?

– Visai nepagalvojusi išsitariau jam šiandien popiet. Gatvėje pamačiau pranešimą apie jos laidotuves rytoj.

– Ir kaip reagavo maestro?

– Labai blogai. Norėjo vaistų nuo širdies, visas išbalo. Kaip aš išsigandau! Dar kas nors?

Šešiolika

Tą rytą komisaras į darbą atėjo apsivilkęs pilku kostiumu, melsvais marškiniais ir pasirišęs šviesų kaklaraištį. Avėjo juodus batus.

– Atrodai kaip manekenas, – tarė Mimi Audželas.

Montalbanas negalėjo paaiškinti, kad taip apsirengė, nes pusę dešimt turėjo dalyvauti smuiko koncerte. Mimi jį būtų palaikęs pamišėliu. Ir ne be reikalo – situacija tikrai buvo gana beprotiška.

– Žinai, turėsiu eiti į laidotuves, – sumurmėjo.

Įėjus į kabinetą, suskambo telefonas.

– Salvai? Čia Ana. Man ką tik skambino Gvidas Seravalė.

– Iš Bolonijos?

– Ne, iš Montelūzos. Sakė, kad mano numerį jam kažkada davusi Mikela. Žinojo, kad mes buvome draugės. Atvyko į laidotuves, gyvena „Della Valle“ viešbutyje. Klausė, ar paskui galime kartu papietauti, nes vėliau jis išvyksta. Ką man daryti?

– Kuria prasme?

– Nežinau kodėl, bet manau, kad jausiuosi nepatogiai.

– Kodėl?

– Komisare? Čia Emanuelis Likaldzis. Atvyksite į laidotuves?

– Taip. Kelintą?

– Vienuoliktą. Paskui iškart po mišių katafalkas pajudės į Boloniją. Ar yra naujienų?

– Kol kas nieko svarbaus. Jūs dar būsite Montelūzoje?

– Iki rytojaus. Turiu pasikalbėti su nekilnojamojo turto agentūra dėl vilos pardavimo. Šiandien popiet su jų žmogum važiuoju apžiūrėti namo. A, vakar vakare skridau tuo pačiu lėktuvu su Seravale. Atvyko į laidotuves.

– Tikriausiai buvo nejauku, – išsprūdo komisarui.

– Kodėl taip sakote?

Gydytojas Emanuelis Likaldzis aiškiai nebenorėjo kalbėtis.

– Paskubėkite, tuojau prasidės, – tarė ponia Klementina, vesdamasi jį į kambarėlį greta svetainės. Susėdo susikaupę. Ponia buvo apsivilkusi ilgą suknelę ir atrodė kaip Boldinio* dama, tik kiek vyresnė. Lygiai pusę dešimtos maestro Bar-

* *Giovanni Boldini* (1842–1931) – italų dailininkas portretistas, priklausęs Paryžiaus mokyklai.

bera pradėjo. Vos po penkių minučių komisaras pasijuto keistai, susijaudino, atrodė, kad smuiko garsai staiga virsta balsu, moters balsu, prašančiu išklausyti ir suprasti. Atrodė, kad natos pamažu virsta skiemenimis ar garsais, tampa kažkokiu skundu, antikine kartais ugninga ar paslaptingai tragiška kančios kupina giesme. Tas susijaudinusios moters balsas pasakojo apie baisią paslaptį, kurią perprasti gali tik tas, kuris geba visiškai atsiduoti garsams ir leistis nešamas jų bangų. Komisaras užsimerkė virpėdamas iš susijaudinimo. Be to, pats stebėjosi, kaip nuo to karto, kai paskutinį kartą girdėjo, taip smarkiai galėjo pasikeisti smuiko tembras. Dar vis užsimerkęs, leidosi vedamas to balso. Matė save įeinantį į vilą, pereinantį svetainę, atidarantį komodą, paimantį į rankas smuiko dėklą... Štai kas jį taip kankino, štai kas netiko prie viso kito! Komisarui akyse nušvito ryški šviesa ir jis sudejavo.

– Ir jus sujaudino? – paklausė ponia Klementina šluostydamasi ašaras. – Jis dar niekada taip negrojo.

Koncertas, matyt, buvo ką tik pasibaigęs, nes ponia įjungė prieš tai ištrauktą telefono laidą, surinko numerį ir pradėjo ploti.

Užuot prisidėjęs, šį kartą komisaras paėmė ragelį į rankas:

– Maestro? Čia komisaras Salvas Montalbanas. Man būtinai reikia su jumis pasikalbėti.

– Man taip pat.

Montalbanas padėjo ragelį, paskui staiga pasilenkęs apkabino ponią Klementiną ir išėjo.

Buto duris atidarė kambarinė-namų šeimininkė.

– Norėsite kavos?

– Ne, dėkui.

Kataldas Barbera sveikindamasis ištiesė ranką.

Dar lipdamas laiptais aukštyn Montalbanas svarstė, kaip bus apsirengęs muzikantas. Spėjo teisingai: maestro vilkėjo puikiai sukirptu fraku. Muzikantas buvo mažutis žmogelis žilais plaukais ir juodomis skvarbaus žvilgsnio akimis.

Vienintelis prie aprangos nederantis dalykas buvo baltas šilkinis šalikas, apvyniotas aplink apatinę veido dalį, visiškai slepiantis nosį ir smakrą, atidengiantis tik akis ir kaktą. Jį prilaikė auksinis smeigtukas.

– Įsitaisykite patogiai, – labai mandagiai pasakė Barbera vesdamasis komisarą į nuo garsų izoliuotą kambarį.

Viduje buvo komoda su penkiais smuikais, sudėtinga garso aparatūra, metaliniai kompaktinių plokštelių ir juostų prikrauti stovai, taip pat knygų lentyna, rašomasis stalas ir du foteliai. Ant stalo gulėjo kitas smuikas, kuriuo maestro aiškiai ką tik baigė griežti.

– Šiandien grojau „Guarnieriu“, – parodė į smuiką. – Jo garsas neprilygstamas, dangiškas.

Montalbanas liko patenkintas savimi – net nieko neišmanydamas apie muziką vis tiek pajuto,

kad šitas smuikas kitoks nei tas, kurį girdėjo aną kartą.

– Smuikininkui galimybė turėti toki turtą yra nepakartojamas stebuklas, patikėkite.

Atsiduso.

– Deja, turėsiu jį grąžinti.

– Jis ne jūsų?

– Gerai būtų! Tik kad nežinau, kam dabar jį atiduoti. Šiandien pats sau pasižadėjau paskambinti į komisariatą ir papasakoti, koks reikalas. Bet kadangi jūs jau čia...

– Aš jūsų paslaugoms.

– Matote, šitas smuikas buvo vargšės ponios Likaldzi.

Komisaras pajuto, kaip visi nervai įsitempia lyg smuiko stygos, ir jei maestro jį paliestų smičiumi, Montalbanas suskambėtų.

– Prieš kokius du mėnesius repetavau prasivėręs langą, – pasakojo maestro Barbera. – Ponia Likaldzi atsitiktinai ėjo gatve ir mane išgirdo. Žinojote, kad ji išmanė muziką? Perskaitė mano vardą ant telefonspynės ir panoro mane pamatyti. Ji klausėsi mano paskutinio koncerto Milane, po kurio buvau suplanavęs pasitraukti, nors niekas to dar nežinojo.

– Bet kodėl?

Toks tiesus klausimas maestro užklupo netikėtai. Akimirką padvejojęs, jis ištraukė smeigtuką ir lėtai nusivyniojo šaliką. Pabaisa. Neturėjo pusės

nosies, viršutinė lūpa buvo visiškai sunykusi ir atidengė dantenas.

– Ar tai jums neatrodo pakankama priežastis?

Muzikantas vėl apsivyniojo šaliką ir susegė jį smeigtuku.

– Tai labai reta odos liga, o tokios stadijos – neišgydoma. Kaip būčiau galėjęs rodytis publikai?

Komisaras buvo dėkingas, kad maestro iškart vėl užsivyniojo šaliką. Žiūrint į jo veidą ėmė baimė ir šleikštulys.

– Taigi, toji graži ir miela būtybė kalbėdama apie šį bei tą man papasakojo, kad iš prosenelio, buvusio Kremonos smuikininko, paveldėjo smuiką. Pridūrė, kad būdama maža girdėdavo šeimoje kalbant, jog tas instrumentas nepaprastai vertingas, bet nekreipdavo į tokias kalbas dėmesio. Šeimose dažnai sklando legendų apie neva vertingus paveikslus arba milijono vertas statulėles. Kažkodėl ši istorija mane sudomino. Paskui vieną vakarą ji paskambino, užvažiavo manęs pasiimti ir nusivežė į ką tik pastatytą vilą. Patikėkite, vos išvydęs tą smuiką pajutau, kaip kažkas viduje sprogo. Mane stipriai nukrėtė elektra. Instrumentas buvo kiek sugadintas, bet tereikėjo labai nedaug, kad taptų tobulas. Tai buvo „Andrea Guarnieri“, komisare, atpažįstamas iš gintarinės lako spalvos, kuri šviesoje nepaprastai žiba.

Montalbanas pažvelgė į smuiką. Jam nuoširdžiai neatrodė, kad šis žibėtų. Tačiau jis apie tokius dalykus nieko neišmanė.

– Išbandžiau jį, – toliau kalbėjo maestro, – ir dešimt minučių grojau rojuje su Paganiniu ir Ole Bulu...

– Kiek instrumentas kainuotų rinkoje? – paklausė komisaras, kuris tvirtai stovėjo ant žemės ir iki rojaus niekada nepakildavo.

– Kiek kainuotų? Rinkoje? – paklaiko maestro. – Toks instrumentas neįkainojamas!

– Gerai, bet jei norėtume jį įvertinti...

– Nežinau, du, trys milijardai.

Komisaras gerai išgirdo? Taip, jis išgirdo gerai.

– Paaiškinau poniai, kad negalima taip rizikuoti ir laikyti tokios vertės smuiko negyvenamoje viloje. Be to, norėjau pasikonsultuoti su autoritetingais žmonėmis, ar tai tikrai „Andrea Guarnieri". Suradome sprendimą: ji pasiūlė smuiką palaikyti pas mane. Nenorėjau prisiimti tokios atsakomybės, bet Mikelai pavyko mane įtikinti, ji nesutiko paimti nė raštelio. Kai mane parvežė namo, padaviau jai vieną iš savo smuikų, kad įdėtų į senąjį futliarą. Jei jį ir pavogtų, ne bėda – jis tevertas kelių šimtų tūkstančių lirų. Kitą rytą ieškojau savo draugo, kuris gyvena Milane ir yra pats geriausias smuikų žinovas, tačiau jo sekretorė man pasakė, kad jis keliauja po pasaulį ir grįš šio mėnesio pabaigoje.

– Atsiprašau, – tarė komisaras, – tuojau grįšiu.

Išbėgo tekinas ir leidosi į komisariatą.

– Facijau!

– Klausau, komisare.

Montalbanas parašė raštelį, pasirašė ir patvirtindamas uždėjo komisariato antspaudą.

– Važiuojam kartu.

Įsėdo į savo mašiną. Sustojo netoli bažnyčios.

– Paduok šitą Likaldziui, jis tau turi duoti vilos raktus. Aš negaliu ten eiti. Jei mane pamatys kalbantį su gydytoju, visi apie tai žinos.

Vos po penkių minučių jie jau važiavo Trijų Fontanų link. Išlipo iš automobilio, ir Montalbanas atrakino vilos duris. Tvyrojo troškus kvapas, ne tik dėl to, kad patalpos buvo nevėdinamos, bet ir todėl, kad ekspertai apžiūrai naudojo miltelius ir kitokias priemones.

Lydimas Facijaus, kuris nieko neklausinėjo, Montalbanas atidarė spintelę, pasiėmė dėklą su smuiku, išėjo ir uždarė duris.

– Palauk, turiu kai ką patikrinti.

Apėjo namą iš kitos pusės. Nė karto anksčiau nebuvo to daręs. Už jo plytėjo būsimam sodui paruošta vieta. Dešinėje, beveik prilipęs prie namo, augo didžiulis šermukšnis ryškiai raudonomis mažomis rūgščiomis uogomis, kurias Montalbanas vaikystėje valgydavo saujomis.

– Turi užlipti iki pat viršūnės.

– Kas – aš?

– Ne, tavo brolis dvynys.

Facijus nenoriai pakluso. Jis jau nebuvo jaunas, bijojo nukristi ir nusisukti sprandą.

– Palauk manęs.

– Taip, būtinai, ne veltui vaikystėje man patikdavo Tarzanas.

Montalbanas vėl atsirakino duris, užlipo į viršutinį aukštą ir uždegė šviesą miegamajame. Oras čia graužė gerklę. Neatidarydamas lango Montalbanas pakėlė žaliuzes.

– Matai mane? – išrėkė Facijui.

– Taip, kuo puikiausiai.

Išėjo iš vilos, uždarė duris ir nuskubėjo prie mašinos.

Be Facijaus. Jis medyje laukė tolesnių komisaro nurodymų.

Išleido Facijų priešais bažnyčią ir įdavęs jam raktus atiduoti Likaldziui („pasakyk jam, kad mums dar gali jų prireikti") komisaras leidosi maestro Kataldo Barberos namų link, užlipo šokdamas kas du laiptus. Maestro atėjo atidaryti durų. Buvo nusivilkęs fraką, mūvėjo kelnes ir vilkėjo megztinį aukštu kaklu, tačiau teberyšėjo tą patį baltą šaliką, susegtą auksiniu segtuku.

– Ateikite čia, – pasakė Kabaldas Barbera.

– Nereikia, aš tik kelioms sekundėms. Ar šitame dėkle buvo „Guarnieri"?

Maestro paėmė jį į rankas, atidžiai apžiūrėjo ir atidavė.

– Man atrodo, taip.

Montalbanas atidarė dėklą ir neištraukdamas instrumento paklausė:

– O čia tas smuikas, kurį davėte poniai?

Maestro atsitraukė per du žingsnius. Ištiesė ranką lyg norėdamas atsiriboti nuo baisios scenos.

– Šito daikto nė pirštu neliesčiau! Tik pagalvokit! Jis serijinės gamybos! Tai tikro smuiko priešingybė!

Štai ir patvirtinimas to, ką komisarui atskleidė smuiko balsas. Juk jis tai nesąmoningai suprato jau seniai: kontrastą tarp dėklo ir to, kas įdėta. Jis buvo akivaizdus net ir žmogui, kuris nieko nesupranta apie smuikus. Tiesą sakant, apie jokius muzikos instrumentus.

– Beje, – kalbėjo toliau Kabaldas Barbera, – smuikas, kurį daviau poniai, nėra labai vertingas, bet jis buvo labai panašus į „Guarnieri".

– Dėkui, viso gero.

Montalbanas jau leidosi laiptais.

– O ką man daryti su „Guarnieri"? – sušuko pavymui nustebęs maestro, jis nieko taip ir nesuprato

– Kol kas pasilaikykite jį. Ir grokite kuo dažniau.

Karstą jau kėlė į katafalką, šalia bažnyčios durų buvo išrikiuota daug vainikų. Emanuelis Likaldzis stovėjo apsuptas minios žmonių, reiškiančių jam užuojautą. Atrodė nepaprastai susijaudinęs. Montalbanas priėjo ir pasivedėjo jį į šalį.

– Nelaukiau tiek žmonių, – prisipažino gydytojas.

– Ponią visi pamildavo. Jums atidavė raktus? Mums dar gali jų prireikti.

– Man jų reikia tik tarp šešioliktos ir septynioliktos valandos, kai lydėsiu nekilnojamojo turto agentus.

– Turėsiu tai omeny. Klausykit, kai nuvažiuosite į vilą, galbūt pastebėsite, kad trūksta smuiko, bet tai aš jį paėmiau ir vakare grąžinsiu.

Likaldzis atrodė suirzęs:

– Kuo jis čia dėtas? Juk tai nieko vertas daiktas.

– Man jo reikia pirštų atspaudams paimti, – pamelavo Montalbanas.

– Jei taip, nepamirškite, kad laikiau jį rankose, kai jums rodžiau.

– Puikiai prisimenu. A, dar vienas nesvarbus klausimas. Kelintą valandą vakar jūs išskridote iš Bolonijos?

– Lėktuvas išskrenda 18.30, paskui reikia persėsti Romoje ir 22 valandą jau būni Palerme.

– Ačiū.

– Komisare, ir nepamirškite „Twingo“.

Oi, kokia velniava su ta mašina!

Žmonėms skirstantis pagaliau pamatė Aną Tropeano, kalbančią su labai žaviu keturiasdešimtmečiu. Tai turėjo būti Gvidas Seravalė. Pastebėjęs gatve einantį Džalombardą, pašaukė jį.

– Kur eini?

– Namo pavalgyti, komisare.

– Man labai gaila, bet neisi.

– Švenčiausioji mergele, kodėl kaip tik šiandien, kai žmona pagamino makaronų apkepą?

– Suvalgysi jį vakare. Matai tuodu – tą tamsiaplaukę ponią ir su ja besikalbantį poną?

– Taip.

– Neišleisk jo iš akių. Aš tuoj būsiu komisariate. Pranešk man kas pusvalandį, ką jis veikia, kur eina.

– Na, gerai, – pasakė aprimęs Džalombardas.

Montalbanas jį paliko ir prisiartino prie tų dviejų. Ana nematė, kaip jis priėjo, ir visa nušvito, Seravalė aiškiai ją erzino.

– Salvai, kaip sekasi?

Ji supažindino vyrus:

– Komisaras Salvas Montalbanas, Gvidas Seravalė.

Montalbanas puikiai apsimetinėjo.

– A, mes kalbėjomės telefonu!

– Taip, siūliausi jums padėti.

– Puikiai pamenu. Atvažiavote atsisveikinti su vargše ponia?

– Kitaip negalėjau.

– Suprantu. Išvažiuosite dar šiandien?

– Taip, apie penkias išvažiuoju iš viešbučio. Dvidešimtą valandą pakyla mano lėktuvas iš Punta Raisio.

– Aišku, gerai, – pasakė Montalbanas. Atrodė patenkintas, kad visi laimingi ir kad gali pasikliauti lėktuvų tvarkaraščių tikslumu.

– Klausyk, – pasakė Ana apsimestinai nerūpestingai, – ponas Seravalė mane kaip tik kvietė pietauti. Kodėl tau neprisidėjus?

– Būtų labai malonu, – atlaikė smūgį Seravalė.

Komisaro veide pasirodė gilus apmaudas.

– O, kad būčiau žinojęs anksčiau! Deja, jau esu susitaręs.

Jis ištiesė Seravalei ranką.

– Buvo labai malonu su jumis susipažinti. Net jei nelabai tinka taip sakyti, turint omeny šią progą.

Bijojo, kad kiek per daug įsijautė į vaidmenį ir perspaudė apsimesdamas kvaileliu, iš tiesų Ana į jį žiūrėjo klausiamai.

– Susiskambinsim, Ana, ar ne?

Prie komisariato durų atsitrenkė į išeinantį Mimi.

– Kur eini?

– Pavalgyti.

– Po galais, kodėl jūs visi galvojate apie tą patį!

– Bet jei dabar laikas valgyti, apie ką dar galime galvoti?

– Kas dirba Bolonijoje?

– Meru? – paklausė sumišęs Audželas.

– Kurių galų man tas Bolonijos meras? Ar Bolonijoje dirba koks nors mūsų pažįstamas, kuris per valandą galėtų atsakyti į vieną klausimą?

– Palauk, ten dirba Gudžinas. Pameni tokį?

– Filibertas?

– Taip. Prieš mėnesį jis ten persikėlė. Dabar – užsieniečių skyriaus vadovas.

– Eik valgyti savo spagečių su moliuskais ir daug parmezano, – pasakė dėkingas Montalbanas, žvelgdamas į Mimi su pasišlykštėjimu. O kaip dar galima žiūrėti į žmogų, kurio toks prastas skonis?

Dvylika trisdešimt penkios – dar yra vilties, kad Filibertas bus biure.

– Alio! Čia komisaras Salvas Montalbanas. Skambinu iš Vigatos, norėčiau kalbėti su Filibertu Gudžinu.

– Truputį palaukite.

Po kelių trakštelėjimų pasigirdo linksmas balsas:

– Salvai! Gera tave girdėti! Kaip laikaisi?

– Gerai, Filibertai. Trukdau dėl labai skubaus reikalo. Man per valandą ar blogiausiu atveju per pusantros reikia atsakymo į vieną klausimą. Ieškau ekonominio nusikaltimo pagrindo.

– Tuomet neturime kada švaistyti laiko.

– Turi man pasakyti viską, kas tik įmanoma, apie vieną tipą. Gal jis tapo lupikautojų auka, nežinau, gal jis komersantas, gal lošia...

– Tai labai sudėtinga. Galiu išvardyti tau žmones, kurie lupikauja, bet ne jų aukas.

– Pabandyk. Pasakysiu vardą ir pavardę.

– Komisare? Čia Džalombardas. Jie valgo restorane Kapo rajone. Tame, kuris prie pat jūros. Žinote?

Deja, žinojo. Kartą buvo ten pakliuvęs per klaidą ir negalėjo to pamiršti.

– Atvažiavo dviem mašinom? Ar kiekvienas savo?

– Ne. Vairuoja jis, todėl...

– Nepamesk to vyro iš akių. Aišku, jis parveš ponią, o paskui grįš į viešbutį „Della Valle“. Viską man pranešk.

„Ir taip, ir ne“, – atsakė jam Porta Raisyje automobilius nuomojanti įmonė prieš tai pusvalandį aiškinusi, kad negali suteikti panašios informacijos, taigi, Montalbanui teko įtraukti net oro uosto vadovybę. Taip, ketvirtadienį vakare tas ponas išsinuomojo automobilį ir vis dar jo negrąžino. Ne, praėjusios savaitės trečiadienį, vakare, tas pats ponas nesinuomojo jokios mašinos. Kompiuteryje tokios informacijos nėra.

Septyniolika

Prieš pat tris atėjo ilgas ir aiškus Gudžino atsakymas. Montalbanas kruopščiai susirašė svarbiausius dalykus. Po penkių minučių paskambino Džalombardas ir pasakė, kad Seravalė grįžo į viešbutį.

– Nesitrauk iš ten, – liepė komisaras. – Jei prieš man išvykstant pamatysi jį išeinant, sustabdyk bet kokiu būdu. Gali sušokti jam striptizą ar pilvo šokį, tik neleisk išeiti.

Greitai pervertė Mikelos dokumentus, nes prisiminė matęs įlaipinimo kortelę. Ji gulėjo įsimaišiusi tarp popierių. Tai buvo paskutinė ponios kelionė: Bolonija–Palermas. Įsimetė ją į krepšį ir paskambino Galui:

– Tarnybiniu automobiliu nuvežk mane į „Della Valle“.

Viešbutis buvo pusiaukelėje tarp Vigatos ir Montelūzos, stovėjo prie vienos iš gražiausių pasaulio šventyklų – tiesiai priešais šį į peizažą įsiliejusį taisyklingos formos kultūros paminklą.

– Palauk čia, – įsakė komisaras Galui. Priėjo prie mašinos, kurioje snaudė Džalombardas.

– Miegojau tik viena akimi, – patikino pareigūnas.

Komisaras atidarė bagažinę ir išėmė dėklą su pigiu smuiku.

– Grįžk į komisariatą, – liepė Džalombardui.

Lyg orkestro muzikantas Montalbanas perėjo viešbučio kiemą.

– Ar yra ponas Seravalė?

– Taip, jis savo kambaryje. Ką pasakyti?

– Nieko jam nesakyk, turi tylėti. Aš komisaras Montalbanas. Jei pabandysi bent paliesti telefoną, sudorosiu tave, o tada jau žiūrėsim.

– Ketvirtas aukštas, 416 kambarys, – išlemeno durininkas.

– Ar jam kas nors skambino?

– Kai grįžo, padaviau jam tris ar keturis pranešimus apie skambučius.

– Noriu pakalbėti su žmogumi, kuris dirba prie telefono.

Kažkodėl operatorę Salvas įsivaizdavo jauną ir mielą merginą, tačiau tai buvo senas plikas akiniuotas šešiasdešimtmetis.

– Durininkas man perdavė, kas jus domina. Nuo vidurdienio skambina toks Eolas iš Bolonijos. Pavardės neminėjo. Prieš dešimt minučių vėl paskambino ir juos sujungiau.

Lifte Montalbanas iš krepšio išsitraukė visų praėjusį trečiadienį Punta Raisio oro uoste automobilius nuomojusių žmonių sąrašus. Iš teisų,

Gvido Seravalės nebuvo, bet buvo Eolas Portinaris. O iš Gudžino jau žinojo, kad jiedu artimi draugai.

Tyliai tyliai pasibeldė ir staiga suprato, kad jo pistoletas guli mašinos daiktinėje.

– Įeikit, neužrakinta.

Susidėjęs rankas po galva antikvaras snaudė lovoje. Buvo nusiavęs batus ir nusivilkęs švarką, bet vis dar ryšėjo kaklaraištį. Pamatęs komisarą pašoko kaip spyruoklinė lėlė, išnyranti vos atidarius dėžutę.

– Ramiai, ramiai, – tarė Montalbanas.

– Dėl Dievo! – sušuko Seravalė skubiai audamasis batus. Net švarką apsivilko. Montalbanas sėdėjo ant kėdės su dėklu ant kelių.

– Aš pasirengęs. Už ką tokia garbė?

Jis pabrėžtinai vengė žiūrėti į dėklą.

– Aną kartą telefonu sakėte, kad jei man reikės jūsų pagalbos, esate mano paslaugoms.

– Žinoma, galiu tai pakartoti, – atsisėdo Seravalė.

– Nebūčiau jūsų trukdęs, bet kad jau atvažiavote į laidotuves, pasinaudosiu proga.

– Malonu. Ką turėčiau padaryti?

– Paklausyti manęs.

– Atsiprašau, bet nesuprantu jūsų.

– Paklausyti manęs. Noriu jums papasakoti vieną istoriją. Jei jums atrodys, kad ji perdėta arba kad klystu, prašau įsiterpti ir pataisyti.

– Nesuprantu, kaip galėčiau tai padaryti, komisare. Aš juk nežinau tos istorijos.

– Jūs teisus. Tuomet, kai baigsiu, tiesiog pasakysite, kokį įspūdį jums paliko. Žmogus, apie kurį kalbėsiu, gyvena gana pasiturimai, turi gerą skonį, yra žinomos senų baldų parduotuvės savininkas, turi gerų klientų. Mūsų herojus ją paveldėjo iš tėvo.

– Atsiprašau, – įsiterpė Seravalė, – bet kur vyksta ši istorija?

– Bolonijoje, – pasakė Montalbanas ir kalbėjo toliau: – Beveik prieš metus jis sutinka jauną moterį iš turtingos šeimos. Jie tampa meilužiais. Šie santykiai nepavojingi – dėl priežasčių, kurias tektų ilgai aiškinti, ponios vyras, kaip sakoma, užsimerkia. Moteris gerbia savo vyrą, bet seksualiai yra labai prisirišusi prie meilužio.

Montalbanas nutilo.

– Galiu užsirūkyti?

– Žinoma, – Seravalė ištiesė peleninę.

Montalbanas lėtai išsitraukė pakelį, išsiėmė tris cigaretes, po vieną pasukiojo tarp smiliaus ir nykščio, tada pasirinko tą, kuri atrodė minkščiausia, kitas dvi sudėjo atgal į pakelį ir ėmė čiupinėtis kišenes ieškodamas žiebtuvėlio.

– Deja, negaliu jums padėti. Nerūkau, – pasakė antikvaras.

Galiausiai komisaras švarko kišenėje rado žiebtuvėlį, pažvelgė į jį taip, lyg niekada anksčiau nebūtų matęs, ir prisidegęs cigaretę įsidėjo atgal.

Prieš pradėdamas kalbėti, probėgšmais pažvelgė į Seravalę. Antikvaro viršutinė lūpa buvo drėgna, jis prakaitavo.

– Kur aš baigiau?

– Kalbėjote apie prisirišusią prie savo meilužio moterį.

– Ak, taip, deja, jis turi vieną silpnybę. Žaidžia azartinius žaidimus ir stato dideles sumas. Per pastaruosius mėnesius tris kartus buvo užkluptas nelegaliuose kazino. Kartą net atsidūrė ligoninėje, nes buvo stipriai sumuštas. Vyras teigia, kad jį norėta pagrobti, bet policija spėja, – pabrėžiu, spėja, – kad tai buvo grasinimas dėl nesumokėtų skolų. Bet kuriuo atveju jam toliau lošiant ir pralaimint, situacija darosi vis sudėtingesnė. Pasipasakoja meilužei ir ji kiek tik galėdama bando padėti. Moteris buvo sumaniusi Sicilijoje pasistatyti vilą, nes jai patiko apylinkės. Dabar vila tampa galimybe pasipelnyti: išpūsdama išlaidas meilužė randa galimybių savo draugui parūpinti po kokį šimtą milijonų. Suprojektuoja sodą, gal baseiną – naujus nuslėptinų pinigų šaltinius. Bet du ar trys šimtai milijonų – tik lašas jūroje. Vieną dieną ponia, kurią patogumo dėlei pavadinsiu Mikela...

– Minutėlę, – įsiterpė Seravalė. – O kuo vardu jūsų pagrindinis veikėjas?

– Sakykim, Gvidas, – pasakė Montalbanas, lyg tai būtų visiškai nesvarbu.

Seravalės veidas išsikreipė, nuo prakaito marškiniai lipo prie krūtinės.

– Jums nepatinka? Galime pavadinti juos kad ir Paolu ir Frančeska, esmės tai nekeičia.

Palaukė, kol Seravalė ką nors pasakys, bet kadangi šis nepravėrė burnos, kalbėjo toliau:

– Kartą Mikela Vigatoje sutinka garsų smuikininką, leidžiantį čia savo pensiją. Jie vienas kitam patinka ir ponia pasipasakoja paveldėjusi brangų prosenelio smuiką. Manau, kad tik dėl įdomumo Mikela jį parodo maestro, o šis vos pamatęs supranta, kad instrumentas labai vertingas, tiek muzikiniu, tiek piniginiu požiūriu. Vertas daugiau nei dviejų milijardų. Grįžusi į Boloniją Mikela šią istoriją papasakoja meilužiui. Jei viskas tikra tiesa, smuikas gali būti lengvai parduotas: Mikelos vyras jį tematė kelis kartus ir niekas neįsivaizduoja jo vertės. Užtektų tik sukeisti jį su bet kokiu kitu smuiku ir Gvidas visiems laikams išsikapstytų iš rūpesčių.

Montalbanas nutilo ir barbendamas pirštais į smuiko dėklą atsiduso.

– O dabar bjauriausioji dalis.

– Na, galite pasakojimą pabaigti ir kitą kartą, – tarė Seravalė.

– Galėčiau, bet arba jums tektų dar kartą atvažiuoti iš Bolonijos, arba man vykti ten. Per daug nepatogu. Kadangi jūs net ir mirdamas iš karščio mandagiai manęs klausotės, paaiškinsiu, kodėl tai laikau bjauriausia dalimi.

– Nes teks kalbėti apie žmogžudystę?

Montalbanui atvipo žandikaulis.

– Manote, kad dėl to? Ne, aš pratęs prie žmogžudysčių. Ši dalis man bjauriausia, nes turiu nusigręžti nuo faktų ir pasinerti į žmogaus mintis, į viską, apie ką jis mąsto. Rašytojui tai nebūtų sudėtinga, bet aš tik paprastas knygų, kurias laikau geromis, skaitytojas. Atleiskite už nukrypimus. Taigi vyras susirenka duomenų apie tą Mikelos minėtą smuikininką. Sužino, kad jis ne tik puikus tarptautinio pripažinimo sulaukęs muzikantas, bet ir smuikų istorijos žinovas. Kitaip tariant, devyniasdešimt devyni procentai, kad jis teisus. Tačiau akivaizdu, kad, šį reikalą patikėjus Mikelai, viskas užtruks ilgai. Dar blogiau – slapčia nuo vyro moteris gali užsimanyti parduoti smuiką legaliai. Tada galiausiai, išskaičiavus įvairius mokesčius, procentą mūsų valstybei, kuri užgrius kaip vagis ir pareikalaus savo dalies, iš tų dviejų milijardų liks tik kokia pusė milijardo. Tačiau yra paprastesnis būdas. Mūsų vyriškis mąsto apie tai dieną naktį, pasišneka su draugu, kurio vardas, sakykim, Eolas...

Pasisekė, įtarimas visiškai pasitvirtino. Kaip pašautas didelio kalibro revolveriu Seravalė pašoko nuo kėdės ir tuoj pat vėl į ją sudribo. Šoktelėjo net kaklaraiščio mazgas.

– Taip, pavadinkime jį Eolu. Eolas sutaria su pagrindiniu istorijos veikėju, kad nėra kito būdo – tik pašalinti ponią, pasiimti smuiką ir vietoj jo padėti kitą – nevertingą. Seravalė jį įtikina prisidėti. Juk jų draugystė slapta, susijusi su lošimais, tad

Mikela jo niekada nėra mačiusi. Numatytą dieną paskutiniu lėktuvu jie kartu išskrenda iš Bolonijos, Romoje persėda į Palermo lėktuvą. Eolas Portinaris...

Seravalė pasipurtė lyg gavęs antrą mirtiną šūvį.

– ...kaip kvaila, sugalvojau ir pavardę! Eolas Portinaris keliauja beveik be daiktų, o Gvidas turi didelį lagaminą. Lėktuve jie apsimeta nepažįstami. Prieš sėsdamas į lėktuvą Romoje, Gvidas paskambina Mikelai, pasako, kad atvyksta ir kad jam reikia jos pagalbos, paprašo jį pasiimti iš Punta Raisio oro uosto. Gal leidžia suprasti, kad bėga nuo norinčių jį nužudyti kreditorių. Kai atvyksta į Palermą, Gvidas ir Mikela važiuoja į Vigatą, o Eolas išsinuomoja automobilį ir tada taip pat leidžiasi į Vigatą, tačiau laikydamasis atstumo. Manau, kad per kelionę Gvidas papasakoja meilužei, kad nepabėgęs iš Bolonijos būtų padėjęs galvą. Todėl jis pamanęs, kad kelias dienas galėtų pasislėpti Mikelos viloje. Kam gi ateitų į galvą ieškoti tenai? Nudžiugusi, kad jos meilužis bus kartu, moteris sutinka. Prieš Montelūzą sustoja bare, nusiperka du sumuštinius ir butelį mineralinio vandens. Tačiau Mikela užkliūva už laiptelio, nugriūva ir Seravalės veidą pamato baro savininkas. Jie atvyksta į vilą po vidurnakčio. Mikela greitai nusiprausia po dušu ir puola į vyro glėbį. Jie pasimyli, tada meilužis pasiūlo pasimylėti kitaip. Po antrosios sueities jis tol

spaudžia jos galvą į čiužinį, kol uždusina. Ir žinote, kodėl jis prašo Mikelos mylėtis kita poza? Jie, aišku, yra tai darę ir anksčiau, bet tuo metu jis nenori, kad žudoma auka žiūrėtų jam į akis. Įvykdęs žmogžudystę išgirsta iš lauko sklindančią kažkokią dejonę, lyg prislopintą šauksmą. Prieina prie lango ir pro jį sklindančioje šviesoje pamato iš visai greta augančio medžio žiūrintį žmogų. Supranta, kad šis stebėjo žmogžudystę. Nuogas, kaip stovi, Gvidas išbėga iš namų, kažką pagriebia kaip ginklą, sužaloja stebėtojui veidą, bet šiam pavyksta pasprukti. Negalima delsti nė minutės. Antikvaras apsirengia, atidaro spintą, išsiima smuiką, įsideda jį į lagaminą, iš ten ištraukia kitą – nevertingą – instrumentą ir įdeda jį į dėklą. Po kelių minučių privažiuoja Eolas ir mūsų veikėjas įlipa. Nesvarbu, ką daro paskui, bet kitą rytą pirmu lėktuvu iš Punta Raisio išskrenda į Romą. Kol kas viskas vyksta gerai, veikėjas, aišku, seka įvykius pirkdamas Sicilijos žurnalus. Toliau veiksmas klostosi net ne gerai, o kuo puikiausiai – sužino, kad rastas žudikas, kuris, prieš jį nušaunant per ginkluotą konfliktą, dar spėja prisipažinti esąs kaltas. Vyras supranta, kad nebėra ko laukti ir galima slapta parduoti smuiką. Tai padaryti paveda Eolui Portinariui. Tačiau viskas komplikuojasi, kai tyrimas atnaujinamas. Dėl laidotuvių Gvidas atskrenda į Palermą, skuba į Vigatą pasikalbėti su Mikelos drauge, vienintele, kurią pažįsta ir kuri gali papasakoti, kokia situacija. Paskui grįžta į

viešbutį. Tada jį pasiekia Eolo skambutis: smuikas vertas vos kelių šimtų tūkstančių lirų. Supranta, koks šūdas, – jis be reikalo nužudė žmogų.

– Taigi, – tarė Seravalė, kuris nuo prakaito atrodė kaip ką tik nusiprausęs veidą ir jo nenusišluostęs, – jūsų herojus numatė, kad lieka vieno procento tikimybė, jog maestro klysta, ir tai pasitvirtino.

– Kai jau nesiseka lošti... – metė komisaras.

– Ko nors gersite?

– Ne, ačiū.

Seravalė atidarė mini barą; išsiėmė tris mažus viskio buteliukus, susipylė juos į taurę ir dviem gurkšniais išgėrė net be ledo.

– Tai įdomi istorija, komisare. Jūs man siūlėte išklausius pakomentuoti ir, jei leisite, taip ir padarysiu. Pradėkime. Jūsų veikėjas nebūtų buvęs toks kvailas ir skridęs savo tikruoju vardu, tiesa?

Montalbanas iš krepšio ištraukė įlaipinimo kortelės kampelį, tik tiek, kad matytųsi.

– Ne, komisare, tai nieko nereiškia. Net jei ir yra įlaipinimo kortelė su veikėjo vardu, tai nieko neįrodo: bet kas galėjo skristi, niekas neprašo tapatybės kortelės. O dėl susitikimo bare... Sakėte, jis įvyko vakare ir tetruko kelias sekundes. Taigi, jis nesvarbus, tai nebūtų patikimas liudijimas.

– Jūs mąstote logiškai, – tarė komisaras.

– Galiu kalbėti toliau. Pasiūlysiu kitą jūsų pasakojimo variantą. Veikėjas papasakoja apie draugės atradimą tokiam pusėtinam sukčiui Eolui

Portinariui. Šis atvyksta į Vigatą pats ir padaro tai, ką jūs priskiriate savo veikėjui. Portinaris nuomojosi mašiną, parodė teises, Portinaris bandė parduoti smuiką, dėl kurio vertės suklydo maestro, Portinaris išprievartavo moterį, norėdamas, kad tai būtų palaikyta nusikaltimu iš aistros.

– Be ejakuliacijos?

– Žinoma! Iš spermos galima lengvai sužinoti DNR.

Montalbanas pakėlė ranką lyg norėdamas prašyti leidimo nueiti į tualetą.

– Norėčiau apie jūsų pastebėjimus pasakyti du dalykus. Jūs visiškai teisus: įrodyti mano veikėjo kaltę bus sunku ir užtruks ilgai, bet tai nėra neįmanoma. Taigi, nuo dabar vyriškį seks du pavojingi šunys: policija ir kreditoriai. Antra, maestro nesuklydo vertindamas smuiką, jis iš tiesų vertas dviejų milijardų.

– Bet jeigu ką tik...

Seravalė suprato, kad išsiduoda, ir nutilo. Montalbanas tęsė lyg nieko nebūtų išgirdęs.

– Mano personažas gudrus. Tik pagalvok, jis tebeskambina į viešbutį ieškodamas ponios jau po nužudymo. Bet jis nežino vienos detalės.

– Kokios?

– Žinote, ta istorija tokia neįtikinama, kad beveik nenoriu jums jos pasakoti.

– O jūs pabandykite.

– Nenoriu. Na, gerai, bet tik dėl jūsų. Mano veikėjas iš meilužės sužinojo, kad maestro vardas

Kataldas Barbera. Surinko apie jį daug informacijos. O dabar jūs paskambinkite operatorei ir paprašykite sujungti su maestro – jo numeris yra telefonų knygoje. Kalbėkite mano vardu, paprašykite, kad jis papasakotų jums visą istoriją.

Seravalė atsistojo, pakėlė ragelį, pasakė operatorei, su kuo norėtų kalbėtis. Liko prie telefono.

– Klausau! Čia maestro Barbera?

Vos išgirdęs atsakymą, Seravalė padėjo ragelį.

– Norėčiau, kad tai papasakotumėte jūs.

– Na, gerai. Vieną vėlų vakarą ponia Mikela nusiveža maestro į vilą. Vos Kataldas Barbera pamato smuiką, pasijunta kaip devintame danguje. Pagroja juo ir daugiau nebeabejoja, kad tai „Guarnieri". Apie tai papasakoja Mikelai ir prasitaria, kad norėtų smuiką parodyti geresniam žinovui. Be to, pataria poniai nelaikyti instrumento beveik negyvenamoje viloje. Ponia patiki smuiką maestro ir šis parsiveža jį namo, futliare palikęs savąjį. Tą, kurį nežinodamas pavagia mano veikėjas. A, vos nepamiršau, nužudęs ponią personažas pavagia ir krepšį su brangenybėmis. Kaip ten sakoma? Geriau žvirblis rankoj. Pasiima darbužius ir batus. Kad kuo labiau sudrumstų vandenį ir išvengtų DNR tyrimo.

Montalbanas galėjo tikėtis bet ko, bet tik ne tokios Seravalės reakcijos. Iš pradžių jam pasirodė, kad nusisukęs į langą Seravalė verkia. Paskui šis atsisuko ir komisaras pamatė, kad vyras bandė susilaikyti nesijuokęs. Tačiau pakako jų žvilgsniams

susitikti ir Seravalė sprogo iš juoko. Jis verkė ir juokėsi tuo pat metu. Paskui šiaip ne taip nusiramino.

– Gal geriau eisiu su jumis, – pasakė.

– Patarčiau, – metė Montalbanas. – Tie, kurie laukia jūsų Bolonijoje, turi savų ketinimų.

– Įsidėsiu kai ką į lagaminą ir galėsime eiti.

Montalbanas matė, kaip šis pasilenkia prie lagamino, stovinčio ant daiktadėžės. Kažkoks Seravalės judesys sukėlė nerimą ir privertė pašokti.

– Ne! – sušuko komisaras ir metėsi į priekį.

Vėlu. Gvidas Seravalė jau buvo spėjęs į burną įsikišti revolverio vamzdį ir paspausti gaiduką. Sunkiai nugalėjęs šleikštulį komisaras nusivalė kažką tirštą ir šiltą, tekantį per veidą.

Aštuoniolika

Gvido Seravalės galva buvo suknežinta, o šūvis mažame viešbučio kambarėlyje nuaidėjo taip garsiai, kad Montalbanui ausyse tebespengė. Kaip gali būti, kad niekas neatskubėjo belstis į duris ir klausti, kas nutiko? Storos ir tvirtos „Della Valle“ viešbučio sienos buvo pastatytos devyniolikto amžiaus pabaigoje, o visi užsieniečiai tokią valandą greičiausiai buvo išėję fotografuoti šventyklų. Juo geriau.

Komisaras nuėjo į vonią, nuo rankų kruopščiai nusivalė kraują ir pakėlė telefono ragelį.

– Čia komisaras Montalbanas. Jūsų kieme stovi mūsų tarnybinis automobilis. Pasakykite pareigūnui, kad užliptų čia. Ir kuo greičiau atsiųskite direktorių.

Pirmas atėjo Galas. Išsigando išvydęs savo viršininką kruvinu veidu ir drabužiais.

– Komisare, komisare, jūs sužeistas?

– Nusiramink, kraujas ne mano. Jo.

– Kas jis toks?

– Likaldzi žudikas. Tačiau kol kas niekam nieko nesakyk. Važiuok į Vigatą ir liepk Audželui

pranešti Bolonijai, kad atidžiai stebėtų tokį sukčių Eolą Portinarį, jiems jis tikrai bus žinomas. Tai bendrininkas, – užbaigė rodydamas į savižudį. – Ai, ir dar: paskui iškart grįžk čia.

Galas tarpduryje prasilenkė su direktoriumi – dviejų metrų ūgio ir tokio pat storio žmogėnu. Išvydęs vyrą su puse galvos ir netvarką kambaryje jis tepratarė: „Ką?“, lyg būtų nesupratęs kokio nors klausimo, ir sunkiai susmuko ant kelių, o tada alpdamas nuvirto veidu į grindis. Direktorius reakcija buvo be galo staigi – Galas net nebuvo spėjęs išeiti. Abu su komisaru nutempė vyrą į vonią, atrėmė jį į vonios kraštą. Galas paėmė dušo galvutę, atsuko vandenį ir nukreipė srovę į galvą. Vyriškis tuoj pat atsigavo.

– Kokia laimė! Kokia laimė! – murmėjo šluostydamasis.

Kadangi Montalbanas pažvelgė klausiamu žvilgsniu, direktorius patvirtindamas komisaro spėjimus paaiškino:

– Japonų grupė išėjusi iš viešbučio.

Prieš atvykstant teisėjui Tomazėjui, medicinos ekspertui Paskvanui, naujam kriminalistų vadui ir kitiems teismo ekspertams, Montalbanui teko persirengti – viešbučio direktorius primygtinai jam pasiūlė ir net paskolino savo drabužių. Žmogėno rūbuose būtų tilpę du Montalbanai: rankos skendo rankovėse, o kelnių klešnės virš batų buvo susigarankščiavusios kaip armonika. Komisaras atrodė kaip nykštukas milžino drabužiuose ir tai

jį nervino dar labiau negu priedermė kaskart iš pradžių visiems pasakoti žmogžudžio išaiškinimo ir savižudybės detales. Po visų klausimų ir atsakymų, pastebėjimų ir patikslinimų, visų „jeigu“ ir „gal“, „bet“ ir „tačiau“ į Vigatą Montalbanas galėjo grįžti tik apie pusę devynių vakaro.

– Tu sumažėjai, – pamatęs jį pastebėjo Mimi.

Jis tik per plauką sugebėjo išvengti stipraus Montalbano smūgio, tas tikrai būtų sulaužęs nosį.

Jam nė nereikėjo pasakyti „ateikite čia“, o visi jau patys prisistatė. Komisaras jiems suteikė malonumą, kurio jie buvo nusipelnę: iš eilės smulkiai papasakojo viską: nuo Seravalės įtarimų iki tragiškos baigties. Protingiausiai pakomentavo Mimi Audželas:

– Laimei, jis nusišovė. Būtų buvę labai sunku įkišti jį į kalėjimą be konkrečių įrodymų. Geras advokatas būtų iš karto ištraukęs.

– Bet jis nusižudė! – paprieštaravo Facijus.

– Na ir kas? – atrėmė Mimi. – Ir vargšui Mauricijui taip nutiko. Iš kur jūs žinote, kad jis išėjo iš namo su batu rankoje ne tikėdamasis būti nušautas palaikius batą ginklu?

– Komisare, bet kodėl Mauricijus sakė norįs būti nubaustas? – paklausė Džermana.

– Nes matė, kaip vykdoma žmogžudystė, ir nepajėgė tam sukliudyti, – pabaigė Montalbanas.

Kai visi ėjo iš kabineto, Montalbanas prisiminė vieną dalyką, kurį reikėjo padaryti tuojau pat, nes kitą dieną būtų visiškai pamiršęs.

– Galai, ateik. Klausyk, nueik į mūsų garažą, atnešk man visus popierius, kuriuos rasi „Twingo“. Pakalbėk su mūsų mechaniku, liepk jam apskaičiuoti, kiek kainuos sutaisyti automobilį. Jei paskui jis norės jį parduoti, tegul tik imasi.

– Komisare, galite manęs pasiklausyti tik minutėlę.

– Eikš, Katarela.

Katarela buvo išraudęs ir sutrikęs, bet patenkintas.

– Ką čia turi? Sakyk.

– Pirmos savaitės pažymių knygelė, komisare. Informatikos konkursas vyksta rytais nuo pirmadienio iki penktadienio. Norėjau jums ją parodyti.

Tai buvo į dvi dalis perlenktas popieriaus lapas. Katarela buvo susirinkęs visus „puikiai“, o apačioje, pastabų skiltyje buvo parašyta: „Geriausias savo grupėje.“

– Šaunuolis, Katarela! Tu mūsų komisariato viltis!

Katarela vos tvardė ašaras.

– Kiek jūsų buvo grupėje?

– Amatas, Amorozas, Bazilė, Benatas, Bonura, Katarela, Ciminas, Farinela, Filiponė, Lo Datas, Šimeka ir Dzikaris. Bus dvylika, komisare. Kol turėjau po ranka kompiuterį, skaičiuoti man sekėsi geriau.

Komisaras susiėmė už galvos.

Ar žmonija išvis turi ateitį?

Grįžo Galas, išsiaiškinęs dėl „Twingo“.

– Kalbėjau su mechaniku. Jis sutinka pasirūpinti pardavimu. Daiktinėje buvo techninis pasas ir kelių žemėlapis.

Padėjo viską ant komisaro stalo, bet neišėjo. Buvo labiau sutrikęs už Katarelą.

– Ką turi?

Galas neatsakė, ištiesė jam popieriaus lapelį.

– Radau jį po priekine sėdyne keleivio pusėje.

Tai buvo skrydžio Roma–Palermas įlaipinimo kortelė, to lėktuvo, kuris leidžiasi Punta Raisio oro uoste dešimtą vakaro. Užrašyta praėjusio trečiadienio data ir keleivio vardas – G. Spina. Montalbanas klausė savęs, kodėl visi, kas renkasi išgalvotą vardą, pasilieka tikrus inicialus. Gvido Seravalės įlaipinimo kortelė pasimetė Mikelos mašinoje. Po žmogžudystės jam pritrūko laiko jos paieškoti, o gal manė, kad kortelė tebeguli jo krepšyje. Štai kodėl jis neigė esant įlaipinimo kortelę ir užsiminė apie galimybę keliauti svetimu vardu. Bet su bilieto dalimi, kurią dabar turėjo rankoje, Montalbanas, nors ir sunkiai, būtų galėjęs išsiaiškinti, kas iš tiesų keliavo tuo lėktuvu. Tik tuomet pastebėjo, kad Galas tebestovi priešais stalą labai rimtu veidu. Pasakė lyg neturėdamas balso:

– Jei tik būtume anksčiau apžiūrėję mašiną...

Taigi. Jei būtų apžiūrėję „Twingo“ tą dieną, kai rado lavoną, tyrimas iškart būtų pakrypęs teisinga linkme, Mauricijus Di Blazis tebebūtų gyvas, o žudikas sėdėtų kalėjime. Jeigu...

Nuo pat pradžių vienas nesusipratimas ėjo po kito: Mauricijus palaikytas žudiku, batas palaikytas ginklu, smuikas sukeistas su kitu, o šis – dar su trečiu, Seravalė norėjo apsimesti Spina... Pervažiavęs tiltą Montalbanas sustabdė automobilį, bet neišlipo. Anos namuose degė šviesa, komisaras jautė, kad moteris jo laukia. Prisidegė cigaretę, bet surūkęs vos pusę išmetė pro langą, užvedė variklį ir nuvažiavo.

Nereikėjo prie sąrašo pridurti dar vieno nesusipratimo.

Parėjo namo, nusivilko drabužius, su kuriais atrodė kaip nykštukas, atsidarė šaldytuvą, pasiėmė keletą alyvuogių ir atsipjovė gabalą *caciocavallo* sūrio.

Atsisėdo verandoje. Naktis buvo šviesi, jūra ramiai bangavo. Nebenorėjo švaistyti laiko. Atsistojo, surinko numerį:

– Livija? Čia aš. Myliu tave.

– Kas nutiko? – išsigando Livija.

Kad ją myli, per visą tą laiką, kai jie kartu, Montalbanas tebuvo sakęs sudėtingomis ar net pavojingomis akimirkomis.

– Nieko. Rytoj ryte aš užimtas, turiu parašyti ilgą ataskaitą kvestoriui, bet jei viskas bus gerai, po pietų sėdu į lėktuvą ir atskrendu.

– Lauksiu tavęs, – pasakė Livija.

Autoriaus komentaras

Šiame ketvirtajame komisaro Montalbano tyrime (visi vardai, vietos ir įvykiai yra išgalvoti) kalbama apie smuikus. Autorius, kaip ir jo personažas, negeba kalbėti ar rašyti apie muziką ir muzikos instrumentus (tiesa, kurį laiką kaimynų siaubui jis mokėsi groti tenoriniu saksofonu). Rašydamas apie muziką, autorius rėmėsi S. F. Sacconi ir F. Fargos knygomis apie smuiką.

Autorius dėkoja ponui Silio Bozzi už pasakojime pataisytas kelias „technines“ tyrimo klaidas.

Andrea Camilleri
Smuiko balsas

Iš italų kalbos vertė
Laura Vilkaitė

Redaktorė
Dovilė Janušauskaitė

Dailininkas
Zigmantas Butautis

Maketavo
Sigrida Juozapaitytė

2011-05-03
Tiražas 2000 egz. Užsakymo nr. 11.491

Išleido UAB „Baltų lankų“ leidyba
Kęstučio g. 10, LT-08116 Vilnius
leidykla@baltoslankos.lt
www.baltoslankos.lt

Spausdino UAB „Spindulio spaustuvė“
Vakarinis aplinkkelis 24, LT-48184 Kaunas

„Komisaras vardu Salvas Montalbanas buvo kilęs iš Katanijos ir jei norėdavo ką nors išsiaiškinti, išsiaiškindavo." Montalbanui išsiaiškinti reiškia pasinerti į veiksmo aplinką, užuosti, įsižiūrėti, ir tai visai kas kita nei deduktyviai paaiškinti, kaip daro pėdsekiai teismo ekspertai. Bet tai ir ne užjausti ar suprasti, kaip elgtųsi kiti detektyvai filantropai. Anaiptol. Vigatos komisaras garsėja savo lakonišku sarkazmu, o aiškintis nusikaltėlio motyvus jam nemaloniausia tyrimo dalis. „Ši dalis man bjauriausia, nes turiu nusigręžti nuo faktų ir pasinerti į žmogaus mintis – viską, apie ką jis mąsto. Rašytojui tai nebūtų sudėtinga, bet aš tik paprastas knygų, kurias laikau geromis, skaitytojas." Taigi apie supratingumo rodymą žudikui negali būti nė kalbos.

Smuiko balsas – istorija apie nužudytą jauną labai gražią moterį, apie didį menininką, dėl tam tikrų aplinkybių pasirinkusį atsiskyrėlio gyvenimą, ir kai ką daugiau. Taip pat tai pasakojimas apie nesusipratimus, o Montalbanas, kurio asmeninio gyvenimo istorija tęsiasi nuo *Užkandžių vagies*, turės nuspręsti, ar nori visiškai pakeisti savo gyvenimą.

Andrea Camilleri (Andrea Kamiljeri, gim. 1925 m. Sicilijoje) gyvena Romoje, čia dirba teatro ir televizijos režisieriumi. Jau išleisti trys šios serijos jo detektyviniai romanai, kurių veiksmas vyksta išgalvotame Sicilijos miestelyje Vigatoje: *Vandens forma* („Baltos lankos", 2001), *Terakotinis šuo* („Baltos lankos", 2008) ir *Užkandžių vagis* („Baltos lankos", 2010). Visų jų pagrindinis veikėjas yra komisaras Montalbanas.

www.baltoslankos.lt

ISBN 978-9955-23-459-3

